

Agenda – Y Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a’r Cyfansoddiad

Lleoliad: I gael rhagor o wybodaeth cysylltwch a:
Ystafell Bwyllgora 1 – Y Senedd **Gareth Williams**
Dyddiad: Dydd Llun, 3 Chwefror 2020 Clerc y Pwyllgor
Amser: 13.30 0300 200 6362
SeneddMCD@cynulliad.cymru

Yn dilyn penderfyniad yn y Cyfarfod Llawn ar 29 Ionawr 2020, daeth y Pwyllgor Materion Cyfansoddiadol a Deddfwriaethol y Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a’r Cyfansoddiad.

1 Cyflwyniad, ymddiheuriadau, dirprwyon a datgan buddiannau

13.30

2 Bil Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru): Sesiwn dystiolaeth

13.30–14.30

(Tudalennau 1 – 44)

Julie James AC, y Gweinidog Tai a Llywodraeth Leol

Lisa James, Dirprwy Gyfarwyddwyr Democratiaeth Llywodraeth Leol,

Llywodraeth Cymru

Eoghan O'Regan, Cyfreithiwr, Llywodraeth Cymru

Chris Humphreys, Cyfreithiwr, Llywodraeth Cymru

CLA(5)–05–20 – Papur briffio

CLA(5)–05–20 – Papur 1 – Llythyr gan y Gweinidog Tai a Llywodraeth Leol, 30 Ionawr 2020

CLA(5)–05–20 – Papur 2 – Llythyr gan y Prif Weinidog at y Llywydd, 27 Ionawr 2020

[Bil Llywodraeth Leol ac Etholiadau \(Cymru\), fel y'i cyflwynwyd](#)

[Memorandwm Esboniadol](#)

[Datganiad o Fwriad y Polisi](#)

3 Offerynnau sy'n codi materion i gyflwyno adroddiad yn eu cylch i'r Cynulliad o dan Reol Sefydlog 21.2 neu 21.3

Offerynnau'r Weithdrefn Penderfyniad Negyddol

3.1 SL(5)489 – Rheoliadau Addysg (Diwygiadau ynglŷn â'r Ysbeidiau rhwng Arolygiadau Addysg a Hyfforddiant) (Cymru) 2020

(Tudalennau 45 – 57)

CLA(5)–05–20 – Papur 3 – Adroddiad

CLA(5)–05–20 – Papur 4 – Rheoliadau

CLA(5)–05–20 – Papur 5 – Memorandwm Esboniadol

4 Is-ddeddfwriaeth sy'n cynnwys materion i gyflwyno adroddiad arnynt i'r Cynulliad o dan Reol Sefydlog 21.7

4.1 SL(5)490 – Cod Ymarfer ar gyfer Lles leir Bwyta ac leir Bwyta at Fridio

(Tudalennau 58 – 135)

CLA(5)–05–20 – Papur 6 – Adroddiad

CLA(5)–05–20 – Papur 7 – Cod Ymarfer

CLA(5)–05–20 – Papur 8 – Memorandwm Esboniadol

5 Papur(au) i'w nodi

5.1 Llythyr gan y Llywydd: Tynnu Offerynnau Statudol yn ôl

(Tudalennau 136 – 137)

CLA(5)–05–20 – Papur 9 – Llythyr gan y Llywydd, 27 Ionawr 2020

6 Cynnig o dan Reol Sefydlog 17.42 i benderfynu gwahardd y cyhoedd o'r cyfarfod ar gyfer y busnes a ganlyn:

7 Bil Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru): Trafod y dystiolaeth

8 Trafod ymchwiliad posibl yn y dyfodol

(Tudalennau 138 – 142)

CLA(5)–05–20 – Papur 10 – Cylch gorchwyl ar gyfer ymchwiliad yn y dyfodol

**CLA(5)–05–20 – Papur 11 –Pwyllgor Busnes: Newid enw a chylch gwaith y
Pwyllgor Materion Cyfansoddiadol a Deddfwriaethol**

Dyddiad y cyfarfod nesaf – 10 Chwefror 2020

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Julie James AC/AM
Y Gweinidog Tai a Llywodraeth Leol
Minister for Housing and Local Government

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Mick Antoniw, AM
Chair
Constitutional and Legislative Affairs Committee
National Assembly for Wales
Ty Hywel
Cardiff Bay
CF99 1NA

30 January 2020

Dear Mick,

Local Government and Elections (Wales) Bill

Thank you for your letter of 23 January in advance of my attendance at Committee to give evidence on the Local Government and Elections (Wales) Bill.

Your letter raised a number of questions to which I have responded in Annex 1.

I look forward to attending on 3 February to give further evidence.

Yours sincerely,

Julie James AC/AM
Y Gweinidog Tai a Llywodraeth Leol
Minister for Housing and Local Government

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

Gohebiaeth.Julie.James@llyw.cymru
Correspondence.Julie.James@gov.Wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding. **Tudalen y pecyn 27**

Local Government and Elections (Wales) Bill

Delegated powers

1. Why is it appropriate to include 98 powers for the Welsh Ministers to make regulations, orders and directions, and to issue guidance?

This is a large Bill covering a significant range of provisions which are often technical in nature. I consider the Bill to contain a proportionate number of regulation/order making powers which will be mainly used to prescribe technical matters or enable the making of detailed provision within the framework set out on the face of the Bill.

Where there is a power to make provisions of a more fundamental nature, these require the provisions to be subject to the affirmative resolution procedure.

In many instances, the subordinate legislation making powers allow the Welsh Ministers to respond to future circumstances, the precise nature of which cannot be foreseen at the time of making the primary provision. The Welsh Government has sought, as far as possible and appropriate to set out matters of detail on the face of the Bill, albeit with scope to tailor the application of such matters to take account of local circumstances and future developments. It also allows for matters of detail, particularly around operational matters, to be prescribed.

2. Do you believe that the correct balance has been achieved between what provisions contained on the face of the Bill and what has been left for secondary legislation?

Our aim has been to set out as much detail on the face of the Bill as possible.

I consider the amount of detail on the face of the Bill to be balanced and appropriate for primary legislation. When dealing with matters as complex and as detailed as elections and local government, it would not be helpful to try to put everything on the face of the Bill. You simply cannot, on the face of a Bill, account for every option or circumstance which might arise in a situation provided for in the primary legislation. Trying to do so would lead to unmanageably lengthy, complex and prescriptive primary provision. The secondary powers sought by Ministers will enable them to take necessary and proportionate action as the need arises - within a clear framework provided in the primary legislation.

Powers have been taken to allow us to provide for the technical requirements.

In developing the subordinate legislation, the Welsh Government will work closely with stakeholders in order to ensure the provisions are relevant, valid and proportionate.

Voting systems for elections to principal councils

3. **Section 13(3) provides the Welsh Ministers with a wide power to make “any other provision for the conduct of elections of councillors for local government areas in Wales”. Although it is subject to the affirmative procedure, can the Minister explain why this wide power is needed and what purpose it is intended to be used for?**

Section 13 of the Bill amends the Representation of the People Act 1983 to enable the Welsh Ministers to prescribe rules for local government elections. Currently local elections in England and Wales apply the Parliamentary rules subject to adaptations – thereby limiting the rules the Welsh Ministers may prescribe. The new power will allow Welsh Ministers to set the rules for local government elections in Wales that deviate from Parliamentary rules allowing for the reflection of Welsh specific circumstances.

Such circumstances will include rules around:

- How an STV count is to be conducted as well the format of the ballot paper at an STV election etc.;
- The removal of the requirement for candidates in local government elections to provide a home address to be published.
- Potentially, the requirement that a principle council must publish, on its website, a statement for each candidate standing in a local government election; and
- Potentially, the requirement for candidates standing as “independent” in local government elections to provide, at the point of nomination, to declare whether or not they have been a member of a political party.

The powers under this section will also be used to support any additional changes needed as a result of the extension of the franchise to 16 and 17 year-olds and foreign citizens legally resident in Wales such as electoral forms.

Database of electoral information system

4. **Section 18(1) provides the Welsh Ministers with the power to establish a database of electoral registration information. Such a register will retain personal information regarding the electorate without their explicit consent and therefore impacts on their private lives. The regulations made under this power may also permit the transfer of the information to prescribed third parties. Can the Minister confirm why this database is needed and why she considers it appropriate to use executive powers to create such a database rather than include details on the face of the Bill?**

A database of electoral registration information would allow us to trial innovations in the way we vote and where we vote. It could also assist Registration Officers with administration, combining the electoral information held by each county, with a common format, making the management of the registers more efficient and accurate, facilitating piloting and making easier the process of splitting registers at elections which cross county boundaries

Changes are currently being made to electoral management software to allow the extension of the franchise in Wales and the reform of the annual canvass. The

database would need to work with this software and we would want these changes to be in place before we began any work on developing the proposals for the database. Any proposals to establish a database would likely be extensive and complex, and would need to be developed in close collaboration with stakeholders to ensure the database worked in the way we intended and in a way which would be of most use.

The available technology in this field moves forward at pace and we will want to be able to take on board any new innovations if the database was developed and establishing the data via regulations rather than through the Bill would enable these developments to be taken into account.

The provisions in the Bill around the creation of a database of electoral registration information are designed to be entirely compatible with existing data protection laws and with electoral law. If the database were to exist concurrently with electoral registers held by local authorities, those registering would be made entirely aware that their data would be held in two places. While the provisions allow for data to be shared with third parties, this would be strictly in line with the rules set out across the statute book on the collection, holding and sharing of electoral data.

Election pilot schemes

5. **Section 26(1) provides for an order to be made by the Welsh Ministers, without any Assembly scrutiny, for an election pilot scheme to be undertaken. Why is this power subject to no procedure?**

Any Order made under this power will only be applied in circumstances where Welsh Ministers feel an electoral pilot would be of specific benefit to electors but no principal council is forthcoming. It is likely to be local in nature applying to a small number of principal councils at most. It will be followed by a statutory evaluation undertaken by the Electoral Commission, any long term changes resulting from such a pilot would be subject to full Assembly scrutiny.

General power of competence

6. **For what purposes do you intend to use the powers under section 35 of the Bill (in relation to amending/removing existing legislative restrictions on the use of the general power of competence or further restricting the general power of competence)?**

Regulations under section 35 would be used to remove limitations where it was considered that those limitations unduly or inappropriately limit the use of the general power. Regulations may also be made to subject the general power to additional limitations if situations were to arise where the power were being used in an inappropriate manner. Any regulations would be subject to consultation prior to being made.

It is difficult to precisely identify, in advance, particular circumstances which would require the power to be used however, examples where the equivalent powers in the Localism Act 2011 have been used include:

- amending primary legislation to temporarily dis-apply provisions of an Act so as to allow Harrogate BC to host the Tour de France and Tour de Yorkshire events.
- prohibiting local authorities from charging local residents to enter recycling centres to deposit household waste. Local authorities sought to argue that certain of these centres were additional to (and therefore discretionary) to the centres they were required to provide under provision in the Environmental Protection Act 1990. THE UK Government disagreed and considered such action amounted to backdoor charges.

I intend to make use the powers in section 35 to make regulations prescribing conditions with which principal councils and eligible community council must comply prior to using the general power of competence for a commercial purpose.

It is my intention then when a council is contemplating exercising the general power for a commercial purpose, with the associated financial implications, they must do so with full understanding of the risks and consequences of doing so. It is proposed these regulations will require the preparation of a business case – this is a comprehensive statement of the financial and other implications of the intended activity, this business case will also require formal approval by the council. It is not intended that the business case would submitted to, or approved, by the Welsh Government. These regulations would be subject to consultation and the affirmative procedure before being made.

7. How does this sit with section 32 of the Bill (that the use of the general power of competence is subject to existing legislative restrictions)?

Section 32 subjects the general power to limitations, namely pre-commencement and post-commencement limitations. Commencement in this context is the date on which this Bill is passed, which is published on the face of the legislation so is clear to see for anyone reading it.

The general power cannot be used to overturn any limitation or restrictions in existing legislation. For example, legislation in relation to statutory services, fees and charging, financial prudence or the form of a council executive constrains local authorities in various ways and it will not be possible for the general power to be used to circumvent these constraints. Any legislation passed after this Bill will limit the general power where the legislation makes specific references to the general power.

Any Regulations made under section 35 would remove limitation on the use of the general power or subject its use to additional limitations, these would be addition to the limitation set out in section 32.

Conduct of members

8. **Section 67(2) provides the Welsh Ministers with the power to make regulations about the circumstances in which members of a principal council in Wales are to be treated as constituting a political group and in which a member of a political group is to be treated as a leader of the group. The Welsh Ministers are obliged to “consult such persons as they think appropriate” before making these regulations.**

(i) Who do you propose to consult?

Appropriate consultees would include local authorities, WLGA, monitoring officers and political parties. It is my intention to establish a small group of representatives from these interested parties to work with us on the development of these regulations and their practical implementation in local authorities.

(ii) Why is the regulation-making power subject to the negative procedure, rather than the affirmative, given that the content of such regulations could be politically sensitive and affect individual rights?

I consider negative procedure to be appropriate for these regulations and in line with standard agreed practice. The substance of the duties placed on leaders of political groups in relation to standards of conduct is set out in full on the face of the Bill. These Regulations provide for detailed definitions of the circumstances in which a political group is defined and when a member is to be treated as the leader, this could change over time and require amendment.

Joint committee regulations

9. **Section 82(1) gives the Welsh Ministers the power to amend by regulations, any regulations which establish a joint corporate committee. This power can be used to confer, modify or remove a function of a corporate joint committee, or “for any other purpose”. Can the Minister explain what she envisages “any other purpose” will be and why this catch-all provision is necessary?**

Section 82 makes provision for the amendment and revocation of CJC regulations already made under section 77 (requested) or section 79 (not requested). Section 82(1)(a)-(c) is concerned with adding, modifying or removing functions. Section 82(1)(d) relates to the other aspects of the joint committee regulations, i.e. those matters listed in section 81 and which are the constitutional, governance and operational arrangements of that CJC. The power in section 82(1)(d) is necessary to ensure that joint committee regulations can be amended to respond to any changes that are necessary to ensure that the CJC continues to operate correctly, efficiently and effectively.

The section will provide that Welsh Ministers may not confer a function on, or modify or remove a function of, a corporate joint committee (under 82(1)) without the consent of the principal councils unless it is a function mentioned in 79(3).

10. Section 84(1) permits joint committee regulations and any regulations made under sections 82 or 83 to amend, modify, apply, disapply, repeal or revoke any enactment (which includes primary legislation). Why is this provision subject to the negative procedure when it contains a Henry VIII power to amend, modify, apply, disapply, repeal or revoke primary legislation?

The power under section 84(1) relates to the scope of joint committee regulations (sections 77 and 79) and amending or supplementary regulations (sections 82 and 83 respectively), with each of these powers being subject to the affirmative procedure.

Section 84(1) sets out the scope of the above regulations but is parasitic on them, i.e. the affirmative procedure applies. It appears that the entry in the table of regulation making powers is incorrect it is my intention that the powers under section 84(1) will be subject to the affirmative procedure.

11. Can the Minister also explain how section 84 will work when used in conjunction with sections 82 or 83, when regulations made under those sections are subject to the affirmative procedure?

Regulations made under sections 77 and 79 are “joint committee regulations”. Section 81 makes provision for the content of those regulations.

Section 82 provides a power to amend joint committee regulations once made to ensure that the Welsh Ministers and local government can respond to any changes that are necessary to ensure that CJC’s continue to operate correctly, efficiently and effectively both in terms of their governance and the exercise of their functions.

Section 83 makes provision for supplementary etc. provisions which may be necessary as a consequence of or to give effect to (initial) joint committee regulations OR amending regulations under section 82.

There is also a power to make standalone regulations of general application (see 83(3)).

Section 84 clarifies the scope of the above regulations and provides a further power to deal with potentially redundant provision on the statute book as they relate to Joint Transport Authorities and Strategic Planning Panels (see 22 below).

Each of these forms of regulations is subject to the affirmative procedure.

In terms of the procedure which applies to section 82 we intend to table stage 2 amendments to clarify the process by which an application to amend joint committee regulations may be made.

- 12. Section 84(2) gives the Welsh Ministers the power to amend, modify, apply, disapply, repeal or revoke any enactment (which includes primary legislation) in relation to any enactment for the purposes of, or otherwise in connection with, Part 5 of the Bill which deals with corporate joint committees. This is a very wide power, so can the Minister explain why this is required and what she envisages that this power will be used for?**

The power under section 84(2) is intended to deal with the need to revoke specific enactments as a consequence of the creation of CJC's but which do not necessarily relate to CJC's, i.e. revoking provisions that relate to joint transport authorities and strategic planning panels. The power to amend enactments in section 82(1) is tied in to the various *vires* in the Part to: establish a CJC; amend Regulations which establish a CJC; make supplementary etc. provision in relation to a particular CJC or more generally for the purposes of or in consequence of regulations establishing CJCs.

It is not clear that these *vires* would, beyond doubt, allow the Welsh Ministers to make Regulations which amend the law to, for example, abolish the powers to create JTAs generally or Strategic Planning Panels generally (which will of course also involve consideration of the abolition of any existing such bodies).

Section 84(2) is a wide power which will allow the Welsh Ministers to do these things but, because such regulations must relate to the part, it still has a sufficient level of constraint to ensure that it is proportionate and constitutional.

- 13. Section 86 obliges principal councils and corporate joint committees to have regard to any guidance issued by the Welsh Ministers in relation to Chapters 3-5 of Part 5 of the Bill.**

- (i) Can the Minister explain what this wide power to issue guidance is intended to cover and why specific reference to what the guidance will cover is not made on the face of the Bill?**

The guidance is intended to facilitate the application of this part to CJC's established by the Welsh Ministers and at the request of principal councils. It will need to address a host of circumstances which may well differ. It would be impracticable and completely unhelpful for all concerned to try to translate the level of detail and the degree of flexibility afforded by guidance into provision on the face of a Bill – which could easily then become too prescriptive.

- (ii) Given the wide remit of the power, does the Minister agree that an Assembly procedure should be applied to any guidance issued under it?**

The power to issue guidance is intended to facilitate the application of the part and the implementation of the legislation or regulations, it is largely concerned with process and, as such, it is not considered appropriate for it to be subject to Senedd procedure.

Panel assessments of performance

14. Section 93(1) enables the Welsh Ministers to make regulations using the negative procedure for, amongst other things, the appointment of members of panels to carry out performance assessments of principal councils, and fees to be paid to such members.

(i) Can the Minister explain what steps will be taken in these regulations to ensure the independence of the members of the performance assessment panels and why such independence is not enshrined on the face of the Bill?

The performance and governance provisions in the Local Government and Elections (Wales) Bill are aiming to secure cultural change, and central to this will be supporting and enabling local government to take greater ownership of their own performance.

The provisions in the Local Government and Elections Bill under section 93 give the Welsh Ministers powers to make regulations for and in connection with the appointment of panels if necessary. Our intention however, in line with the overall approach to part 6, is to issue statutory guidance initially on the panels, supporting each principal council to take ownership of its approach to performance and governance.

The statutory guidance will set out more detail on appointing a panel, and local government will be required to have regard to this. The statutory guidance will emphasise the need to ensure independence. For example, it will be expected that a panel member should have sufficient detachment from the council to reach impartial, objective conclusions about how the council is meeting the performance requirements. We think that to be most effective, the panel should have a mix of experienced senior officers, councillors and others who work with local government to ensure councils get the most appropriate challenge, support and constructive recommendations.

My intention is that the guidance will set out that any panel should include as a minimum:-

- An independent chair who is not currently serving in an official or political capacity within local government;
- A peer from the wider public, private or voluntary sectors;
- A serving local government senior officer, likely to be equivalent to chief executive or director; and
- An elected member.

It is intended the statutory guidance will support principal councils to ensure the panel has a range of practical experience, knowledge and perspectives, has integrity, provides independent external challenge and that the assessment can help support a council's improvement journey. My officials are working with local government officers and other stakeholders to develop the detail of how the new system will operate, well in advance of implementation. We want to

ensure that this is something which is valuable for local government and provides a meaningful opportunity to continually strengthen councils.

I have also committed to fund a WLGA led improvement and support programme which will support local authorities to implement the new regime and help to identify appropriate panel members.

(ii) Can the Minister also explain why she considers that regulations setting the fees to be paid to panel members will not be subject to the affirmative procedure?

The details in respect of the duty on principal council to arrange a panel performance assessment are set out clearly in section 91 of the Bill. Any regulations made under section 93 are intended to set out the necessary technical and procedure detail including the payment of fees.

Therefore, we do not believe that the affirmative procedure is necessary for these regulations.

Powers of the Welsh Ministers to amend enactments and confer new powers

15. Section 109(2) enables the Welsh Ministers to make provision in regulations conferring on any or all principal councils any power which the Welsh Ministers consider to be necessary or expedient to permit or facilitate compliance with Chapter 1 of Part 6 of the Bill (performance, performance assessments and intervention for principal councils). Can the Minister explain why it is necessary to use the word “expedient” here and why “necessary” is not sufficient?

Section 109(2) will enable Welsh Ministers to confer new powers on one or more principal councils, if they consider those powers to be either necessary or expedient. Some new powers for principal councils may not be absolutely “necessary” to enable compliance with Chapter 1 of Part 6, but may still be desirable to facilitate compliance, and this is why the term “or expedient” is needed in this section.

The nature of support provided, and the circumstances in which an inspection or an intervention takes place will be different in each case. In order to respond to the individual and particular issues faced by a principal council, the power has to be sufficiently broad to accommodate each individual circumstance as it may arise.

A power to make regulations to confer new powers on principal councils but only if they are deemed “necessary” would be too narrow. This power replicates the power under section 31 of the 2009 Measure which enabled Ministers to do the same things in relation to securing continuous improvement. We have never used these powers but when the new approach was being developed it was felt appropriate to replicate them to future proof the new approach.

Voluntary mergers of principal areas / Restructuring of principal areas

16. Section 122 obliges principal councils to have regard to any guidance issued by the Welsh Ministers about the making of a merger application between two or more principal councils. This provision has retrospective effect, so principal councils may satisfy this obligation by having regard to any guidance which is issued before section 122 comes into force, where such guidance has been expressly issued for the purposes of section 122. The Explanatory Note sets out what should be covered by this guidance, but this is not included on the face of the Bill.

- (i) Can the Minister explain why the detail from the Explanatory Note is not included on the face of the Bill?

The guidance will need to address a host of circumstances which may well differ from council to council. It would be impracticable to try to translate the level of detail and the degree of flexibility afforded by guidance into provision on the face of a Bill – which could easily then become too prescriptive. The examples given in the Explanatory Notes are for explanatory purposes.

- (ii) Can the Minister also confirm when she expects to issue guidance for the purposes of section 122 and why such guidance is not to be laid before the Assembly, given that it can be issued before the statutory power to do so comes into force?

I expect to issue guidance shortly. It is standard practice for there to be no procedure for the issue of guidance; this guidance is intended to support councils in implementing the legislation so will highlight good practice and be technical and procedural in nature. To lay guidance in the Assembly would be time consuming and serve little to no benefit.

17. Section 123(1) provides the Welsh Ministers with the power to make regulations which merge two or more principal councils. There is no requirement on the face of the Bill for the Welsh Ministers to undertake any public consultation prior to making such regulations. Although section 121(1)(a) requires a principal council to consult local people prior to making a merger application, there is nothing on the face of the Bill to require confirmation that this has been done fully and properly before merger regulations are made. Can the Minister explain how she proposes to ensure that members of the public are fully and properly consulted before any merger regulations are made?

Section 121(1)(a) states that before making a merger application, the principal councils involved in the potential merger must consult local people in their areas. That is an unambiguous requirement. If applicants are unable to demonstrate that they have consulted local people, Ministers will not proceed with the application

18. **Why is the restriction set out in the Explanatory Memorandum in relation to section 126(4), that the Welsh Ministers may only use the power to direct a principal council as to the appointment of a returning officer if merging councils have themselves failed to appoint a returning officer for the first elections to the new council, not reflected on the face of the Bill?**
19. **Why is the restriction set out in the Explanatory Memorandum in relation to section 127(2), that the Welsh Ministers may only use the power to direct a principal council to take action to facilitate the effective transfer of staff, property etc. in a merger where merging councils are themselves failing to take such effective action, not reflected on the face of the Bill?**
21. **Why is the restriction set out in the Explanatory Memorandum in relation to section 134(4), that the Welsh Ministers may only use the power to direct a principal council to take action to facilitate the effective transfer of staff, property etc in a restructuring where restructuring councils are themselves failing to take such effective action, not reflected on the face of the Bill?**
23. **Why is the restriction set out in the Explanatory Memorandum in relation to section 139(1), that the Welsh Ministers may only use the power to direct a principal council to provide them with information relating to a transfer of functions between councils where a principal council does not voluntarily provide the specified information, not reflected on the face of the Bill?**
24. **Why is the restriction set out in the Explanatory Memorandum in relation to section 140(1), that the Welsh Ministers may only use the power to direct a principal council to provide bodies specified by the Welsh Ministers with information relating to a transfer of functions between councils where a principal council does not voluntarily provide the specified information, not reflected on the face of the Bill?**
32. **Can the Minister explain why the power to direct a transition committee for merging or restructuring councils to exercise its functions in accordance with the direction, as set out in paragraph 7(1) of Schedule 10, is not expressly subject to the limitation, as set out in the Explanatory Memorandum, that the power will be used when it is considered that a transition committee has been negligent or tardy in its responsibility?**

Each direction power needs to be able to respond to a range of relevant circumstances. The Explanatory Memorandum provides some illustrative – not detailed - examples of when each power of direction might be used, within the framework set out in the relevant provisions on the face of the Bill. Given the circumstances where these directions might be used, it would require provisions of significant length and detail and even then it would be impossible to foresee all eventualities which might need to be covered.

- 20. Section 130 gives the Welsh Ministers the power to make restructuring regulations, following receipt of a special report from the Auditor General for Wales or an abolition request from a principal council. There is no requirement on the face of the Bill for any public consultation or notification (other than the publishing of an abolition request or a notice of receipt of a special report or abolition request by the Welsh Ministers) prior to any restructuring regulations being made. Can the Minister explain what public involvement is envisaged in relation to any restructuring of a principal councils and why this is not set out on the face of the Bill?**

Section 128(4) states that, as one of the conditions which must be satisfied before they may make restructuring regulations under section 130, the Welsh Ministers must consult the council under consideration, every other principal councils whose area may be affected by a restructuring and “such other persons as the Welsh Ministers consider appropriate”. The last element covers everyone who might be affected or have an interest, including members of the public.

The requirement is reinforced by the requirement in section 146(2)(b)(i) that Ministers, when laying a proposed draft of restructuring regulations in the Senedd, must also lay a statement “giving details of the consultation” undertaken under section 128(4). If Ministers do not undertake a comprehensive consultation under section 128(4) or the statement under section 146(2) suggests the consultation was inadequate, Ministers will be leaving themselves open to judicial review.

- 22. Section 137(6) provides a power to the Welsh Ministers to reset the start date for the Local Democracy and Boundary Commission’s next 10-year electoral arrangements review period and allows them to change the length of the review period. Given the potential effect of either resetting the start date of a review period or extending such a period, why are these regulations not subject to the affirmative procedure?**

The power merely enables the Welsh Ministers to re-set the start date for the Local Democracy and Boundary Commission’s 10-year period for reviewing the electoral arrangements of all principal councils, something the Commission sought in their evidence to the Equality, Local Government and Communities Committee. The 10-year period is a requirement under section 29 of the Local Government (Democracy) Act 2013. If the Commission has had to do initial reviews for a new council or one changing its voting system, it may make sense for the start of the 10-year period to be re-set so the Commission doesn’t do nugatory work or have to rush a review through.

This is an entirely technical detail which has absolutely no effect on the scope, purpose or the application of the provision in section 29 of the 2013 Act. I consider that the negative procedure is entirely appropriate for the circumstances in which this power would be used.

- 25. Section 145(3) enables the Welsh Ministers to make regulations of general application to deal with consequences which may have an impact beyond the merger or restructuring provided for in specific merger or restructuring regulations. Such regulations may make supplementary, incidental, consequential, transitional, transitory or saving provision. This is a broad power – why is it necessary and could it be used more broadly than she intends?**

Principal councils are large, multi-functional institutions, governed by a vast range of statutory constitutional provision, exercising a significant range of statutory functions and with a host of statutory responsibilities for their staff, property, local people and historic rights and privileges. You could not hope to cover all the statutory provision needed to merge or restructure a principal council in one piece of legislation. Hence the need for powers to make supplementary, incidental, consequential etc. provision.

The scope for using such powers is confined by subsections 3(a) and (b); they can only be used for the purposes or in consequence of merger or restructuring regulations or to give full effect to merger or restructuring regulations. Section 145(5) lists some of the types of provision which might be included in regulations made under section 145(3) – although it is not and could not be, exhaustive.

Any regulations made under section 145(3) are subject to affirmative resolution.

Local Democracy and Boundary Commission

- 26. Can the Minister explain whether she intends to issue statutory guidance to the Local Democracy and Boundary Commission regarding the appointment of its Chief Executive of the Local Democracy and Boundary Commission, and, if so, whether this will be prescriptive guidance which may negate the removal of the requirement upon the Welsh Ministers to make such appointment? Why does the Minister feel that no Assembly procedure is appropriate for this guidance?**

It is intended to issue statutory guidance in this area, which will be developed in conjunction with the Local Democracy and Boundary Commission for Wales. We will want to address any areas for which the Commission feel they might find guidance helpful. In particular it will be important for there to be clarity about the circumstances in which Welsh Ministers might seek to assist the Commission by recruiting to the post of Chief Executive due to a prolonged vacancy at that level.

It is standard practice for there to be no procedure for the issue of guidance. As the guidance is intended to provide support about the process to be adopted when appointing a chief executive, an Assembly procedure is not considered appropriate. To lay guidance in the Assembly would be time consuming and serve little to no benefit.

Commencement

- 27. Section 171(6) enables the Welsh Ministers to make orders providing for commencement of the remaining provisions in the Bill. This committee's previous recommendations on this matter on other Bills have been that commencement orders that include 'transitory, transitional or saving provision' should be subject to the negative procedure. What assessment was undertaken before the 'no procedure' Assembly procedure was specified for the Order making power under section 171(6)?**

The inclusion of a power to make transitional, transitory and saving provision in a commencement order is in line with standard Welsh Government practice, as set out in the published Legislation Handbook. In recent years every Assembly Act with a commencement order provision (including the Assembly Commission's Senedd and Elections (Wales) Act) has included such a power, because it will generally be useful or even essential. The nature of the issue means that it is not always possible to predict the circumstances in which the power may need to be exercised.

In respect of the Assembly procedure, it is normal practice, again as set out in the legislation handbook that commencement orders are not subject to any Assembly procedure

Schedules

- 28. Paragraphs 9 and 10 of Schedule 1 provide the Welsh Ministers with regulation making powers to make provision for the electoral arrangements for an area that is under review. Given the significance of amending electoral arrangements, why does the Minister believe that it is appropriate to specify no Assembly procedure?**

These are local regulations for the making of electoral arrangements; it is a long established practice that electoral arrangements regulations are not subject to any procedure. The powers and procedures set out in the Bill are based on the existing powers to change electoral arrangements under the Local Government Act 1972 and the Local Democracy (Wales) Act 2013. Orders and regulations made under those Acts have never been subject to a procedure.

- 29. Paragraph 2(4) of Schedule 2 provide the Welsh Ministers with regulation making powers to combine elections of councillors of a Welsh principal council and elections of councillors of a community council if they are held on the same day. This includes the power to modify any relevant provision in the Representation of the People Acts which relates to such elections. Why does the Minister think that this is an appropriate use of a Henry VIII power?**

The Bill inserts new sections 36A and 36B into the Representation of the People Act 1983. These sections broadly replicate section 36 of the 1983 Act (with additional powers for the Welsh Ministers). These enable the Welsh Ministers to make rules in relation to the conduct of local government elections in Wales. Paragraph 2(4) of Schedule 2 to the Bill inserts new section 36B into the 1983 Act. This requires county and community council elections to be combined if they are held on the same day. It also enables the Welsh Ministers to make provision in connection with such combination of elections including modifying provisions in the Representation of the

People Acts. This is identical to the power that the Welsh Ministers already have in section 36(3C) of the 1983 Act which we are proposing to replicate.

There are existing Regulations that have made minor modifications to the Representation of the Peoples Acts where such polls are combined. As electoral law evolves and amendments are made to the Representation of the Peoples Acts, further modifications may also be required. At this stage, we have no plans to modify the Acts in relation to combinations. However, if such modifications were required they would be specific and may need to be in place within a tight time frame and within the perimeters set out in sections 36A and 36B.

- 30. Paragraphs 6, 10(3) and 10(4) of Schedule 4 provide the Welsh Ministers with regulation making powers to amend primary legislation. The powers allow the Welsh Ministers to amend or repeal provisions which currently provide that National Park Authorities and Fire and Rescue Authorities are exempt from the requirement to publish notices electronically on their website. Can the Minister explain why Henry VIII powers are being used, rather than putting the exemption on the face of the Bill?**

Paragraph 2 of Schedule 4 amends the Local Government Act 1972 so that new provision is made with regard to notices of meetings of principal and community councils. Paragraph 4 amends section 100J to maintain the status quo for National Park Authorities and Fire and Rescue Authorities by exempting these organisations from the new requirements. The power in Paragraph 6 is required in order to omit this exemption should it be decided to subject these organisations to these requirements in the future.

Paragraph 10 amends section 232(1ZA) of the 1972 Act so that local authorities must publish public notices electronically. Again National Parks and Fire and Rescue Authorities are not subject to this requirement, with the Welsh Ministers provided with the power to subject these organisations to this requirement at a future date if necessary.

We accept these are Henry VIII powers but they are very narrow powers for a discrete and specific topic impacting a narrow category of bodies.

- 31. Paragraph 3 of Schedule 8 provides the Welsh Ministers with regulation making powers to make provision about the exercise of functions of the Public Services Ombudsman for Wales under section 69 of the Local Government Act 2000. Given that such regulations could seriously affect the way in which the Ombudsman conducts investigations under section 69 of the 2000 Act, did the Minister consider applying a super-affirmative procedure?**

The power may only be used to amend Chapter 3 of the Local Government Act 2000 to make different provision about how investigations under section 69 are conducted. The power is therefore limited to local government conduct matters only.

It is intended to be used where the Ombudsman alerts the Government of operational issues when conducting such matters or where there have been developments in Ombudsman legislation (as we have seen recently) which requires amendments to be made to retain consistency.

The Government's handbook on legislation outlines that the 'super affirmative' procedure should only be used in "exceptional cases". We do not consider this case to be "exceptional".

32. *This question is answered alongside question 18 – 19 etc. earlier on in this document*

Ein cyf/Our ref MA-L-JJ-0731-19

Elin Jones AC
Llywydd
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Bae Caerdydd
CF99 1NA

Llywydd@cynulliad.cymru

27 Ionawr 2020

Annwyl Elin,

BIL LLYWODRAETH LEOL AC ETHOLIADAU (CYMRU)

Ar 18 Hydref 2019 anfonais y Bil Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) atoch er mwyn penderfynu a oedd o fewn cymhwysedd y Cynulliad Cenedlaethol.

O dan Atodlen 7B o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006, mae angen cydsyniad Gweinidogion perthnasol y Goron ar gyfer rhai darpariaethau yn y Bil. Mae'r rhain yn ymwneud â swyddogaethau swyddogion cofrestru etholiadol a dileu pwerau Gweinidogion Cymru i wneud rheoliadau yn galluogi awdurdod lleol i wneud cais i lys ynadon i garcharu dyledwyr treth gyngor. Nid oedd y cydsyniadau hynny wedi dod i law ar yr adeg yr anfonwyd y Bil atoch.

Mae Ysgrifennydd Gwladol Cymru bellach wedi ysgrifennu at y Gweinidog Tai a Llywodraeth Leol i roi cydsyniad mewn cysylltiad â'r darpariaethau sy'n dileu pwerau Gweinidogion Cymru i wneud rheoliadau yn galluogi awdurdod lleol i wneud cais i lys ynadon i garcharu dyledwyr treth gyngor.

Yn ogystal, mae Deddf Llywodraeth Cymru 2006 (Diwygio) 2019, a wnaed gan y Cyfrin Gyngor mewn cyfarfod ar 17 Rhagfyr, wedi dileu'r mater cymhwysedd mewn cysylltiad â swyddogaethau swyddogion cofrestru etholiadol.

*In gywir,
Mark*

MARK DRAKEFORD

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1NA

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400
YP.PrifWeinidog@llyw.cymru • ps.firstminister@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding. **Tudalen y pecyn 44**

SL(5)489 - Rheoliadau Addysg (Diwygiadau ynglŷn â'r Ysbeidiau rhwng Arolygiadau Addysg a Hyfforddiant) (Cymru) 2020

Cefndir a Diben

Mae'r Rheoliadau hyn yn diwygio'r Rheoliadau a ganlyn ("y Rheoliadau Arolygu") -

- Rheoliadau Arolygu Addysg a Hyfforddiant (Cymru) 2001,
- Rheoliadau Addysg (Arolygu Ysgolion) (Cymru) 2006,
- Rheoliadau Arolygu'r Gwasanaeth Gyrfaoedd a Gwasanaethau Cysylltiedig (Cymru) 2006, a
- Rheoliadau Addysg (Arolygu Addysg Feithrin) (Cymru) 2015.

Ar hyn o bryd mae'r Rheoliadau Arolygu yn ei gwneud yn ofynnol i Brif Arolygydd Ei Mawrhydi dros Addysg a Hyfforddiant yng Nghymru neu Her Majesty's Chief Inspector of Education and Training in Wales gynnal arolygiad o leiaf unwaith o fewn y cyfnod o 7 mlynedd sy'n dechrau ar 1 Medi 2016 ac sy'n dod i ben ar 31 Awst 2023 ("Y Cyfnod Arolygu Cyntaf") ac o leiaf unwaith o fewn pob cyfnod arolygu o 6 mlynedd wedi hynny.

Mae'r Rheoliadau hyn yn diwygio'r Cyfnod Arolygu Cyntaf ym mhob un o'r Rheoliadau Arolygu fel y bydd yn dod i ben ar 31 Awst 2024 yn lle 31 Awst 2023. Bydd pob arolygiad wedi hynny yn parhau i gael ei gynnal unwaith ym mhob cyfnod arolygu o 6 mlynedd.

Gweithdrefn

Negyddol.

Materion technegol: craffu

Ni nodwyd unrhyw bwyntiau i gyflwyno adroddiad arnynt o dan Reol Sefydlog 21.2 mewn perthynas â'r offeryn hwn.

Rhinweddau: craffu

Nodir un pwynt i gyflwyno adroddiad arno o dan Reol Sefydlog 21.3 mewn perthynas â'r offeryn hwn.

1. Rheol Sefydlog 21.3(ii) ei fod o bwysigrwydd gwleidyddol neu gyfreithiol neu ei fod yn codi materion polisi cyhoeddus sy'n debyg o fod o ddiddordeb i'r Cynulliad.

i. Mae'r Rheoliadau hyn yn ymestyn y Cyfnod Arolygu Cyntaf o flwyddyn. Nodir yn y Memorandwm Esboniadol mai'r diben yw caniatáu i arolygiadau gael eu hatal yn rhannol rhwng mis Medi 2020 a mis

Awst 2021 er mwyn caniatáu amser i ysgolion ganolbwyntio ar y newidiadau y mae angen iddynt eu gwneud yn unol â'r diwygiadau i'r cwricwlwm, a'u hymgorffori.

ii. Mae'r Rheoliadau hyn yn caniatáu atal arolygiadau yn y lleoliadau y rhagnodir ar eu cyfer yn y Rheoliadau Arolygu cyfredol. Nodir yn y Memorandwm Esboniadol y rhagwelir y bydd arolygiadau yn cael eu hatal yn rhannol ar gyfer meithrinfeydd a gynhelir, ysgolion ac unedau cyfeirio disgyblion yn unig, ond mae hyblygrwydd i atal arolygiadau ym mhob meithrinfa, gwasanaethau gyrfaoedd a gwasanaethau cysylltiedig a lleoliadau addysg bellach. Esbonir hefyd y bydd hyn yn caniatáu i bob lleoliad aros yn yr un cylch arolygu yn ystod y cyfnod cyfredol ac wedi hynny.

Y goblygiadau yn sgil gadael yr Undeb Ewropeaidd

Dim.

Ymateb y Llywodraeth

Nid oes angen ymateb gan y Llywodraeth.

Cynghorwyr Cyfreithiol

Y Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad

28 Ionawr 2020

2020 Rhif (Cy.)

ADDYSG, CYMRU

**Rheoliadau Addysg (Diwygiadau
ynglŷn â'r Ysbeidiau rhwng
Arolygiadau Addysg a
Hyfforddiant) (Cymru) 2020**

NODYN ESBONIADOL

(Nid yw'r nodyn hwn yn rhan o'r Rheoliadau)

Mae'r Rheoliadau hyn yn diwygio'r Rheoliadau a ganlyn ("y Rheoliadau Arolygu")—

- (a) Rheoliadau Arolygu Addysg a Hyfforddiant (Cymru) 2001,
- (b) Rheoliadau Addysg (Arolygu Ysgolion) (Cymru) 2006,
- (c) Rheoliadau Arolygu'r Gwasanaeth Gyrfaoedd a Gwasanaethau Cysylltiedig (Cymru) 2006, a
- (d) Rheoliadau Addysg (Arolygu Addysg Feithrin) (Cymru) 2015.

Ar hyn o bryd, mae'r Rheoliadau Arolygu yn ei gwneud yn ofynnol i Brif Arolygydd Ei Mawrhydi dros Addysg a Hyfforddiant yng Nghymru neu Her Majesty's Chief Inspector of Education and Training in Wales gynnal arolygiad o leiaf unwaith o fewn y cyfnod o 7 mlynedd sy'n dechrau ar 1 Medi 2016 ac sy'n dod i ben ar 31 Awst 2023 ("y Cyfnod Arolygu Cyntaf") ac o leiaf unwaith o fewn pob cyfnod arolygu o 6 mlynedd wedi hynny.

Mae'r Rheoliadau hyn yn diwygio'r Cyfnod Arolygu Cyntaf ym mhob un o'r Rheoliadau Arolygu fel y bydd yn dod i ben ar 31 Awst 2024 yn lle 31 Awst 2023. Bydd pob arolygiad wedi hynny yn parhau i gael ei gynnal unwaith ym mhob cyfnod arolygu o 6 mlynedd.

Ystyriwyd Cod Ymarfer Gweinidogion Cymru ar gynnal Aseidiadau Effaith Rheoleiddiol mewn perthynas â'r Rheoliadau hyn. O ganlyniad, ystyriwyd nad oedd yn angenrheidiol cynnal asesiad effaith rheoleiddiol o'r costau a'r manteision sy'n debygol o ddeillio o gydymffurfio â'r Rheoliadau hyn.

2020 Rhif (Cy.)

ADDYSG, CYMRU

**Rheoliadau Addysg (Diwygiadau
ynghlŷn â'r Ysbeidiau rhwng
Arolygiadau Addysg a
Hyfforddiant) (Cymru) 2020**

Gwnaed 16 Ionawr 2020

*Gosodwyd gerbron Cynulliad Cenedlaethol
Cymru* 20 Ionawr 2020

Yn dod i rym 1 Medi 2020

Mae Gweinidogion Cymru, drwy arfer y pwerau a roddir i'r Ysgrifennydd Gwladol gan adran 122(1) o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998(1), a pharagraff 6B(1)(a) o Atodlen 26 iddi, a thrwy arfer y pwerau a roddir i Gynulliad Cenedlaethol Cymru gan adran 77(2) o Ddeddf Dysgu a Sgiliau 2000(2), a chan adrannau 28(1)(3), 50(4)(4), 55(4)(5) ac 56(3)(6) o

-
- (1) 1998 p. 31; *gweler* adran 142(1) am y diffiniadau o "prescribed" a "regulations". Trosglwyddwyd swyddogaeth yr Ysgrifennydd Gwladol o dan baragraff 6B(1)(a) o Atodlen 26, i'r graddau y mae'n arferadwy o ran Cymru, i Gynulliad Cenedlaethol Cymru gan Orchymyn Cynulliad Cenedlaethol Cymru (Trosglwyddo Swyddogaethau) 1999 (O.S. 1999/672) ac mae'n arferadwy bellach gan Weinidogion Cymru yn rhinwedd adran 162 o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006 (p. 32) a pharagraff 30 o Atodlen 11 iddi.
 - (2) 2000 p. 21; *gweler* adran 77(9) am y diffiniad o "prescribed" ac adran 74(1) am y diffiniad o "the National Assembly". Trosglwyddwyd swyddogaeth Cynulliad Cenedlaethol Cymru yn adran 77(2), i'r graddau y mae'n arferadwy o ran Cymru, i Weinidogion Cymru yn rhinwedd adran 162 o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006 a pharagraff 30 o Atodlen 11 iddi.
 - (3) 2005 p. 18; *gweler* adran 31(1) am y diffiniad o "prescribed" a "regulations" ac adran 122(1) am y diffiniad o "the Assembly".
 - (4) *Gweler* adran 50(8) am y diffiniad o "prescribed" ac adran 122(1) am y diffiniad o "the Assembly".
 - (5) *Gweler* adran 55(8) am y diffiniadau o "prescribed" a "regulations" ac adran 122(1) am y diffiniad o "the Assembly".
 - (6) *Gweler* adran 55(8) am y diffiniadau o "prescribed" a "regulations" ac adran 122(1) am y diffiniad o "the Assembly".

Ddeddf Addysg 2005(1), ac sydd bellach yn arferadwy ganddynt hwy, yn gwneud y Rheoliadau a ganlyn:

Enwi a chychwyn

1.—(1) Enw'r Rheoliadau hyn yw Rheoliadau Addysg (Diwygiadau ynglŷn â'r Ysbeidiau rhwng Arolygiadau Addysg a Hyfforddiant) (Cymru) 2020.

(2) Daw'r Rheoliadau hyn i rym ar 1 Medi 2020.

Diwygiadau i Reoliadau Arolygu Addysg a Hyfforddiant (Cymru) 2001

2. Yn rheoliad 2(1)(b) o Reoliadau Arolygu Addysg a Hyfforddiant (Cymru) 2001(2)—

- (a) yn lle “cyfnod o saith mlynedd” rhodder “y cyfnod”, a
- (b) yn lle “2023” rhodder “2024”.

Diwygiadau i Reoliadau Addysg (Arolygu Ysgolion) (Cymru) 2006

3. Yn rheoliadau 6(1)(b) a 14(b) o Reoliadau Addysg (Arolygu Ysgolion) (Cymru) 2006(3)—

- (a) yn lle “cyfnod o saith mlynedd” rhodder “y cyfnod”, a
- (b) yn lle “2023” rhodder “2024”.

Diwygiadau i Reoliadau Arolygu'r Gwasanaeth Gyrfaoedd a Gwasanaethau Cysylltiedig (Cymru) 2006

4. Yn rheoliad 4(1) o Reoliadau Arolygu'r Gwasanaeth Gyrfaoedd a Gwasanaethau Cysylltiedig (Cymru) 2006(4)—

- (a) yn lle “cyfnod o saith mlynedd” rhodder “y cyfnod”, a
- (b) yn lle “2023” rhodder “2024”.

-
- (1) Trosglwyddwyd swyddogaethau Cynulliad Cenedlaethol Cymru o dan adrannau 28, 50, 55 ac 56, i'r graddau y maent yn arferadwy o ran Cymru, i Weinidogion Cymru yn rhinwedd adran 162 o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006 a pharagraff 30 o Atodlen 11 iddi.
 - (2) O.S. 2001/2501 (Cy. 204), a ddiwygiwyd gan O.S. 2004/783 (Cy. 80), O.S. 2005/3238 (Cy. 243), O.S. 2010/1436 (Cy. 127), O.S. 2014/1212 (Cy. 128) ac O.S. 2016/135 (Cy. 65).
 - (3) O.S. 2006/1714 (Cy. 176), a ddiwygiwyd gan O.S. 2010/1142 (Cy. 101), O.S. 2010/1436 (Cy. 127), O.S. 2014/1212 (Cy. 128), O.S. 2016/135 (Cy. 65), O.S. 2016/211 (Cy. 84) ac O.S. 2017/710 (Cy. 167).
 - (4) O.S. 2006/3103 (Cy. 286), a ddiwygiwyd gan O.S. 2010/1436 (Cy. 127), O.S. 2014/1212 (Cy. 128) ac O.S. 2016/135 (Cy. 65).

Diwygiadau i Reoliadau Addysg (Arolygu Addysg Feithrin) (Cymru) 2015

5. Yn rheoliad 4(1)(b) o Reoliadau Addysg (Arolygu Addysg Feithrin) (Cymru) 2015⁽¹⁾—

- (a) yn lle “cyfnod o saith mlynedd” rhodder “y cyfnod”, a
- (b) yn lle “2023” rhodder “2024”.

Kirsty Williams

Y Gweinidog Addysg, un o Weinidogion Cymru
16 Ionawr 2020

(1) O.S. 2015/1599 (Cy. 198), a ddiwygiwyd gan O.S. 2016/135 (Cy. 65) ac O.S. 2016/211 (Cy. 84).

Explanatory Memorandum to the Education (Amendments Relating to the Intervals for Inspection of Education and Training) (Wales) Regulations 2020

This Explanatory Memorandum has been prepared by the Education and Public Services Department and is laid before the National Assembly for Wales in conjunction with the above subordinate legislation and in accordance with Standing Order 27.1

Minister's Declaration

In my view, this Explanatory Memorandum gives a fair and reasonable view of the expected impact of the Education (Amendments Relating to the Intervals for Inspection of Education and Training) (Wales) Regulations 2020.

Kirsty Williams AM
Minister for Education

20 January 2020

PART 1

1. Description

These Regulations extend the current inspection cycle for all nursery settings, maintained schools, Pupil Referral Units (“PRUs”), careers and related services and further education settings from 7 (2016-2023) to 8 (2016-2024) years for one cycle only and reverts to a 6 year cycle thereafter.

2. Matters of special interest to the Constitutional and Legislative Affairs Committee

None.

3. Legislative background

The Regulations amend the following:

- (a) Inspection of Education and Training (Wales) Regulations 2001 – inspection post 16 education provided pursuant to the Learning and Skills Act 2000,
- (b) Education (School Inspection) (Wales) Regulations 2006 – inspection of maintained schools (including PRUs and religious education provided at such schools),
- (c) Inspection of Careers and Related Services (Wales) Regulations 2006 – inspection of careers services, and
- (d) Education (Inspection of Nursery Education) (Wales) Regulations 2015 – inspection of nursery education.

The legal power to make the Regulations proposed are contained in section 122(1) and paragraph 6B(1)(a) of Schedule 26 to, the School Standards and Framework Act 1998 (“the 1998 Act”), section 77(2) of the Learning and Skills Act 2000 (“the 2000 Act”), and in sections 28(1), 50(4), 55(4) and 56(3) of the Education Act 2005 (“the 2005 Act”).

The functions in the 1998 Act were conferred on the Secretary of State and were transferred to the National Assembly for Wales by the National Assembly for Wales (Transfer of Functions) Order 1999. The functions in the 2000 Act and the 2005 Act were conferred directly on the National Assembly for Wales. The functions in the 1998 Act, 2000 Act and the 2005 Act are now exercisable by the Welsh Ministers by virtue of paragraph 30 of Schedule 11 to the Government of Wales Act 2006.

The Regulations follow the Negative Procedure.

4. Purpose and intended effect of the legislation

The purpose of the legislation is to allow Estyn to partially suspend maintained school inspections for an agreed period (September 2020 to August 2021) to allow schools time to focus on and embed the changes they need to make in line with the curriculum reforms. It also allows Estyn to support those schools during this time through engagement visits and enables inspectors to develop an understanding of the reform process, adapt their practices and ensure that future inspection is fit for purpose. The extension to the inspection cycle allows Estyn to continue its proposed programme of inspections over a longer period of time as well as provide a period for schools and Estyn to undertake the development work needed.

Whilst it is anticipated that Estyn will only be partially suspending inspections for maintained nurseries, schools and PRUs during 2020-21, the Regulations allow Estyn the flexibility to suspend inspections in other settings prescribed for in the current inspection regulations (all nursery settings, careers and related services and further education settings) if they deem necessary. It also allows for all settings to remain on the same inspection cycle during the current period and thereafter.

Background

Professor Donaldson's report 'A Learning Inspectorate' included recommendations designed to allow Estyn and school inspections to contribute directly to the education reforms. The report signalled some significant changes of how the Inspectorate would work in the future. The proposals within the report suggest a three-phased approach to transition from the current to future inspection arrangements to align with the curriculum reforms and new accountability arrangements.

Phase 1 of the transition period (September 2020 to August 2021) included a proposal to partially suspend school inspections to allow schools time to focus on and embed the changes they needed to make in line with the reforms and to allow inspectors to support schools to prepare for the changes and adapt their practices for future inspection arrangements. Schools causing concern will continue to be monitored during this period.

To assist phase 1 of the transition period, current Regulations needed to be amended to extend the inspection cycle from 7 to 8 years for once cycle only.

5. Consultation

In May 2019, Estyn undertook the first of a series of public consultations about how inspection can best support schools and other providers to manage the changes taking place in education. The first consultation focused on the proposals during the 2020-21 transition year and sought views from stakeholders on a range of issues including the proposal to partially suspend inspections for schools and PRUs to enable inspectors to support the

curriculum. The consultation closed in July 2019 and the outcome was published on Estyn's website in October 2019. A link to the outcome report is below:

<https://www.estyn.gov.wales/document/responses-consultation-estyn%E2%80%99s-proposed-transition-year-2020%E2%80%932021-academic-year>

There was overwhelming support to the proposal to partially suspend school inspections during 2020-21.

As a consequence of the outcome of the Estyn consultation the Welsh Government carried out a 6 week public consultation in October 2019 on the draft Education (Amendments Relating to the Intervals for Inspection of Education and Training) (Wales) Regulations 2020 extending the inspection cycle from 7 to 8 years for one cycle only to allow the partial suspension of school inspections to take place in 2020-21.

It was agreed that the Welsh Government consultation could be reduced to 6 weeks for the following reasons:

- stakeholders were made aware of intentions to consult on draft Regulations extending the school inspection cycle to assist the partial suspension of school inspections during 2020-21 via the Minister for Education's announcement on the new accountability arrangements on 19th February 2019;
- the proposal to partially suspend school inspections had already been considered by key stakeholders through Estyn's consultation on Phase 1 of the transition period undertaken in July 2019; and
- the policy is simple and easy to understand.

The consultation on the draft Regulations closed on 25 November 2019. Of the eighteen respondents that replied to the consultation, fifteen agreed with the proposal, while three neither agreed nor disagreed. A summary of the consultation responses were published on 20 December 2019 and can be accessed through the following link:

<https://gov.wales/education-amendments-relating-intervals-inspection-education-and-training-wales-regulations-2020>

Following the outcome of the Welsh Government consultation, Welsh Ministers agreed to pursue the making of the Regulations as drafted. No amendments were considered necessary.

PART 2 – REGULATORY IMPACT ASSESSMENT

6. Options

1. keep the status quo
2. adopt a non-legislative approach

3. make a different form of legislation(suspend legislation)
4. make the legislation

7. Costs and benefits

Option 1 – keep the status quo

If the proposal for a partial suspension of school inspections was not taken forward, and in turn the school inspection cycle remained the same, this would limit the capacity of schools to adopt the changes they need to make in line with the curriculum reforms and may have a detrimental effect on schools' preparedness for implementing the reforms. It would also not allow a period of time for Estyn to support schools through the reforms and limit the Inspectorate's capacity to develop an understanding of the reform process in order to adapt their practices to ensure that future inspection is fit for purpose.

There are no financial costs for schools or Estyn with this option but implications for both regarding preparation and implementation of the curriculum reforms and providing an opportunity for the development of future inspection arrangements to ensure they are fit for purpose and align with the reforms. There are no positive benefits with this option.

Option 2 – adopt a non-legislative approach

For Estyn to re-arrange their planned inspections within the current 7 year inspection window to enable the Inspectorate to partially suspend school inspections for 1 year during this period but ensure that all inspection activity planned for the 2016-2023 cycle is still achieved. This would not require a change to legislation.

There are resource (both financial and capacity) implications for the Inspectorate with this option. This would require Estyn to carry out a 7 year inspection cycle within 6 years to free up a period of time for a partial suspension of inspection to take place in which we would expect inspectors to support schools with their preparations for the new curriculum and undertake the development work needed for a roll out of a new inspection system. This option puts additional pressure on the Inspectorate and would ultimately require additional funding to be provided from Welsh Government to enable Estyn to resource additional inspectors to carry out inspections in a shorter timescale.

The benefit of this option is that it would allow a partial suspension of inspection to take place to allow schools time to prepare for the curriculum reforms. There are no cost implications for schools.

Option 3 – make a different form of legislation (suspend legislation)

Sections 1-6 of the Education Act 2002 contains a power to suspend or modify legislative requirements on a temporary basis including particular regulations. This power would allow Welsh Ministers to suspend or modify section 28 of the Education Act 2005 that contains the powers for inspecting schools, as well as associated Regulations made under it.

The process for suspending or modifying legislation by way of an Order provides that it can only be done following an application by a qualifying body. A qualifying body is defined in section 1 of the 2002 Act as:

- a local authority,
- an Education Action Forum,
- a qualifying foundation,
- the governing body of a maintained school,
- the head teacher of a maintained school,
- the proprietor of an Academy, a city technology college or a city college for the technology of the arts,
- the proprietor of any special school that is not maintained by a [local authority] but is for the time being approved by the Secretary of State or the Welsh Ministers under section 342 of the Education Act 1996,
- the proprietor of a school approved under section 342 of the Education Act 1996 (non-maintained special schools), or
- the governing body of an institution within the further education sector;

The application would have to be made by a qualifying body such as the 22 local authorities to enable an all Wales partial suspension of school inspection, or by the Welsh Local Government Association (WLGA) on behalf of all 22 local authorities who would need to seek agreement from all local authorities before applying.

This option would suspend current inspection cycle requirements and enable Estyn to undertake a partial suspension of school inspections at an agreed time. However, it is complicated, would require an application from a third party to be made and further consideration about whether it affects other provisions in law. Whilst there are no cost implications for schools or Estyn, we do not consider this is an appropriate option.

Option 4 – make the legislation

This is the preferred option as it extends the current inspection cycle from 7 to 8 years for one period only allowing Estyn to continue its proposed programme of inspections over a longer period of time as well as provide a period for schools and Estyn to undertake the development work needed in readiness for the new curriculum and inspection system.

There are no cost implications for schools or Estyn with this option and the partial suspension of inspection only affects the sectors that are affected by the curriculum reforms.

However, whilst it is anticipated that Estyn will only be partially suspending inspections for maintained nurseries, schools and PRUs during 2020-21, the Regulations allow Estyn the flexibility to suspend inspections in other settings prescribed for in the current inspection regulations (all nursery settings, careers and related services and further education settings) if they deem necessary. It also allows for all settings to remain on the same inspection cycle during the current period and thereafter.

8. Competition Assessment

Not applicable.

9. Post implementation review

During the partial suspension of school inspection period (2020-21) Estyn will be supporting schools through engagement visits. In addition to the support to prepare for the curriculum changes and to enable inspectors to develop an understanding of the reform process and adapt their practices for future inspection arrangements, these visits will also provide an understanding of the range of ways in which schools are successfully implementing the new curriculum. The information Estyn collects during the engagement visits will be disseminated through focused termly update reports and Estyn will produce a summary report that brings together the main findings from the termly update reports.

Eitem 4.1 SL(5)490 – Cod Ymarfer ar gyfer Lles Ieir Bwyta ac Ieir Bwyta at Fridio

Cefndir a Diben

Cyhoeddir y Cod Ymarfer hwn ("y Cod") o dan adran 14 o Ddeddf Lles Anifeiliaid 2006 ("y Ddeddf"). Mae'n berthnasol i bob math o leir Bwyta a leir Bwyta at Fridio y mae person yn gyfrifol amdanynt.

Cafodd y Cod ei ystyried gan y Pwyllgor Materion Cyfansoddiadol a Deddfwriaethol ar 30 Medi 2019. Oherwydd sawl gwall, cafodd ei dynnu'n ôl wedi hynny ar 2 Hydref 2019 a'i ail-osod ar 5 Rhagfyr 2019. Cafodd ei dynnu'n ôl a'i ail-osod am y trydydd tro ar 21 Ionawr 2020.

Roedd y Cod Ymarfer blaenorol yn adlewyrchu'r wyddoniaeth a'r ddeddfwriaeth gyfredol ar y pryd. Roedd angen adolygiad er mwyn nodi unrhyw newidiadau yn y meysydd hynny a sicrhau bod y safonau a argymhellwyd yn dal yn briodol. Mae hefyd yn disodli'r canllawiau dros dro ar gyfer ceidwaid ieir bwyta a fegir yn gonfensiynol mewn perthynas â Rheoliadau Lles Anifeiliaid a Ffermir (Cymru) 2007 fel y'u diwygiwyd gan Reoliadau Lles Anifeiliaid a Ffermir (Cymru) (Diwygio) 2010, a gyhoeddwyd yn 2011.

Diben y Cod yw sicrhau bod y rhai sy'n gyfrifol am anifail yn ymwybodol bod dyletswydd gyfreithiol arnynt i gymryd camau rhesymol i sicrhau bod anghenion lles yn cael eu diwallu. Mae'r Cod Ymarfer yn esbonio'r hyn sydd angen i chi ei wneud i gyrraedd y safon o ran gofal sy'n ofynnol yn ôl y gyfraith.

Nid yw mynd yn groes i un o ddarpariaethau'r Cod yn drosedd ynddi'i hun ond, os dygir achos yn erbyn rhywun am drosedd lles o dan y Ddeddf, caiff y Llys ystyried i ba raddau y mae wedi cydymffurfio â'r Cod wrth benderfynu a yw wedi troseddu neu wedi cyrraedd y safon ofynnol o ran gofal.

Gweithdrefn

Drafft negyddol.

Gwaith craffu o dan Reol Sefydlog 21.7

Nodwyd un pwynt i gyflwyno adroddiad arno o dan Reol Sefydlog 21.7 mewn perthynas â'r cod hwn:

Gan fod y cod drafft wedi'i dynnu'n ôl ar ddau achlysur, hwn fydd y trydydd tro i'r Pwyllgor ystyried y Cod. Yn flaenorol, ystyriodd Pwyllgor y Cod ar 30 Medi 2019 a 6 Ionawr 2020.

Y goblygiadau yn sgil ymadael â'r Undeb Ewropeaidd

Ni nodwyd unrhyw bwytiau i gyflwyno adroddiad arnynt o dan Reol Sefydlog 21.7 mewn perthynas â'r cod hwn. Gwneir y Cod gan ddefnyddio pwerau domestig.

Ymateb y Llywodraeth

Nid oes angen ymateb gan y Llywodraeth.

Cynghorwyr Cyfreithiol

Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad

24 Ionawr 2020

Cynulliad Cenedlaethol Cymru

Y Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad

Tudalen y pecyn 59

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Cod Ymarfer ar gyfer Lles Ieir Bwyta ac Ieir Bwyta at Fridio

Tudalen y pecyn 60

Cynnwys

Rhagair	2
Cyflwyniad	6
Diffiniadau	8
Adran 1: Argymhellion sy'n berthnasol i'r holl systemau hwsmonaeth	9
Trin anifeiliaid a staffio	9
Dal a thrin	10
Bwyd a dŵr	11
Iechyd	14
Arolygu a difa heb boen	14
Monitro a digwyddiadau dilynol yn y lladd-dy	15
Rheoli clefydau a bioddiogelwch	16
Iechyd coesau	17
Adeiladau a llety	19
Awyru, tymheredd a straen gwres	19
Goleuadau	22
Sarn/Llaesodr (Litter)	24
Offer awtomatig neu fecanyddol	24
Dwysedd stocio a rhyddid i symud	26
Anffurfiadau	29
Tocio pigau	30
Cadw cofnodion	31
Cynllunio wrth gefn	32
Adran 2: Argymhellion ychwanegol ar gyfer systemau maes	33
Adran 3: Argymhellion ychwanegol ar gyfer ieir bwyta ac ieir teidiau a neiniau	34
Gweithdrefnau bridio	34
Bwyd a dŵr	34
Ymddygiad ymosodol, pigo niweidiol a chyfoethogi	36
Tocio pigau	36
Adeiladau a llety	36
Dwysedd stocio a'r rhyddid i symud	37
Sarn/Llaesodr (Litter)	37
Dal, trin a chludo	38

Atodiad 1: Deddfwriaeth arall sy'n effeithio ar ieir bwyta, adar bwyta at fridio a deorfeydd	39
Cludo	39
Lladd	39
Systemau maes ac organig	39
Hylendid bwyd	39
Cadw cofnodion	39
Sgil-gynhyrchion anifeiliaid	40
Atodiad 2: Ffurflen i'w defnyddio i hysbysu'r Asiantaeth Iechyd Anifeiliaid a Phlanhigion (APHA) o newid mewn dwysedd stocio ieir bwyta a fegir yn gonfensiynol	41
Atodiad 3: Lefelau sbarduno	42
Atodiad 4: Y gyfradd farwolaeth ddyddiol gronnus: enghraifft weithiol	43
Atodiad 5: Triniaethau a ganiateir	45
Ffynonellau gwybodaeth bellach*	47
Lladd	47
Dal a thrin	47
Gwrthficrobiaid a brechlynnau	47
Cofrestru dofednod	47

Rhagair

2007/43/EC, sy'n nodi'r rheolau isafswm ar gyfer amddiffyn ieir a gedwir ar gyfer cynhyrchu cig.

Nid yw'r rhagair hwn yn rhan o'r cod; yn hytrach, mae'n esbonio rôl y cod a'r ystyriaethau cyffredinol y mae'n seiliedig arnynt.

Mae'r cod hwn yn berthnasol i Gymru yn unig. Mae'n disodli'r Cod Argymhellion ar Gyfer Lles Da Byw: Ieir Bwyta ac Ieir Bwyta at Fridio, a gyhoeddwyd yn 2002. Mae hefyd yn disodli'r canllawiau dros dro ar gyfer ceidwaid ieir bwyta a fegir yn gonfensiynol mewn perthynas â Rheoliadau Lles Anifeiliaid a Ffermir (Cymru) 2007 fel y'u diwygiwyd gan Reoliadau Lles Anifeiliaid a Ffermir (Cymru) (Diwygio) 2010.

Nid yw'r testun cyfreithiol yn y blychau drwy gydol y ddogfen hon yn rhan o'r cod hwn ond mae'n tynnu sylw at ddeddfwriaeth berthnasol. Y testun yn y blychau hyn yw'r gyfraith fel y saif ar y diwrnod y cafodd y cod hwn ei gyhoeddi (gweler y dudalen olaf ar gyfer y dyddiad cyhoeddi). Dylech fod yn ymwybodol y gallai unrhyw ofynion cyfreithiol a ddyfynnir yma newid. Dylech wirio bod y rhain yn ddatganiad cywir o'r gyfraith fel y saif ar hyn o bryd. Gweler Atodlen 1 am restr o ddeddfwriaeth berthnasol arall.

Gwneir y cod hwn o dan Ddeddf Lles Anifeiliaid 2006. Mae'r Ddeddf yn gwneud perchnogion a cheidwaid yn gyfrifol am sicrhau bod anghenion lles eu hanifeiliaid yn cael eu diwallu, bod ganddynt amgylchedd addas, eu bod yn cael eu bwydo â deiet priodol, a'u bod yn cael eu hamddiffyn rhag poen, anaf, dioddefaint a chlefyd.

Y brif ddeddfwriaeth y cyfeirir ati yn y cod hwn yw Rheoliadau Lles Anifeiliaid a Ffermir (Cymru) 2007 (fel y'u diwygiwyd) a Rheoliadau Anffurfio (Triniaethau a Ganiateir) (Cymru) 2007, sy'n gweithredu Cyfarwyddeb y Cyngor 98/58/EC yn ymwneud ag amddiffyn anifeiliaid a gedwir at ddibenion ffermio, a Chyfarwyddeb y Cyngor

Mae Adran 14 Deddf Lles Anifeiliaid 2006 yn nodi fel a ganlyn:

- 14 (1) The appropriate national authority may issue, and may from time to time revise, codes of practice for the purpose of providing practical guidance in respect of any provision made by or under this Act.
- (2) The authority responsible for issuing a code of practice under subsection (1) shall publish the code, and any revision of it, in such manner as it considers appropriate.
- (3) A person's failure to comply with a provision of a code of practice issued under this section shall not of itself render him liable to proceedings of any kind.
- (4) In any proceedings against a person for an offence under this Act or an offence under regulations under section 12 or 13 –
 - (a) failure to comply with a relevant provision of a code of practice issued under this section may be relied upon as tending to establish liability, and
 - (b) compliance with a relevant provision of such a code of practice may be relied upon as tending to negative liability.

Mae Adran 3 Deddf Lles Anifeiliaid 2006 yn nodi fel a ganlyn:

- 3 (1) In this Act, references to a person responsible for an animal are to a person responsible for an animal whether on a permanent or temporary basis.
- (2) In this Act, reference to being responsible for an animal include being in charge of it.

(3) For the purposes of this Act, a person who owns an animal shall always be regarded as being a person who is responsible for it.

yn
gofalu amdanynt.

(4) For the purposes of this Act, a person shall be treated as responsible for any animal for which a person under the age of 16 years of whom he has actual care and control is responsible.

Mae Rheoliad 6 Rheoliadau Lles Anifeiliaid a Ffermir (Cymru) 2007 (fel y'u diwygiwyd) yn nodi fel a ganlyn:

(1) Rhaid i berson sy'n gyfrifol am anifail a ffermir —

(a) peidio â gofalu am yr anifail onid yw'n gyfarwydd â'r cod ymarfer perthnasol a bod y cod ar gael iddo tra'n gofalu am yr anifail; a

(b) cymryd pob cam rhesymol i sicrhau nad yw person a gyflogir ganddo, neu a gymerir i weithio ganddo, yn gofalu am yr anifail oni bai bod y person arall hwnnw—

(i) yn gyfarwydd ag unrhyw god ymarfer perthnasol;

(ii) bod y cod ar gael iddo tra'n gofalu am yr anifail; a

(iii) ei fod wedi cael hyfforddiant ac arweiniad ar y cod hwnnw.

(2) Yn yr adran hon, ystyr 'cod ymarfer perthnasol' ('relevant code of practice') yw cod ymarfer a gyhoeddwyd o dan adran 14 o Ddeddf Lles Anifeiliaid 2006 neu god ymarfer statudol a gyhoeddwyd o dan adran 3 o Ddeddf Amaethyddiaeth (Darpariaethau Amrywiol) 1968 mewn perthynas â'r rhywogaeth benodol o anifeiliaid a ffermir y mae'r person

Bwriedir i'r cod hwn helpu pawb sy'n gofalu am ieir bwyta ac ieir bwyta at fridio i arfer safon dda o drin anifeiliaid. Heb drin anifeiliaid yn dda, ni fydd lles anifeiliaid byth yn gallu cael ei amddiffyn yn ddigonol. Bydd glynau at yr argymhellion hyn yn helpu ceidwaid i gynnal y safonau sy'n ofynnol er mwyn cydymffurfio â deddfwriaeth.

Dylai'r sawl sy'n gofalu am ieir ddangos yr isod:

- Cynllunio a rheoli gofalgar a chyfrifol
- Trin anifeiliaid gyda sgiliau a gwybodaeth ac yn gydwybodol
- Cynllunio amgylcheddol priodol
- Trin a chludo ystyriol
- Lladd heb boen

Mae lles ieir bwyta ac ieir bwyta at fridio yn cael ei ystyried o fewn fframwaith a ddatblygwyd gan y Pwyllgor Lles Anifeiliaid Fferm ac sy'n cael ei adnabod fel y 'Pum Rhyddid'. Mae'r rhain yn ffurfio'r egwyddorion arweiniol ar gyfer asesu lles o fewn unrhyw system, ynghyd â'r camau gweithredu sy'n angenrheidiol i ddiogelu lles o fewn cyfyngiadau diwydiant da byw effeithlon.

Dylai'r Pum Rhyddid gael eu hystyried ar y cyd â thair elfen hanfodol trin anifeiliaid y Pwyllgor Lles Anifeiliaid Fferm.

Y Pum Rhyddid yw:

1. Rhyddid rhag Newyn a Syched drwy fynediad parod at ddŵr ffres a deiet i gynnal iechyd ac egni llawn.
2. Rhyddid rhag Anghysur drwy ddarparu amgylchedd priodol, gan gynnwys cysgod ac ardal gyfforddus i orffwys.
3. Rhyddid rhag Poen, Anaf neu Glefyd drwy ataliaeth neu ddiagnosis a thriniaeth gyflym.
4. Rhyddid i Ymddwyn yn Naturiol drwy ddarparu gofod digonol, cyfleusterau priodol a chwmni anifeiliaid o'r un math â hwy.

5. Rhyddid rhag Ofn a Dioddefaint drwy sicrhau amodau a thriniaeth a fydd yn osgoi dioddefaint meddyliol.

Tair Elfen Hanfodol Trin Anifeiliaid yw:

1. Gwybodaeth am Hwsmonaeth Anifeiliaid – Gwybodaeth gadarn am fioleg a hwsmonaeth anifeiliaid fferm, gan gynnwys sut y gellir darparu ar gyfer eu hanghenion orau ym mhob achos.
2. Sgiliau mewn Hwsmonaeth Anifeiliaid – Y gallu i ddangos sgiliau o ran arsylwi, trin, gofal a thrafod anifeiliaid, a chanfod a datrys problemau.
3. Rhinweddau Personol – Dangos perthynas ac empathi ag anifeiliaid, ymroddiad ac amynedd.

Yn ystod arolygiadau lles ar y fferm gan yr Asiantaeth Iechyd Anifeiliaid a Phlanhigion (APHA, sy'n arfer swyddogaethau Gweinidog Cymru) ac awdurdodau lleol, bydd arolygwyr yn asesu cydymffurfiaeth yn ôl y ddeddfwriaeth a'r cod hwn. Mae peidio â chydymffurfio â'r ddeddfwriaeth sy'n berthnasol i les a amlinellir yn y blychau drwy gydol y cod hwn yn drosedd. Mewn achosion sy'n mynd i'r llys ar gyfer eu herlyn, gall p'un a bod rhywun wedi diwallu gofynion y cod hwn neu beidio gael ei ddefnyddio i helpu i sefydlu atebolrwydd unigolyn.

Gallai fod deddfwriaeth a gofynion eraill nad ydynt yn cael eu hamlinellu yn y cod hwn ond mae'n rhaid i chi fod yn gyfarwydd â hwy a chydymffurfio â hwy.

Mae Adran 4 Deddf Lles Anifeiliaid 2006 yn nodi fel a ganlyn:

- (1) A person commits an offence if-
 - (a) an act of his, or a failure of his act, causes an animal to suffer
 - (b) he knew, or ought reasonably to have known, that the act, or failure to act, would have that effect or to be likely do so,
 - (c) the animal is a protected animal, and
 - (d) the suffering is unnecessary.

- (2) A person commits an offence if-
 - (a) he is responsible for an animal,
 - (b) an act, or failure to act, of another person causes the animal to suffer,
 - (c) he permitted that to happen or failed to take such steps (whether by way of supervising the other person or otherwise) as were reasonable in all the circumstances to prevent that happening, and
 - (d) the suffering is unnecessary
- (3) The considerations to which it is relevant to have regard when determining for the purposes of this section whether suffering is unnecessary include-
 - (a) whether the suffering could reasonably have been avoided or reduced;
 - (b) whether the conduct which caused the suffering was in compliance with any relevant enactment or any relevant provisions of a license or code of practice issued under an enactment;
 - (c) whether the conduct which caused the suffering was for a legitimate purpose, such as-
 - (i) the purpose of benefiting the animal, or
 - (ii) the purpose of protecting a person, property or another animal;
 - (d) whether the suffering was proportionate to the purpose of the conduct concerned;
 - (e) whether the conduct concerned was in all the circumstances that of a reasonably competent and

humane person.

- (4) Nothing in this section applies to the destruction of an animal in an appropriate and humane manner.

Mae Adran 9 Deddf Lles Anifeiliaid 2006 yn nodi fel a ganlyn:

- (1) A person commits an offence if he does not take such steps as are reasonable in all the circumstances to ensure that the needs of an animal for which he is responsible are met to the extent required by good practice.
- (2) For the purposes of this Act, an animal's needs shall be taken to include -
- (a) its need for a suitable environment,
 - (b) its need for a suitable diet,
 - (c) its need to be able to exhibit normal behaviour patterns,
 - (d) any need it has to be housed with, or apart from, other animals, and
 - (e) its need to be protected from pain, suffering, injury and disease.

Mae ffynonellau gwybodaeth ychwanegol yn cael eu cynnwys ar ddiwedd y cod hwn.

Mae'r ffynonellau gwybodaeth bellach hyn yn berthnasol ar gyfer lles ieir bwyta ac ieir bwyta at fridio ond maent er gwybodaeth yn unig ac ni ddylent gael eu hystyried fel rhan o'r Cod Ymarfer.

Cyhoeddwyd y Cod hwn gan Weinidog yr Amgylchedd, Ynni a Materion Gwledig.

Cyflwyniad

Mae'r cod hwn (sy'n berthnasol i Gymru yn unig) yn cwmpasu holl rannau'r sector cynhyrchu ieir bwyta, gan gynnwys adar bridio a stoc teidiau a neiniau o dan yr holl fathau o systemau hwsmonaeth.

Mae'r testun cyfreithiol yn y blychau wedi cael ei liwio yn ôl cod. Mae'r gofynion lles ar gyfer yr holl gynhyrchwyr ieir bwyta mewn glas, ac mae'r gofynion lles ychwanegol ar gyfer cadw ieir bwyta a fegir yn gonfensiynol mewn coch. Nid yw'r gofynion ychwanegol ar gyfer ieir bwyta a fegir yn gonfensiynol (sy'n ofynnol gan Reoliadau Lles Anifeiliaid a Ffermir (Cymru) 2007) yn berthnasol i ddeorfeydd neu pan fod llai na 500 o ieir neu ieir bwyta at fridio yn cael eu cadw; hefyd nid ydynt yn berthnasol pan fo

adar yn cael eu magu yn ôl safonau marchnata ar gyfer ieir a fegir dan do o dan system llai dwys, ieir maes neu ieir organig. Er nad yw'n ofyniad cyfreithiol, mae'r darpariaethau lles ychwanegol ar gyfer ieir bwyta a fegir yn gonfensiynol, er enghraifft ar oleuadau a sarn, yn gallu helpu i sicrhau lles adar pan fônt yn cael eu cymhwyso i'r holl systemau cynhyrchu. Mae argymhellion Cyngor Ewrop yn ymwneud ag ieir bwyta a stoc teidiau a neiniau, lle nad ydynt yn cael eu cwmpasu mewn deddfwriaeth, yn cael eu cynnwys yn y cod hwn.

Er hwylustod cyfeirio, mae'r tabl isod yn crynhoi'r darpariaethau cyfreithiol amrywiol yn ymwneud â lles anifeiliaid ar gyfer gwahanol fathau o systemau cynhyrchu ieir bwyta.

Math o system cynhyrchu ieir bwyta	Deddf Lles Anifeiliaid 2006	Atodlen 1 Rheoliadau Lles Anifeiliaid a Ffermir (Cymru) 2007 (fel y'u diwygiwyd)	Atodlen 5A Rheoliadau Lles Anifeiliaid a Ffermir (Cymru) 2007 (fel y'u diwygiwyd)
Daliadau gyda <500 ieir	•	•	
Ieir bridio	•	•	
Deorfeydd	•	•	
>500 o adar a fegir yn gonfensiynol, dwysedd stocio hyd at 33kg/m ²	•	•	•
>500 o adar a fegir yn gonfensiynol, dwysedd stocio yn fwy na 33kg/m ² hyd at 39kg/m ²	•	•	•
^a Ieir maes, uchafswm dwysedd stocio o 27.5kg/m ²	•	•	
^a Ieir a fegir dan do dan system llai dwys, uchafswm dwysedd stocio o 25kg/m ²	•	•	
^b Ieir a fegir yn organig, uchafswm dwysedd stocio o 21kg/m ²	•	•	

a. Fel y cyfeirir ato ym mhwyntiau (b), (c), (d) ac

(e) o Atodiad V i Reoliad y Comisiwn (EC) Rhif 543/2008, sy'n nodi rheolau manwl o

Tudalen y pecyn 70 safonau marchnata ar gyfer cig

dofednod i weithredu Rheoliad Sengl
CMO (EC) Rhif 1308/2013.

b. Yn unol â Rheoliadau Organig
perthnasol yr UE – Rheoliad y Cyngor
(EC) Rhif 834/2007 a Rheoliad y
Comisiwn (EC) Rhif 889/2008.

Ni ddylai unrhyw unigolyn weithredu neu sefydlu uned ieir bwyta neu ieir bwyta at fridio oni bai y gellir diogelu lles yr holl adar i'r graddau llawnaf ag y bo'n bosibl. Gellir cyflawni hyn drwy sicrhau bod yr adeiladau a'r offer, y sgiliau a'r galluoedd, a'r nifer o geidwaid yn briodol i'r system hwsmonaeth a'r nifer o adar i'w cadw.

Mae'r ddeddfwriaeth lles anifeiliaid berthnasol yn berthnasol i berchnogion yn ogystal ag unrhyw unigolyn sy'n gofalu am yr ieir ar eu rhan, lle bynnag y bo'r ieir wedi'u lleoli. Dylai protocol ysgrifenedig amlinellu'n glir ar gyfer yr holl bartïon eu cyfrifoldebau o ran lles. Fodd bynnag, bydd y rhwymedigaethau a osodir gan y gyfraith yn dal yn weithredol.

Mae paragraff 29 o Atodlen 1 Rheoliadau Lles Anifeiliaid a Ffermir (Cymru) 2007 yn nodi fel a ganlyn:

29. Ni chaniateir cadw unrhyw anifeiliaid at ddibenion ffermio oni ellir disgwyl yn rhesymol, ar sail eu genoteip neu eu ffenoteip, y gellir eu cadw heb effaith niweidiol i'w hiechyd neu eu lles.

Mae'n rhaid i'r math o adar a ddewiswyd fod yn addas ar gyfer y system gynhyrchu. Yn arbennig, dylid cymryd gofal wrth gynhyrchu adar gyda chyfnodau tyfu estynedig (er enghraifft, organig, maes ac ati) eich bod yn defnyddio mathau addas a threfnau bwydo ofynnol.

Diffiniadau

At ddibenion y cod hwn, mae diffiniadau o'r termau a ddefnyddir yn y cod hwn yn cael eu crynhoi isod. Mae rhai o'r rhain (sy'n cael eu marcio gyda seren) yn cael eu cymryd yn uniongyrchol o'r ddeddfwriaeth berthnasol, tra bo eraill yn cael eu cynnwys i ddarparu eglurhad o ddibenion y cod.

mae 'iâr fridio' yn golygu anifail o'r rhywogaeth Gallus gallus y mae ei chywion naill ai'n stoc rhiant neu'n ieir bwyta

mae 'iâr a fegir yn gonfensiynol' yn golygu anifail o'r rhywogaeth Gallus gallus sy'n cael ei gadw ar gyfer cynhyrchu cig, ac eithrio un:

- (a) sydd ar ddaliad gyda llai na 500 o anifeiliaid o'r fath neu gyda stociau bridio yn unig o anifeiliaid o'r fath
- (b) sydd ar ddeorfa
- (c) y gellir defnyddio'r term "A fegir yn bennaf dan do (mewn cytiau)", "lâr fuarth", "lâr fuarth – dull traddodiadol" neu "lâr fuarth – dull hollol rydd" o fewn ystyr pwynt (b), (c), (d) neu (e) o Atodiad V i Reoliad y Comisiwn Rhif 543/2008/EC, sy'n gosod rheolau manwl ar gyfer cymhwyso Rheoliad CMO Sengl (EU) 1308/2013 o ran y safonau marchnata ar gyfer cig dofednod, neu
- (d) a fegir yn organig yn unol â rheoliadau organig perthnasol yr UE – Rheoliad y Cyngor Rhif 834/2007/EC a Rheoliad y Comisiwn (EC) 889/2008.

mae 'cyfradd farwolaeth ddyddiol gronnu' (*) yn golygu'r swm o gyfraddau marwolaethau dyddiol

mae 'cyfradd farwolaeth ddyddiol' (*) yn golygu nifer yr ieir sydd wedi marw mewn cwt ar yr un diwrnod, gan gynnwys y rhai sydd wedi cael eu difa naill ai oherwydd clefyd neu oherwydd rhesymau eraill, wedi'i rannu gan

nifer yr ieir sy'n bresennol yn y cwt ar y diwrnod hwnnw, wedi'i luosi gan 100

mae 'haid' (*) yn golygu grŵp o ieir sy'n cael eu gosod mewn cwt daliad ac sy'n bresennol yn y cwt hwn ar yr un pryd

luosi gan 100

mae 'lle y gellir ei ddefnyddio' (*) yn golygu, mewn perthynas ag ieir bwyta a fegir yn gonfensiynol, ardal â sarn sy'n hygyrch i'r ieir ar unrhyw adeg.

mae 'stoc teidiau a neiniau' yn golygu anifail o'r rhywogaeth Gallus gallus y mae ei gywion yn stoc rhiant

mae 'daliad' (*) yn golygu safle cynhyrchu lle y bo ieir yn cael eu cadw

mae 'cwt' (*) yn golygu adeilad ar ddaliad lle y bo haid o ieir yn cael eu cadw

mae 'pigo niweidiol' yn ymddygiad twrio am fwyd a ailgyfeirir i blu a chroen adar eraill ac mae'n cwmpasu pigo ysgafn a difrifol, pigo'r cloaca a chanibaliaeth

mae 'ceidwad' (*) yn golygu unrhyw unigolyn cyfreithiol neu naturiol sy'n gyfrifol am ieir neu'n gofalu amdanynt drwy gontract neu drwy'r gyfraith boed ar sail barhaol neu dros dro

mae 'laparosgopi' yn archwiliad o'r ceudod abdomenol drwy fewnosod offeryn o'r enw laparosgop

mae 'iâr fwyta' yn golygu anifail o'r rhywogaeth Gallus gallus a gedwir ar gyfer cynhyrchu cig

mae 'anffurfio' yn weithdrefn sy'n ymwneud ag ymyrraeth â'r meinweoedd sensitif neu ffurfiant esgyrn anifail, ar wahân i at ddiben ei drin yn feddygol

mae 'perchennog' (*) yn golygu unrhyw unigolyn neu unigolion cyfreithiol neu naturiol sy'n berchen ar y daliad lle y bo'r ieir yn cael eu cadw

mae 'stoc rhiant' yn golygu anifail o'r rhywogaeth Gallus gallus y mae ei gywion yn ieir bwyta

mae 'dwysedd stocio' (*) yn golygu cyfanswm pwysau'r ieir byw sy'n bresennol mewn cwt ar yr un adeg fesul metr sgwâr o'r lle y gellir ei ddefnyddio

'cyfanswm y gyfradd farwolaeth' yw cyfanswm nifer yr adar a fu farw neu a gafodd eu difa yn ystod holl gyfnod magu haid, wedi'i rannu gan nifer gwreiddiol yr adar a osodwyd ar y diwrnod cyntaf, wedi'i

Adran 1: Argymhellion sy'n berthnasol i'r holl systemau hwsmonaeth

Trin anifeiliaid a staffio

Yr holl ieir bwyta – gan gynnwys adar bridio a'r rheini mewn deorfeydd

Mae paragraff 1 o Atodlen 1 Rheoliadau Lles Anifeiliaid a Ffermir (Cymru) 2007 (fel y'u diwygiwyd) yn nodi fel a ganlyn:

1. Rhaid i anifeiliaid gael gofal gan nifer digonol o staff sy'n meddu ar y gallu, yr wybodaeth a'r hyfedredd proffesiynol priodol.

Ieir bwyta a fegir yn gonfensiynol

Mae paragraff 2 o Ran 2, Atodlen 5A Rheoliadau Lles Anifeiliaid a Ffermir (Cymru) 2007 (fel y'u diwygiwyd) yn nodi fel a ganlyn:

2. (1) Mae'n rhaid i geidwad feddu ar drwydded a gydnabyddir gan Weinidogion Cymru at ddibenion Erthygl 4(3) neu (4) o Gyfarwyddeb y Cyngor 2007/43/EC (3) (tystysgrifau yn ymwneud â chwblhau cyrsiau hyfforddiant neu brofiad perthnasol).
- (2) Mae'n rhaid i Weinidogion Cymru gyhoeddi o dro i dro, yn y fath fodd ag y bo Gweinidogion Cymru yn ystyried sy'n briodol, restr o dystysgrifau a gydnabyddir gan Weinidogion Cymru at ddibenion is-baragraff (1).

Mae trin anifeiliaid yn un o'r dylanwadau pwysicaf ar les ieir. Mae'n hanfodol fod personél cymwys sydd wedi'u cymell yn ddigonol yn cael eu cyflogi i gyflawni'r holl dasgau angenrheidiol. Dylai'r staff gael eu rheoli a'u goruchwyllo'n dda, dylent fod yn hollol gyfarwydd â'r tasgau y bydd yn ofynnol iddynt eu cyflawni, a dylent fod yn

gymwys o ran defnyddio unrhyw offer.

Dylai ceidwaid yr holl ieir bwyta, adar bridio ar gyfer cig a'r rheini sy'n trin adar yn y deorfeydd, gan gynnwys y rheini a gyflogir gan gontractwyr, gael eu hyfforddi'n briodol cyn derbyn cyfrifoldeb dros anifeiliaid. Mae hyn yn golygu meithrin sgiliau trin anifeiliaid penodol, y gellir eu datblygu ar y safle gydag unigolyn profiadol neu ddarparwr hyfforddiant addas, ac, mewn rhai achosion, gallai gynnwys hyfforddiant yn y dosbarth.

Dylai'r holl geidwaid feddu ar ddealltwriaeth lawn y gellir ei dangos o anghenion lles a bioleg sylfaenol yr adar.

Fel isafswm, dylent allu gwneud fel a ganlyn:

- adnabod a yw'r adar mewn iechyd da neu beidio
- deall arwyddocâd newidiadau o ran ymddygiad yr adar, a
- gwerthfawrogi addasrwydd yr holl amgylchedd ar gyfer iechyd a lles yr adar.

Tra bônt o dan oruchwyliaeth eraill a chyn iddynt dderbyn yr holl gyfrifoldeb am yr anifeiliaid, dylai ceidwaid fod wedi dangos cymhwysedd a dealltwriaeth, gan gynnwys o allu ymarferol ar y fferm, er mwyn sicrhau eu bod yn meddu ar y gallu i ddiogelu adar o dan yr holl amodau y gellir eu rhagweld. Bydd gan geidwad da agwedd dosturiol a dyngarol, bydd yn gallu rhagweld ac osgoi nifer o broblemau lles posibl, a bydd yn meddu ar y gallu i nodi'r rhai sy'n digwydd ac ymateb iddynt yn brydlon.

Er mwyn i'r adar ddod yn gyfarwydd â phresenoldeb y sawl sy'n trin yr anifeiliaid heb ofn, dylent gael eu trin yn aml, yn dawel

ond yn agos o oedran cynnar fel nad yw'r
adar yn cael eu dychryn yn ddiangen.

Dylai adar ifanc gael profiad cynnar priodol o arferion rheoli ac amodau amgylcheddol er mwyn eu galluogi i addasu i'r systemau hwsmonaeth y byddant yn dod ar eu traws yn ddiweddarach mewn bywyd. Er enghraifft, gallai dod i gysylltiad cynnar â systemau bwydo a dyfrhau, golau naturiol, clwydi a sarn penodol fod yn fuddiol.

Ni ddylai ieir bwyta a fegir at ddibenion ffermio gael eu defnyddio at unrhyw ddiben arall, gan gynnwys sioeau neu arddangosiadau cyhoeddus, os yw defnydd o'r fath yn debygol o fod yn niweidiol i'w hiechyd neu les.

Dylai'r holl geidwaid sy'n derbyn cyfrifoldeb dros ieir bwyta a fegir yn gonfensiynol ar unrhyw adeg, gan gynnwys staff dros gyfnod gwyliau, staff rhan amser a dros dro, feddu ar dystysgrif sy'n tystio eu bod wedi cwblhau cwrs hyfforddi cydnabyddedig neu wedi derbyn Hawliau Taid/Tad-cu o dan gynllun DEFRA (sydd wedi cau ar gyfer ceisiadau newydd bellach).

Mae'n rhaid i'r cwrs hyfforddi gwmpasu'r meysydd arbennig a gwmpesir gan Atodiad IV i Gyfarwyddeb y Cyngor 2007/43/EC:

- (a) Atodiadau I a II
- (b) ffisioleg, yn arbennig anghenion yfed a bwyta, ymddygiad anifeiliaid a'r cysyniad o straen
- (c) agweddau ymarferol ar drin ieir yn ofalus a'u dal, llwytho a'u cludo
- (d) gofal brys ar gyfer ieir, lladd mewn argyfwng, a difa, ac
- (e) mesurau bioddiogelwch ataliol.

Dyma feysydd y dylai holl geidwaid heidiau, waeth pa system gynhyrchu a ddefnyddir, dderbyn hyfforddiant ynddynt. Y cymhwyster gofynnol sy'n ddigonol er mwyn cydymffurfio â Rheoliadau Lles Anifeiliaid a Ffermir (Cymru) 2007 (fel y'u diwygiwyd) yw'r diploma Lefel 2 mewn Amaethyddiaeth sy'n Seiliedig ar

Waith (Cynhyrchu Dofednod), gan sicrhau bod yr unedau gorfodol wedi cael eu cwblhau. Gallai cymwysterau a gymeradwywyd mewn

gweinyddiaethau eraill o fewn y DU a gwledydd eraill hefyd gael eu cydnabod gan DEFRA –
er enghraifft, yng Ngogledd Iwerddon y diploma Lefel 3 mewn Amaethyddiaeth sy'n Seiliedig ar Waith (Cynhyrchu Dofednod), ac SVQ Lefel 2 Amaethyddiaeth (Dofednod) yn yr Alban.

Caiff perchnogion a cheidwaid ieir o dan yr holl systemau hwsmonaeth, gan gynnwys y rhai â Hawliau Taid/Tad-cu, eu hannog i ymgymryd â hyfforddiant ffurfiol yn rheolaidd i sicrhau bod eu gwybodaeth a'u sgiliau yn gyfredol.

Dylai hyfforddiant barhau drwy gydol cyflogaeth yr holl geidwaid, a dylent fynychu cyrsiau diweddarau yn rheolaidd. Lle bynnag y bo'n bosib, dylai'r hyfforddiant fod o fath sy'n arwain at gydnabyddiaeth ffurfiol o gymhwysedd. Gan fod y risgiau lles yn gallu amrywio yn ôl y system fagu, dylai hyfforddiant o'r fath fod yn benodol i'r system a ddefnyddir.

Dal a thrin

Mae angen sgil er mwyn dal a thrin adar heb beri niwed neu straen iddynt. Dylai fod ond yn cael ei wneud gan unigolion cymwys, h.y. y rheini sydd wedi cael eu hyfforddi'n briodol ar gyfer y dasg ac wedi derbyn canllawiau a chyfarwyddiadau clir oddi wrth y perchennog neu'r ceidwad. Dylai cyfrifoldeb ar gyfer rheoli'r gweithrediad gael ei ddyrannu'n glir. Dylai pawb sydd mewn cysylltiad ag adar gydymffurfio â'r bioddiogelwch gofynnol yn unol â'r hyn a bennir gan y perchennog/ceidwad. (Gweler hefyd baragraff 17.)

Gallai systemau casglu adar mecanyddol fod â manteision ar gyfer lles. Dim ond systemau y mae'r gwneuthurwr wedi dangos sy'n foddhaol o safbwynt iechyd a lles adar ddylai gael eu defnyddio. Pan fônt yn cael eu defnyddio, mae'n rhaid i weithredwyr fod yn gymwys i'w defnyddio a bod yn wiliadwrus o arwyddion

o straen neu fygu, fel ag wrth ddal â llaw. Dylai systemau o'r fath gael eu monitro'n rheolaidd a dylid gwerthuso eu heffaith ar iechyd a lles adar yn rheolaidd.

Mae'n rhaid gweithredu safonau uchel yn ystod dal a thrin beth bynnag y bo gwerth economaidd posibl yr adar. Dylai ieir bwyta dros ben, gan gynnwys ieir bridio ar ddiwedd eu cyfnod dodwy sy'n aros am eu gwaredu, gael eu trin heb boen yn yr un modd â'r rheini a fwriadwyd i'w cadw neu eu gwerthu.

Dylai dal a thrin gael eu gwneud yn ddistaw a hyderus, gan ddangos gofal i osgoi ymladd diangen a allai gleisio neu niweidio'r adar fel arall. Dylid osgoi creu panig ymhlith yr adar, er mwyn lleihau'r perygl o anafiadau. Dylid dal yr adar mewn golau isel neu olau glas er mwyn lleihau'r ymatebion ofnus. Dylai'r golau gael ei ddychwelyd i isafswm o 20 lwcs ar unwaith os oes unrhyw adar yn parhau yn y cwt ar ôl teneuo. Gallai cynnydd graddol mewn dwysedd golau ar yr adeg hon, yn debyg i gyfnod gwawrio neu nosi, leihau'r perygl o grafu cefn. Pan fo pryder y bydd dychwelyd y goleuadau i 20 lwcs yn arwain at berygl i les yr adar, mae gostyngiad dros dro yn lefel y goleuni yn cael ei ganiatáu ar sail achosion unigol, ond o ganlyniad i ddilyn cyngor milfeddygol yn unig ar bob achlysur. (Gweler hefyd dudalen 23.)

Mae'n rhaid dal yr adar yn ofalus a dylid eu codi'n uniongyrchol i'r modiwl cludo. Dylid eu dal naill ai drwy gydio ynddynt o gwmpas y corff neu, os ydynt yn cael eu dal gan y coesau, yna dylid cydio yn y ddwy goes. Os oes angen cario adar, dylai hynny fod naill ai drwy eu dal o gwmpas y corff neu gyda'r ddwy goes. Ni ddylai unrhyw ddaliwr ddal mwy na thair iâr gyda'r coesau (neu ddau aderyn bridio sy'n oedolion) ymhob llaw. Ni ddylid cario adar gan gydio yn eu hadenydd neu eu gyddfau.

Bwyd a dŵr

Yr holl ieir bwyta – gan gynnwys adar bridio a'r rheini mewn deorfeydd

Mae paragraffau 22 i 27 o Atodlen 1 Rheoliadau Lles Anifeiliaid a Ffermir (Cymru) 2007 (fel y'u diwygiwyd) yn nodi fel a ganlyn:

22. Rhaid i anifeiliaid gael eu bwydo â deiet iachusol sy'n briodol i'w hoedran a'u rhywogaeth ac a fwydir iddynt mewn cyflenwad digonol i'w cynnal mewn iechyd da, i ddiwallu eu hanghenion maethol a hybu cyflwr cadarnhaol o lesiant.
23. Rhaid peidio â darparu i anifeiliaid fwyd neu hylif sy'n cynnwys unrhyw sylwedd a allai beri dioddefaint neu anaf diangen iddynt, a rhaid darparu bwyd a hylif ar eu cyfer mewn modd nad yw'n peri dioddefaint neu anaf diangen iddynt.
24. Rhaid i bob anifail gael y cyfle i fynd at fwyd ar adegau sy'n briodol i'w anghenion ffisiolegol (ac o leiaf unwaith y dydd beth bynnag), ac eithrio pan fo milfeddyg wrth arfer ei broffesiwn yn cyfarwyddo fel arall.
25. Rhaid i bob anifail gael cyfle naill ai i fynd at gyflenwad addas o ddŵr a chael cyflenwad digonol o ddŵr yfed ffres bob dydd, neu allu diwallu ei angen i yfed digon o hylifau trwy ddulliau eraill.
26. Rhaid i offer bwydo a dyfrio gael ei ddylunio, ei adeiladu, ei osod a'i gynnal fel bod difwyno bwyd a dŵr ac effeithiau niweidiol cystadlu rhwng anifeiliaid yn cael eu cadw i'r lleiaf posibl.
27. (1) Ni chaniateir rhoi i anifeiliaid unrhyw sylwedd arall, ac eithrio rhai a roddir at ddibenion therapiwtig neu broffylactig neu at ddibenion triniaeth söotechnegol, oni ddangoswyd mewn astudiaethau gwyddonol ar les

anifeiliaid neu trwy ymarfer
sefydledig nad yw effaith y sylwedd
hwnnw yn niweidiol i iechyd neu les
yr anifeiliaid.

Ieir bwyta a fegir yn gonfensiynol

Mae paragraff 6 o Ran 2, Atodlen 5A Rheoliadau Lles Anifeiliaid a Ffermir (Cymru) 2007 (fel y'u diwygiwyd) yn nodi fel a ganlyn:

- 6 (1) Rhaid i ddalwyr diod fod wedi'u lleoli a bod yn cael eu cynnal a'u cadw yn y fath fodd fel mai'r ychydig lleiaf sy'n gorlifo ohonynt.
- (2) Rhaid i fwyd anifeiliaid fod ar gael naill ai yn barhaus neu ar adegau bwydo.
- (3) Rhaid peidio â rhoi'r gorau i fwydo'r ieir â bwyd anifeiliaid fwy na 12 awr cyn amser disgwylidig eu cigydda.

Mae'n rhaid i'r holl adar, gan gynnwys adar bridio, gael mynediad dyddiol i fwyd. Wrth gyflwyno adar i amgylchedd newydd, dylai'r ceidwad sicrhau bod yr adar yn gallu dod o hyd i fwyd a dŵr yn hawdd.

Mae maeth priodol, sy'n gywir ac yn gytbwys ac wedi'i gynllunio yn benodol ar gyfer oedran a math yr aderyn, yn bwysig ar gyfer magu ieir bwyta iach. Dylai arferion rheoli bwyd ymgorffori canllawiau maeth ar gyfer y math o aderyn a ddarperir gan argymhellion y bridwiwr a'r cwmni sy'n cyflenwi'r adar, yn ychwanegol at unrhyw gyngor milfeddygol, i osgoi datblygiad cyflyrau penodol megis dropsi'r bol, syndrom marwolaeth sydyn a chloffni.

Er y dylai'r amgylchedd a geneteg hefyd gael eu hystyried fel rhan o'r gwaith o reoli'r cyflyrau a restrir yn y paragraff uchod, gallai rheoli'r gyfradd dyfu drwy reoli maeth yn ofalus, heb effeithio'n gyffredinol ar bwysau terfynol y corff, leihau nifer yr achosion. Fodd bynnag, dylai unrhyw newidiadau o ran swm neu ansawdd y deiet gael eu rheoli ar y cyd ag arbenigwyr maeth a chynghorwyr milfeddygol.

Dylai unrhyw newidiadau i ddeiet gael eu cyflwyno'n raddol ac yn dilyn cyngor

milfeddygol/arbenigol priodol. Yn gyffredinol, dylid osgoi newidiadau sydyn o ran math, swm a chynnwys y bwyd.

Dylai bwyd a dŵr gael eu newid yn rheolaidd er mwyn sicrhau nad ydynt yn mynd yn hen neu'n halogedig. Dylid sicrhau darpariaeth addas ar gyfer cyflenwi dŵr yn ystod amodau tywydd rhewllyd.

Ni ddylai'r pellter y mae'n rhaid i unrhyw aderyn ei deithio i gwt er mwyn cyrraedd bwyd fod yn fwy na phedwar metr ac er mwyn cyrraedd dŵr ni ddylai fod yn fwy na thri metr. Fodd bynnag, mewn rhai amgylchiadau, megis rhai systemau cynhyrchu awyr agored, gallai fod yn angenrheidiol i'r adar deithio ymhellach. Yn y sefyllfaoedd hyn, mae'n rhaid i'r holl adar dderbyn gofal digonol gyda'r addasiadau angenrheidiol yn cael eu gwneud i'r dwysedd stocio, y gofod bwydo ac yfed, a'r dosbarthiad o ran dalwyr bwyd a diod er mwyn caniatáu ar gyfer symudiadau o'r fath.

Ni ddylai bwyd gael ei dynnu yn ôl rhag ieir bwyta a fegir yn gonfensiynol am fwy na 12 awr cyn yr amser lladd disgwylidig. Cyn cludo, dylid darparu dŵr hyd at ddechrau'r weithdrefn ddal. Mae'n rhaid i gludwyr ieir bwyta ac ieir bridio leihau hyd y daith a chludo heb oedi.

Ar yr amod fod cywion yn cyrraedd pen eu taith o fewn 72 awr ar ôl deor ac nid yw amser y daith yn fwy na 24 awr, yna nid oes angen darparu bwyd a dŵr wrth eu cludo. Fodd bynnag, os oes unrhyw rai o'r cyfnodau hyn y tu hwnt i hynny, mae'n rhaid darparu bwyd a dŵr.

Lle y bo'n bosib, dylai mesuryddion dŵr gael eu gosod ar bob cwt er mwyn galluogi monitro'r defnydd o ddŵr yn ddyddiol. Mae mesurydd dŵr yn offeryn rheoli defnyddiol; mae cofnodion dyddiol o'r defnydd o ddŵr yn darparu rhybudd cynnar o broblemau posibl.

Dylid darparu mynediad dyddiol at ddŵr drwy gydol y cyfnod goleuo a nifer digonol o ddalwyr diod, wedi'u cynnal a'u cadw'n gywir, eu dosbarthu'n dda, ac wedi'u haddasu ar gyfer uchder a gwasgedd. Mewn cytiau dofednod hirach ac yn y rheini ar ogwydd llawr mwy, dylid darparu rheoleiddwyr gwasgedd dŵr os bydd sarnu neu ollwng dŵr yn cael ei ystyried yn broblem.

Gallai sarnu neu ollwng o'r dalwyr dŵr gynyddu lleithder y llaesodr yn sylweddol, gan effeithio'n negyddol ar ansawdd y sarn ac felly ar iechyd yr adar. Dylai gollyngiadau dŵr felly gael eu trwsio cyn gynted ag y bo modd. Gallai fod yn angenrheidiol gosod sarn newydd yn y tymor byr mewn ardaloedd sydd wedi cael eu heffeithio'n wael, ar y cyd â chynyddu'r awyru a'r tymereddau er mwyn cael gwared ar ormodedd o leithder. Fodd bynnag, dylid dod o hyd i ddatrysiadau hirdymor a dylid ceisio cyngor arbenigol pan fo'n briodol. (Gweler hefyd dudalen 24.)

Iechyd

triniaeth yn unig wedi'u rhagnodi gan filfeddyg pan fo diagnosis o glefyd neu haint penodol wedi'i dderbyn er mwyn osgoi problem lles.

Arolygu a difa heb boen

Yr holl ieir bwyta – gan gynnwys adar bridio a'r rheini mewn deorfeydd

Mae paragraff 2 (1) a (2) o Atodlen 1 Rheolidau Lles Anifeiliaid a Ffermir (Cymru) 2007 (fel y'u diwygiwyd) yn nodi fel a ganlyn:

- 2 (1) ...rhaid i anifeiliaid a gedwir mewn systemau hwsmonaeth lle mae eu lles yn dibynnu ar sylw dynol mynych gael eu harchwilio unwaith y dydd o leiaf, i wirio eu bod mewn cyflwr o lesiant.
- (2) ...rhaid i anifeiliaid a gedwir mewn systemau hwsmonaeth lle nad yw eu lles yn dibynnu ar sylw dynol mynych gael eu harchwilio ar ysbeidiau digonol i osgoi unrhyw ddiodefaint.

Mae paragraff 3 o Atodlen 1 Rheoliadau Lles Anifeiliaid a Ffermir (Cymru) 2007 yn nodi fel a ganlyn:

3. Pan gedwir anifeiliaid mewn adeilad rhaid bod digon o oleuadau (naill ai sefydlog neu symudol) i'w galluogi i gael eu harchwilio'n drwyadl ar unrhyw adeg.

Dylid gweithredu cynllun iechyd a lles ar gyfer pob fferm a ddylai nodi gweithgareddau iechyd a hwsmonaeth sy'n cwmpasu'r gadwyn gynhyrchu yn gyfangwbl. Dylai'r cynllun gael ei ddatblygu gyda chynghor milfeddygol priodol, a chael ei adolygu'n rheolaidd yn ôl perfformiad a'i ddiweddarau yn unol â hynny, o leiaf bob blwyddyn.

Dylai'r cynllun hefyd sefydlu gweithdrefnau rheoli a mesurau rheoli i leihau'r perygl o heintiau ac anafiadau a chynnwys rhaglen frechu effeithiol. Ni ddylai gwrthfotigau gael eu defnyddio'n rheolaidd ond at ddibenion

ystod diwrnodau cyntaf eu bywydau, gael eu harolygu o leiaf deirgwaith y dydd.

Dylai'r cynllun hefyd gynnwys y defnydd o asesiadau canlyniad lles er mwyn asesu a monitro lles parhaus yr adar ar y fferm.

Mae canlyniadau lles yn cael eu mesur yn y lladd-dy fel rhan o'r system sbarduno (Gweler hefyd dudalen 16).

Ieir bwyta a fegir yn gonfensiynol

Mae paragraff 11 o Ran 2, Atodlen 5A Rheoliadau Lles Anifeiliaid a Ffermir (Cymru) 2007 (fel y'u diwygiwyd) yn nodi fel a ganlyn:

- 11 (1) Rhaid i geidwad sicrhau bod yr holl ieir a gedwir ar y daliad yn cael eu harolygu o leiaf ddwywaith y dydd.
- (2) Rhaid talu sylw arbennig i arwyddion sy'n dynodi gostyngiad yn safon iechyd neu les yr anifeiliaid.
- (3) Rhaid i ieir sydd wedi'u hanafu'n ddifrifol neu sy'n dangos arwyddion amlwg o afiechyd (gan gynnwys y rheini sy'n cael anhawster i gerdded, rhai â dropsi'r bol difrifol neu rhai sydd â chamffurfiadau difrifol), ac sy'n debygol o ddiodef, gael triniaeth briodol neu gael eu difa'n syth.

Fel rhan o'r cynllun, dylai ceidwaid sefydlu ymlaen llaw y camau gweithredu gorau i'w cymryd pe bai problemau yn cael eu nodi a sicrhau bod cyngor milfeddygol ac arbenigol arall ar gael pan fo angen.

O ran ieir bwyta a fegir yn gonfensiynol, dylid cynnal arolygiad systematig o'r holl heidiau o leiaf ddwywaith y dydd, gyda bylchau priodol, er mwyn lleihau'r perygl o broblem lles yn datblygu. Argymhellir bod ceidwaid ieir bwyta ac ieir bridio yn cynnal arolygiad o'r fath o leiaf ddwywaith y dydd. Dylai adar ifan

Dylai archwiliad o'r haid gynnwys asesiad o gyflwr y corff, unrhyw amrywiaeth o ran twf yn yr haid, ymsymudiad, cerddediad, anadlu, cyflwr y plu, arwyddion o bigo pen neu'r cloaca, cyflwr baw, llygaid, croen, pig, coesau, traed a chrafangau, a, lle y bo'n briodol, gribau a thagellau. Gallai unrhyw beth sy'n wahanol i'r arfer fod yn arwydd o broblem a ddylai dderbyn sylw i'w hadfer ar unwaith.

Er mwyn sicrhau archwiliad manwl, dylai'r ceidwad gerdded yn ddigon agos at bob aderyn i'w annog i symud, gan ofalu i beidio â dychryn yr adar gyda symudiad, sŵn neu newidiadau o ran lefelau golau sydyn ac anarferol. Y nod ddylai fod i fynd heibio'n ddigon agos i'r adar er mwyn eu gweld yn glir ac iddynt gael eu haflonyddu ac felly symud i ffwrdd. Bydd hyn yn galluogi adnabod unrhyw unigolyn sy'n sâl, wedi'i anafu neu'n wan er mwyn i'r ceidwad gymryd camau gweithredu priodol.

Gallai archwiliadau iechyd a lles gael eu cysylltu ag ymweliadau eraill â'r cytiau dofednod ond dylai pob archwiliad gael ei gynnal fel gweithdrefn benodol, ar wahân.

Mae'n rhaid i'r lefelau golau yn ystod archwiliad fod yn ddigonol er mwyn sicrhau bod yr adar sy'n cael eu harchwilio yn gallu cael eu gweld yn glir yn ystod yr arolygiad hwnnw.

Er na fydd efallai'n bosibl yn gyffredinol i archwilio pob aderyn yn unigol yn ystod arolygiad rheolaidd, dylid sicrhau arwydd da o iechyd yr haid ar bob achlysur. Pan nad yw'r adar yn cael eu bwydo ar ddeietau byrfyfyr, mae archwiliad yn arbennig o effeithiol ar adeg bwydo, pan fydd unrhyw adar nad ydynt yn iach yn bwydo'n araf ac yn gallu cael eu hadnabod. Dylid gwneud archwiliad unigol o'r adar hynny y mae'r archwiliad cyffredinol yn nodi bod hynny'n angenrheidiol iddynt.

Mae'n rhaid i ieir sydd wedi'u hanafu neu sy'n dangos arwyddion o anhwylder iechyd (gan gynnwys y rheini sy'n cael anawsterau cerdded neu gyrraedd bwyd neu ddiodyd, neu sydd â dropsi'r bol difrifol neu anffurfiadau difrifol),

ac sy'n debygol o ddioddef, dderbyn triniaeth briodol neu gael eu difa heb boen ar unwaith. Dylai adar marw a welir yn ystod archwiliad gael eu tynnu o'r cwt ar unwaith a'u gwaredu'n briodol.

arwyddion posibl o amodau lles gwael ar eu daliad neu yn eu cwt gwreiddiol.

Pa fo unrhyw aderyn yn cael ei ladd mewn deorfa neu ar fferm, mae'n rhaid i hynny gael ei wneud gan ddefnyddio dull a ganiateir yn unol â'r ddeddfwriaeth berthnasol a'r gweithdrefnau a gynhwysir yn y cynllun iechyd a lles.

Monitro a digwyddiadau dilynol yn y lladd-dy

Ieir bwyta a fegir yn gonfensiynol

Mae paragraffau 14 a 15 o Ran 3, Atodlen 5A Rheoliadau Lles Anifeiliaid a Ffermir (Cymru) 2007 (fel y'u diwygiwyd) yn nodi fel a ganlyn:

- 14 (1) At ddibenion Adran III (gwybodaeth y gadwyn fwyd) o Atodiad II i Reoliad 853/2004, caiff y gyfradd farwolaeth ddyddiol a'r gyfradd farwolaeth ddyddiol gronnus a chroesryw neu frîd yr ieir o haid gyda dwysedd stocio uwch na 33 cilogram i'r m² o'r lle y gellir ei ddefnyddio eu trin fel gwybodaeth iechyd bwyd berthnasol.
- (2) Rhaid i weithredydd busnes bwyd sy'n rhedeg lladd-dy—
- (a) o dan arolygiaeth y milfeddyg swyddogol, gofnodi nifer yr ieir o haid o'r fath sy'n farw pan fyddant yn cyrraedd y lladd-dy; a
- (b) rhoi'r wybodaeth honno i'r milfeddyg swyddogol os gofynnir amdani.
- 15 (1) Rhaid i filfeddyg swyddogol sy'n cyflawni rheolaethau o dan Reoliad 854/2004 mewn cysylltiad ag ieir werthuso canlyniadau'r archwiliad post-mortem er mwyn canfod

(2) Os yw cyfradd marwolaeth yr ieir neu ganlyniadau'r archwiliad post-mortem yn gyson ag amodau lles anifeiliaid gwael, rhaid i'r milfeddyg swyddogol hysbysu'r data hwnnw i geidwad yr ieir hynny ac i Weinidogion Cymru yn ddi-oed.

uchaf o ddiffyg cydymffurfio â deddfwriaeth lles anifeiliaid, ac mae'n targedu arolygiadau i'r ffermydd hynny a nodwyd fel y rhai o dan y perygl uchaf.

Mae'r holl ieir bwyta yn cael asesiad ante-mortem a phost-mortem yn y lladd-dy. Ar gyfer ieir bwyta a fegir yn gonfensiynol, mae canlyniadau'r asesiadau hyn yn cael eu bwydo i'r "system sbarduno", a gynlluniwyd ar y cyd â DEFRA, y diwydiant ieir bwyta, milfeddygon dofednod annibynnol, sefydliadau lles a chyrff cyflenwi, ac sydd wedi bod yn gweithredu mewn lladd-dai ers 2010. Mae'r system yn monitro'r holl lwythi o ieir bwyta a fegir yn gonfensiynol ac mae'n defnyddio canlyniadau'r archwiliadau post-mortem a gynhaliwyd yn y lladd-dy i nodi problemau lles posibl ar fferm.

Mae'r cyflyrau post-mortem sy'n cael eu monitro ar hyn o bryd gan y system yn cael eu rhestru yn Atodiad 3. Mae'r system yn cynnwys dwy broses:

Mae Proses 1 wedi'i chynllunio i nodi sefyllfaoedd pan fo lefelau cyflwr yn eithriadol o uchel ac mae Proses 2 wedi'i chynllunio i nodi sefyllfaoedd pan fo lefelau marwolaeth yn anarferol o uchel a hefyd pan fo lefelau amrediad cyflyrau eraill uwchlaw'r cyfartaledd. Mae trothwyon gwahanol a ddiffiniwyd ymlaen llaw, a adwaenir fel "lefelau sbarduno", yn bodoli ar gyfer y ddwy broses hon.

Pan eir y tu hwnt i'r trothwyon hyn, mae adroddiad sbarduno yn cael ei lunio a'i anfon at berchennog/ceidwad yr adar.

Dylai'r perchennog/ceidwad ystyried sut y byddai orau i leihau'r lefelau hyn mewn heidiau yn y dyfodol a, phan fo'n briodol, geisio cyngor gan filfeddyg neu arbenigwr arall. Mae'r Asiantaeth Iechyd Anifeiliaid a Phlanhigion (APHA) yn defnyddio'r adroddiad sbarduno i nodi ffermydd o dan y perygl

Mae'n rhaid i geidwaid ieir bwyta a fegir yn gonfensiynol ar ddwysedd stocio o 33 kg/m² o'r lle y gellir ei ddefnyddio ddarparu'r gyfradd farwolaeth ddyddiol gronnus ar gyfer pob cwt adar a hybrid neu frîd yr adar hynny ar yr adroddiad gwybodaeth cadwyn fwyd. Mae holl geidwaid ieir bwyta a fegir yn gonfensiynol yn cael eu hannog i ddarparu'r data hyn yn ogystal â dwysedd stocio'r adar ar adeg dadboblogi. Mae'r gyfradd farwolaeth ddyddiol gronnus yn cael ei diffinio fel cyfanswm y gyfradd farwolaeth ddyddiol. Y gyfradd farwolaeth ddyddiol yw nifer yr adar sydd wedi marw mewn cwt ar yr un diwrnod, gan gynnwys y rheini sydd wedi cael eu difa naill ai oherwydd clefyd neu resymau eraill, wedi'i rannu gan nifer yr ieir sy'n bresennol yn y cwt ar y diwrnod hwnnw, wedi'i luosi gan 100.

Ni ddylai'r ffigurau cyfanswm marwolaethau (h.y. nifer y marwolaethau ac achosion o ddifa a gofnodwyd drwy'r gadwyn gynhyrchu wedi'i rannu gan nifer yr adar a osodwyd, wedi'i fynegi fel canran) a marwolaethau dyddiol cronnus fod ymhell oddi wrth ei gilydd, ond os oes teneuo yn digwydd neu os yw'r marwolaethau yn uchel, yna gallai'r ddau ffigur fod yn dra gwahanol. Rhoddir enghraifft weithiol yn Atodiad 4.

Rheoli clefydau a bioddiogelwch

Yr holl ieir bwyta – gan gynnwys adar bridio a'r rheini mewn deorfeydd

Mae paragraffau 5 a 6 o Atodlen 1 Rheoliadau Lles Anifeiliaid a Ffermir (Cymru) 2007 (fel y'u diwygiwyd) yn nodi fel a ganlyn:

5. Rhaid gofalu yn briodol ac yn ddi-oed am unrhyw anifeiliaid sy'n ymddangos yn sâl neu wedi eu hanafu; pan nad ydynt yn ymateb i'r cyfryw ofal, rhaid cael cyngor milfeddygol cyn gynted ag y bo modd.

6. Pan fo'n angenrheidiol, rhaid ynysu anifeiliaid sâl neu anafus mewn llety addas, gyda gwasarn cysurus a sych pan fo'n briodol.

Ieir bwyta a fegir yn gonfensiynol

Mae paragraff 12 o Ran 2, Atodlen 5A Rheoliadau Lles Anifeiliaid a Ffermir (Cymru) 2007 (fel y'u diwygiwyd) yn nodi fel a ganlyn:

12. Wedi diboblogi cwt yn derfynol a chyn cyflwyno haid newydd—
 - (a) rhaid glanhau'n llwyr a diheintio unrhyw ran o gwt, ac unrhyw gyfarpar neu declyn a fu mewn cysylltiad â'r ieir; a
 - (b) rhaid clirio ymaith bob llaesodr a gosod llaesodr lân.

Gellir sylwi ar her gan glefyd yn gyntaf drwy newid yn yr arferion yfed, amharodrwydd i fwyta, newidiadau mewn baw, newidiadau yn ansawdd y sarn neu mewn ymddygiad cyffredinol yr haid. Dylid ymchwilio'n fanwl i newid amlwg o ran defnydd dŵr. Dylid ceisio sylw milfeddygol yn gynnar mewn unrhyw achos o glefyd er mwyn pennu'r hyn a oedd yn achosi'r clefyd a chymryd y camau gweithredu priodol.

Dylai mesurau i reoli clefydau a achosir gan barasitiaid allanol gael eu cymryd gan ddefnyddio'r parasitleiddiaid priodol.

Mae'n arbennig o bwysig gymryd mesurau i atal pla gwiddon coch rhag sefydlu mewn heidiau ieir bridio. Ni ddylai'r mesurau hyn achosi niwed i'r adar.

Dylai pawb sydd mewn cysylltiad ag adar ddilyn arferion hylendid llym o ran newid esgidiau neu weithdrefnau dadheintio a golchi dwylo, yn arbennig wrth symud rhwng pob cwt, er mwyn cyfyngu ar gyflwyno a lledaenu clefydau posibl. Os yw staff fferm yn cadw eu hadar eu hunain gartref, dylent fod yn arbennig o wylidwrus o arwyddion o glefyd a bod hyd yn oed yn fwy gofalus ynglŷn â bioddiogelwch yn y cartref ac ar y fferm. Lle bynnag y bo'n bosibl, dylai adar dŵr (h.y. gwyddau a hwyaid) gael eu cadw ar wahân i rywogaethau dofednod eraill.

Argymhellir y dylai'r safle gael ei reoli fel bod yr holl gytiau yn wag ar yr un pryd er mwyn hwyluso glanhau, dadheintio a dibryfedu effeithiol. Bydd agwedd "popeth i mewn – popeth allan" gyda chyfnodau pan nad oes unrhyw adar ar y safle hefyd yn gweithredu i ddarparu brêc rhag clefyd. Pan nad oes modd osgoi safleoedd aml-oedran, dylent gael eu rheoli yn unol â threfn reolaidd lle y bo'r heidiau iau yn derbyn sylw yn gyntaf, ac yn y blaen, drwyddo i'r hynaf.

Pan fydd yn wag, dylai llety adar gael ei lanhau'n sych yn gyntaf i gael gwared ar ddeunydd organig, cael ei olchi ac yna'i ddadheintio. Mae'n rhaid gwareduhen sarn ieir bwyta a fegir yn gonfensiynol o'r cwt a dylid ei waredu o'r safle cyn ailstocio er mwyn lleihau'r perygl o drosglwyddo clefydau. Dylid dilyn yr arfer hwn hefyd ar gyfer yr holl ieir bwyta ac ieir bridio eraill.

Wrth gynllunio safleoedd newydd, dylid rhoi ystyriaeth i ddarparu'r pellter uchaf posibl rhwng y safle arfaethedig a safleoedd presennol i wella bioddiogelwch. Canllaw defnyddiol yw'r pellter o 3km sy'n diffinio radiws Parth Gwarchod wrth reoli clefydau hysbysadwy megis ffliw adar pathogenig iawn. Dylid ystyried y pellter rhwng cytiau ar safle hefyd, ynghyd â'r agosatrwydd at ffynonellau adar gwyllt. (Gweler hefyd dudalen 19.)

Dylai archwilwyr, lle bynnag y bo'n bosibl, gydymffurfio â'r bioddiogelwch gofynnol yn unol â'r hyn a bennir gan y perchennog/ceidwad (ac a allai fod yn ddarostyngedig i newid o dan heriau clefydau newidiol), gan gynnwys cyswllt personol/preifat ag adar.

Iechyd coesau

Gallai anhwylderau coesau yn gysylltiedig â chloffni fod yn achos allweddol lles gwael mewn ieir bwyta. Mae llawer o achosion anhwylderau coesau sy'n arwain at iechyd coesau gwael, gan gynnwys y rheini sy'n gysylltiedig â maeth,

haint microbaidd a geneteg. Gall diffygion maethol ac anghydbwyseddau, gan gynnwys calsiwm, ffosfforws a fitamin D, arwain at gynnydd mewn camffurfiadau esgyrn a chloffni. Gall cloffni hefyd gael ei achosi gan haint ar yr esgyrn neu'r cymalau, felly mae atal a rheoli clefydau firol a bacterol ynghyd â rheoli sarn yn dda yn hanfodol.

Dylai ystyriaethau iechyd a lles, yn ogystal â chynhyrchiant, gael eu hystyried wrth ddewis math o adar at ddiben neu system gynhyrchu benodol. Yn unol â hyn, dylai ieir bwyta ddeillio o raglenni bridio eang, sy'n hyrwyddo ac yn diogelu iechyd, lles a chynhyrchiant. Dylid ystyried cadw adar yn unol â chromliniau twf priodol sy'n mwyafu'r meini prawf hyn, yn arbennig o ran iechyd coesau.

Dylai ceidwaid fonitro'r holl adar am arwyddion o gloffni, gwendid coesau neu gerddediad anarferol bob dydd fel rhan o'r broses arolygu. Wrth gofnodi marwolaethau ac achosion o ddifa, mae'n ddefnyddiol cofnodi'r achos fel y gall cloffni gael ei fonitro o fewn yr heidiau a rhwng yr heidiau. Ar gyfer ieir bwyta a fegir yn gonfensiynol, mae'n rhaid cofnodi'r achos dros ddifa a dylai unrhyw aderyn sy'n dioddef gael ei ddifa heb boen ar unwaith.

Dylai ceidwaid fod yn arbennig o wyliadwrus pan fo'r perygl o gloffni ar ei uchaf, megis tuag at ddiwedd y gadwyn gynhyrchu ac yn ystod misoedd yr haf, pan allai gweithgarwch adar fod ar ei isaf.

Gall arferion rheoli penodol gyfyngu neu leihau'r perygl o gloffni mewn haid. Gall cynyddu gweithgarwch ieir bwyta yn ystod y dydd ac annog gorffwys priodol gyda'r nos – er enghraifft, drwy addasu patrymau'r goleuni (gan gynyddu dwysedd y golau yn ystod cyfnodau golau wedi'i gyfuno â chyfnod tywyll di-dor sy'n hirach) – helpu i atal cloffni. Gellir sicrhau mwy o weithgarwch yn ystod y dydd hefyd drwy gyfoethogi'r amgylchedd, lleihau'r dwysedd stocio a darparu golau naturiol.

Os oes anhwylderau coesau yn datblygu, mae'n rhaid asesu arferion rheoli a hwsmonaeth ar unwaith. Dylai unrhyw newidiadau sy'n ofynnol gael eu rhoi ar waith cyn gynted ag y bo'n ymarferol a, lle y bo'n briodol, yn dilyn cyngor milfeddygol a thechnegol cyflenwr y brîd.

Os oes problem yn codi gyda rheoli sarn ac iechyd adar, gallai'r ffermwr ddewis tyfu ieir bwyta islaw eu perfformiad uchaf drwy wneud newidiadau i gyfansoddiad eu bwyd, strwythur bwydo a threfn bwydo. Dylai hyn gael ei wneud gydag ystyriaeth briodol o'r goblygiadau ar gyfer yr adar a chyngor milfeddygol a thechnegol priodol. Hefyd, dylid monitro'n ofalus effeithiau newid deiet ar gyflwr y sarn.

Gallai cloffni ddatblygu o ganlyniad i heintiau a gafwyd yn haid y rhieni neu'r ddeorfa. Dylid cynnal safonau uchel o fioddioelwch a hylendid yn haid y rheini, wrth drin wyau, yn y ddeorfa, ac wrth drin a chludo cywion wedi hynny.

Cyn eu rhoi mewn cawell, dylid cynnal asesiad o ffitrwydd yr adar i deithio. Dylai'r ceidwad ystyried yn ofalus p'un a yw unrhyw adar cloff yn ffit yn gyfreithiol i deithio ar gyfer y siwrne arfaethedig. Os nad ydynt, dylent gael eu difa heb boen ar y fferm. Nid yw adar gyda chyflyrau difrifol a phoenus fel necrosis gwadnol datblygedig yn ffit i deithio. Ni ddylid cludo adar bach neu esgyrnog sy'n debygol o gael eu difa wrth gyrraedd y lladd-dy. Dylid eu difa ar y fferm adeg ei dadboblogi.

Adeiladau a llety

safle addas, gan ystyried y peryglon o ffactorau amgylcheddol allanol megis llygredd sŵn, golau, dirgryniad ac atmosfferig ac oddi wrth

Yr holl ieir bwyta –
gan gynnwys adar bridio a'r
rheini mewn deorfeydd

Mae paragraffau 11 a 12 o Atodlen 1 Rheoliadau Lles Anifeiliaid a Ffermir (Cymru) 2007 (fel y'u diwygiwyd) yn nodi fel a ganlyn:

11. Rhaid i'r defnyddiau a ddefnyddir ar gyfer adeiladu llety, ac, yn benodol ar gyfer adeiladu corlannau, cewyll, corau ac offer y gall yr anifeiliaid ddod i gyffyrddiad ag ef, beidio â bod yn niweidiol i'r anifeiliaid a rhaid bod modd eu glanhau a'u diheintio'n drylwyr.
12. Rhaid i'r llety a'r ffitiadau a ddefnyddir i ddiogelu'r anifeiliaid fod wedi eu hadeiladu a'u cynnal fel nad oes unrhyw ymylon nac allwthiadau miniog sy'n debygol o achosi anaf i anifail.

Dylid ceisio cyngor ar agweddau iechyd a lles oddi wrth gynghorydd gwybodus a milfeddyg cyn bod unrhyw adeiladau newydd yn cael eu cynllunio neu pan fo adeiladau presennol yn cael eu haddasu. Mae'n bwysig sicrhau bod cynllun y cytiau a'r offer yn addas ar gyfer y defnydd a fwriadwyd. Mae dulliau newydd o offer neu lety hwsmonaeth ar gyfer ieir bwyta ac ieir bridio ar gael – er enghraifft, defnyddio biomas a system wresogi o dan y llawr. Dylid ond defnyddio technolegau newydd pan fônt wedi cael eu profi'n gynhwysfawr ac wedi'u canfod i fod yn foddhaol ar gyfer iechyd a lles adar. Dylid rhoi ystyriaeth i osgoi ymgorffori offer a allai beri perygl sylweddol o gyflwyno a lledaenu clefydau rhwng cytiau neu rhwng ffermydd.

Pan fo llety newydd ar gyfer ieir bwyta ac ieir bridio yn cael ei gynllunio, dylid dethol

adnewyddu'r aer yn ddigonol i ddiogelu iechyd a llesiant yr anifeiliaid pe digwyddai i'r system fethu; a

ysglyfaethwyr. Pan fo'n briodol, dylid manteisio ar nodweddion naturiol i ddarparu cysgod ac i amddiffyn adar rhag ysglyfaethwyr, llygod ac anifeiliaid eraill. (Gweler hefyd dudalen 17.)

Awyru, tymheredd a straen gwres

Yr holl ieir bwyta – gan gynnwys adar bridio a'r rheini mewn deorfeydd

Mae paragraffau 13 a 18 i 21 o Atodlen 1 Rheoliadau Lles Anifeiliaid a Ffermir (Cymru) 2007 (fel y'u diwygiwyd) yn nodi fel a ganlyn:

13. Rhaid cadw cylchrediad yr aer, lefelau llwch, tymheredd, lleithder cymharol yr aer a chrynodiadau nwy o fewn terfynau nad ydynt yn niweidiol i'r anifeiliaid.
18. Rhaid i bob offer awtomataidd neu fecanyddol sy'n angenrheidiol ar gyfer iechyd a llesiant yr anifeiliaid gael eu harchwilio o leiaf unwaith y dydd i sicrhau nad oes unrhyw ddiffyg arno.
19. Pan ganfyddir diffygion mewn offer awtomataidd neu fecanyddol o'r math y cyfeirir ato ym mharagraff 18, rhaid eu cywiro ar unwaith, neu os nad yw hyn yn bosibl, rhaid cymryd camau priodol i ddiogelu iechyd a llesiant yr anifeiliaid tra disgwylir i'r diffygion hynny gael eu cywiro, gan gynnwys defnyddio dulliau amgen o fwydo a dyfrio a dulliau amgen o ddarparu a chynnal amgylchedd boddhaol.
20. Pan fo iechyd a llesiant yr anifeiliaid yn ddibynnol ar system awyru artiffisial —

(a) rhaid darparu system briodol

wrth gefn i warantu y gellir Tudalen y pecyn 93

(b) rhaid darparu system larwm (a fydd yn gweithredu hyd yn oed os bydd y prif gyflenwad trydan yn methu) i rybuddio am unrhyw fethiant yn y system.

21. Rhaid i'r system wrth gefn y cyfeirir ati ym mharagraff 20(a) gael ei harchwilio'n drwyadl a rhaid i'r system larwm y cyfeirir ati ym mharagraff 20(b) gael ei phrofi o leiaf unwaith bob saith diwrnod er mwyn sicrhau nad oes unrhyw ddiffyg ar y system, ac os canfyddir unrhyw ddiffyg ar unrhyw adeg, rhaid ei gywiro ar unwaith.

Ieir bwyta a fegir yn gonfensiynol

Mae paragraff 8 (1) a (2) o Ran 2, Atodlen 5A Rheoliadau Lles Anifeiliaid a Ffermir (Cymru) 2007 (fel y'u diwygiwyd) yn nodi fel a ganlyn:

8 (1) Rhaid i'r gwyntyllu fod yn ddigonol i osgoi gorboethi.

(2) Rhaid i wyntyllu, o'i gyfuno â'r systemau awyru, fod yn ddigonol i gael gwared â gorleithder.

Ar gyfer adar sy'n cael eu stocio mewn dwyseddau uwch (h.y. uwchlaw 33kg/m²), mae paragraff 5 o Ran 2, Atodlen 5A Rheoliadau Lles Anifeiliaid a Ffermir (Cymru) 2007 (fel y'u diwygiwyd) yn nodi yn ychwanegol at baragraff 8 (1) a (2):

5. [R]haid i'r ceidwad—

(a) cynnal a chadw ac, os gofynnir iddo wneud hynny, peri bod dogfennau ar gael i Weinidogion Cymru yn y cwt yn disgrifio'n fanwl y systemau cynhyrchu, ac yn benodol yn rhoi gwybodaeth ar fanylion technegol y cwt a'r offer ynddo, gan gynnwys—

(i) plan o'r cwt gan gynnwys mesurau'r arwynebeddau y mae'r ieir yn eu meddiannu;

(ii) gwyntylliad ac unrhyw system oeri a chynhesu berthnasol (gan gynnwys eu lleoliad), a phlan gwyntyllu, sy'n dangos paramedrau ansawdd aer yr anelir atynt (megis y llif aer, cyflymder yr aer a thymheredd);

(iii) systemau bwydo a dyfrio (a'u lleoliadau);

(iv) systemau larwm ac wrth gefn os digwydd i unrhyw offer sy'n hanfodol er iechyd a lles yr ieir dorri i lawr;

(v) math y llawr a'r llaesodr a ddefnyddir fel rheol; a

(vi) cofnodion o archwiliadau technegol o'r systemau gwyntyllu a'r systemau larwm;

(b) peri bod y dogfennau y cyfeirir atynt yn is-baragraff (a) yn cael eu cadw'n gyfredol;

(c) sicrhau bod yna offer gwyntyllu ym mhob cwt ac, os oes angen, systemau gwresogi ac oeri sydd wedi'u dylunio, wedi'u hadeiladu ac yn cael eu gweithredu yn y fath fodd—

(i) fel nad yw'r dwysedd o amonia yn uwch na 20 rhan i'r filiwn ac nad yw dwysedd y carbon deuocsid yn uwch na 3,000 rhan i'r filiwn wrth gael ei fesur ar lefel pennau'r ieir;

(ii) pan fo'r tymheredd y tu allan wrth gael ei fesur yn y cysgod yn uwch na 30°C, nad yw'r tymheredd y tu mewn yn uwch na'r tymheredd y tu allan o fwy na 3°C; a

(iii) pan fo'r tymheredd y tu allan

islaw 10°C , nad yw'r lleithder cymharol cyfartaleddig pan gaiff ei fesur y tu mewn i'r cwt yn ystod cyfnod parhaus o 48 awr yn uwch na 70%.

Mae'n rhaid i gyfraddau awyru, dosbarthiad aer ac amodau cytiau fod yn ddigonol bob amser i ddarparu digon o aer ffres sy'n briodol ar gyfer oedran yr adar, heb ddrafftiau, a chadw'r sarn yn sych ac yn hyfriu. Dylid rheoli ansawdd yr aer, gan gynnwys lefel y llwch a chrynodiadau carbon monocsid, a'u cadw o fewn y terfynau lle nad yw lles yr adar yn cael ei effeithio'n negyddol.

Dylid cofnodi'r awyru sy'n briodol ar gyfer proffil twf yr haid a dylai'r wybodaeth hon fod ar gael fel canllaw i'r ceidwad.

Dylid gosod y cywion mewn cytiau a gynheswyd ymlaen llaw neu gyda deoryddion pan fyddant yn cyrraedd a monitro eu hymddygiad yn ofalus. Mae cywion ifanc yn arbennig o agored i eithafion tymheredd a bydd dosbarthiad cyfartal o gywion yn y cwt yn arwydd eu bod yn thermol gyfforddus. Ar ôl bedair i bum wythnos, gall yr adar oddef amrediad cymharol eang o dymereddau, ond dylid gwneud pob ymdrech i osgoi creu amodau a fydd yn arwain at oeri, tyrru a mygu dilynol. Yn ychwanegol, mae tymereddau isel wedi cael eu cysylltu â bod yn fwy agored i gyflyrau megis dropsi'r bol.

Mewn adeiladau sydd heb gael eu hinsiwleiddio cystal ac sydd wedi'u stocio ar y dwyseddau uwch, gallai fod angen gwres ychwanegol ynghyd â lefel uwch o awyru er mwyn lleihau'r lefelau lleithder cymharol islaw 70%.

Ni ddylai adar fod yn llygad yr haul neu o dan amodau poeth a llaith yn ddigon hir i achosi straen gwres, fel y nodir gan fod yn fyr eu gwynt am gyfnod maith. Mae'r cytiau yn effeithio ar allu'r adar i gynnal tymheredd arferol eu cyrff ond, o dan unrhyw system reoli, gallai tymereddau amgylchynol ddigwydd sy'n ddigon uchel i achosi i'r adar fod yn fyr eu gwynt am gyfnod maith, yn arbennig pan fo'r lleithder yn gymharol uchel. Felly, dylai'r holl lety gael ei ddylunio fel bod yr awyru yn ddigonol i

ddiogelu'r adar rhag gorboethi o dan unrhyw fath o dywydd y gellir ei ragweld yn rhesymol. Dylid rhoi sylw i'r trwybwn awyr a'i ddsbarthiad drwy gydol y llety,

gan gynyddu cyflymder yr aer ar lefel yr adar yn arbennig yn ystod cyfnodau o dywydd poeth.

Dylai perchnogion a cheidwaid gynllunio ymlaen llaw er mwyn osgoi straen gwres. Eu cyfrifoldeb hwy yw sicrhau bod mesurau priodol yn cael eu cymryd, yn seiliedig ar gynllun yr adeilad, ei leoliad a'r tymheredd/lleithder uchaf disgwylidwy, i osgoi straen gwres. Yn ystod cyfnodau o dymhereddau a lleithder uchel, dylid rhoi ystyriaeth i leihau'r dwysedd stocio a gynlluniwyd ar adeg archebu neu osod cywion diwrnod oed.

Yn ystod cyfnodau poeth a llaith, dylai'r adar gael eu gwirio yn fwy rheolaidd, ond ni ddylid tarfu arnynt yn ormodol.

Gall gwyntyllau cludadwy wrth gefn helpu i gynyddu awyru yn ystod cyfnodau o dywydd poeth a llaith. Gallai tymheredd yr aer mewn adeilad gael ei ostwng drwy wella inswleiddio a'r defnydd cywir o oeri anweddol ar gyfer awyr sy'n dod i mewn, gan gymryd gofal i osgoi cyfuniad o dymheredd uchel a lleithder uchel. Dylid ystyried chwistrellu dŵr oer ar y to fel y cam olaf a dim ond pan fo'r tymheredd a lefelau'r lleithder yn ormodol. Gallai allbwn gwres yr adar gael ei leihau drwy leihau'r dwysedd stocio neu newid y patrymau bwydo.

Gofynion awyru ychwanegol ar gyfer ieir bwyta a fegir yn gonfensiynol wedi'u stocio uwchlaw 33kg/m^2

Ar gyfer heidiau wedi'u stocio mewn dwyseddau sy'n uwch na 33kg/m^2 , awgrymir bod cyflymder aer o o leiaf 1 m/eiliad yn cael ei ddarparu dros gymaint o arwynebedd y llawr ag y bo'n bosibl mewn adeiladau a wyntyllir yn gonfensiynol.

Mewn adeiladau sydd â gallu awyru twnnel, y cyflymder aer a awgrymir yw o leiaf 2 m/yr eiliad. Ar gyfer adeiladau a wyntyllir yn naturiol, dylai mewnfeydd ac allfeydd fod yn ddigon mawr i ganiatáu ar gyfer

cyflymder aer mor uchel ag y bo'n bosibl uwchben yr adar. Gellir cyflwyno gwyntyllau annibynnol i ddarparu symudiad aer ychwanegol ar lefel yr adar. Mae'n rhaid

i'r ceidwad fod â'r wybodaeth ganlynol a gofnodwyd ar gyfer pob cwt:

a thymhereddau.

- (i) gwybodaeth am fanylion technegol yr awyru ac, os ydynt yn berthnasol, y system oeri a gwresogi, gan gynnwys eu lleoliad, maint y mewnfeydd ac allfeydd, a niferoedd, maint a pherfformiad rhagweladwy'r gwyntyllau
- (ii) cynllun awyru, a
- (iii) cofnodion archwiliadau technegol y systemau awyru a larwm.

Dylai'r cynllun awyru ddarparu manylion paramedrau gweithredol megis llif aer, cyflymder yr aer a thymheredd a fydd yn sicrhau:

- (i) nad yw'r dwysedd o amonia (NH_3) yn uwch na 20 rhan i'r filiwn wrth gael ei fesur ar lefel pennau'r ieir
- (ii) nad yw dwysedd y carbon deuocsid (CO_2) yn uwch na 3,000 rhan i'r filiwn ar lefel pennau'r ieir
- (iii) nad yw'r tymheredd y tu fewn, pan fo'r tymheredd y tu allan wrth gael ei fesur yn y cysgod yn uwch na 30°C , yn uwch na'r tymheredd y tu allan hwn o fwy na 3°C , ac
- (iv) nad yw'r lleithder cymharol cyfartalog a fesurir y tu fewn i'r cwt yn ystod 48 awr yn fwy na 70% pan fo'r tymheredd y tu allan islaw 10°C . Argymhellir bod lleithder cymharol yn cael ei fesur yn ddyddiol ac ni ddylai'r cyfartaledd fod yn fwy na 70% pan fo'r tymheredd y tu allan yn gyson islaw 10°C ar gyfer unrhyw gyfnod o 48 awr.

Gellir darparu tystiolaeth fod y cynllun yn bodloni'r gofynion gweithredol hyn drwy gynnal a chadw cofnod o fesuriadau uniongyrchol o NH_3 , CO_2 , lleithder cymharol

Nid yw mesur CO₂ a NH₃ yn barhaus yn ofynnol ond, fel isafswm, dylid cymryd mesurau o CO₂ a NH₃ pan fo perygl o ormod o'r sylweddau hyn yn cynyddu. Fel arfer ar gyfer CO₂, mae hyn yn ystod cyfnod deor ac ar gyfer NH₃ yn ystod cyfnodau o ddwysedd stocio uchaf, yn enwedig yn ystod tywydd oerach.

Dylai'r cynllun hefyd gynnwys manylion y systemau larwm ac wrth gefn a gweithdrefn ar gyfer ymdrin â straen gwres. (Gweler tudalen 25.)

Dylai'r cynllun awyru gael ei adolygu lle bynnag y bo unrhyw newidiadau sylweddol i adeiledd y cwt neu'r system awyru.

Argymhellir bod arolygiad gweledol yn cael ei wneud o'r mewnfeydd aer a'r gwyntyllau rhwng cnydau. Dylai gwresogyddion, chwiledyddion tymheredd a'r system reoli hefyd gael eu gwirio i sicrhau eu bod yn gweithredu'n gywir. Cynghorir hefyd y dylid cynnal gwiriadau diogelwch rheolaidd ar y gosodiadau trydanol a nwy. Mae'n rhaid gwneud cofnod o'r archwiliadau technegol hyn o'r systemau awyru a larwm.

Goleuadau

Yr holl ieir bwyta – gan gynnwys adar bridio a'r rheini mewn deorfeydd

Mae paragraffau 14 i 16 o Atodlen 1 Rheoliadau Lles Anifeiliaid a Ffermir (Cymru) 2007 (fel y'u diwygiwyd) yn nodi fel a ganlyn:

14. Rhaid i anifeiliaid a gedwir mewn adeiladau beidio â chael eu cadw mewn tywyllwch parhaol.
15. Pan nad yw'r golau naturiol sydd ar gael mewn adeilad yn ddigonol i ddiwallu anghenion ffisiolegol ac etholegol unrhyw anifeiliaid a gedwir ynddo, rhaid darparu golau

artiffisial priodol.

16. Rhaid peidio â chadw anifeiliaid a gedwir mewn adeiladau heb gyfnod priodol o orffwys rhag olau artiffisial.

unig.

Ieir bwyta a fegir yn gonfensiynol

Mae paragraff 10 o Ran 2, Atodlen 5A Rheoliadau Lles Anifeiliaid a Ffermir (Cymru) 2007 (fel y'u diwygiwyd) yn nodi fel a ganlyn:

- 10 (1) Rhaid bod golau ym mhob cwt a'i ddwyster yn o leiaf 20 lux yn ystod y cyfnodau goleuo, o'i fesur ar lefel llygad yr adar ac sy'n goleuo o leiaf 80% o'r lle y gellir ei ddefnyddio.
- (2) Caniateir gostyngiad dros dro o'r lefel hwnnw o oleuo pan fo angen yn dilyn cyngor milfeddygol.
- (3) O fewn 7 diwrnod o'r adeg pan gaiff yr ieir eu rhoi yn y cwt a hyd 3 diwrnod cyn adeg ddisgwyliedig eu cigydda, rhaid i'r golau ddilyn rhythm 24 awr a rhaid iddo gynnwys cyfnodau o dywyllwch sy'n para am gyfanswm o o leiaf 6 awr, gydag o leiaf un cyfnod di-dor o dywyllwch o o leiaf 4 awr, heb gynnwys cyfnodau pylu.

Dylai'r holl ieir bwyta gael eu cartrefu mewn lefelau golau sy'n caniatáu iddynt weld yn glir ac sy'n ysgogi gweithgarwch. Gellir cyflawni hyn drwy systemau goleuadau sy'n defnyddio goleuadau naturiol neu artiffisial neu gyfuniad o'r ddau, wedi'u cynnal a'u gweithredu i roi isafswm o 20 lwcs ar uchder llygad adar dros o leiaf 80% o'r lle y gellir ei ddefnyddio. Os yw lefelau'r golau yn cael eu lleihau wrth deneuo er mwyn cadw'r adar yn ddigynnwrf, dylid dychwelyd y golau i isafswm o 20 lwcs ar unwaith os oes unrhyw adar yn parhau yn y cwt ar ôl teneuo. Gallai cynnydd graddol mewn dwyster golau ar yr adeg hon, yn debyg i gyfnod gwawrio neu nosi, leihau'r perygl o grafu cefn. Pan fo pryder y bydd dychwelyd y goleuadau i 20 lwcs yn arwain at berygl i les adar, caniateir lleihau'r lefelau golau dros dro ar sail achos wrth achos ond o ganlyniad i ddilyn cyngor milfeddygol ymhob achos yn

Mae'n rhaid i ieir bwyta a fegir yn gonfensiynol gael cyfnod o dywyllwch sy'n para o leiaf chwe awr ymhob cyfnod o 24 awr, gydag o leiaf un cyfnod di-dor o dywyllwch o bedair awr o leiaf, heb gynnwys cyfnodau pylu. Mae'n arfer da i'r holl ieir bwyta gael eu magu yn unol â'r safon hon a gorau oll os yw'r cyfnod o dywyllwch a ddarperir yn ddi-dor, gan barhau am o leiaf chwe awr mewn rhythm o 24 awr. Dylai ceidwaid gadw mewn ystyriaeth y bydd y goleuadau'n cael eu cynnau ar ôl y cyfnod tywyll yn debygol o arwain at gynnydd sylweddol yng ngweithgarwch yr adar, a allai achosi problemau megis crafu cefnau. Felly bydd angen rhoi mwy o sylw i arferion rheoli er mwyn sicrhau bod lles yr adar yn cael ei gynnal pan fo'r golau'n cael ei ailgynnau. Er enghraifft, dylai dalwyr bwyd a diod digonol fod ar gael i ganiatáu i'r holl adar fwyta ac yfed ar yr un pryd yn dilyn cyfnod o orffwys. Bydd yn rhaid hefyd roi sylw i gyflwr y sarn, yn arbennig o dan linellau yfed drwy dethi, a allai fynd yn wlyb yn sgil nifer o adar yn yfed ar yr un pryd. Os yw hynny'n wir, dylid ystyried ychwanegu mwy o sarn.

Gallai darpariaeth "gwawrio a nosi" gyda chynnydd a lleihad graddol mewn goleuadau helpu i reoli newidiadau yn lefelau gweithgarwch yr adar. Gallai adeiladau sy'n rhoi golau naturiol i adar ddarparu'r cyfnod pontio hwn yn effeithiol a gallai'r sbectwm tonfedd golau naturiol fod â manteision ychwanegol ar gyfer ymddygiad adar. Fodd bynnag, dylai fod cyfleuster i leihau faint o olau naturiol a geir os yw lles yr adar yn cael ei beryglu gan lefelau golau uchel – er enghraifft, crafu neu bigo niweidiol, neu ar gyfer gweithdrefnau rheoli penodol megis dal.

Yn ystod y saith diwrnod cyntaf yn dilyn gosod yr adar yn y cwt, dylid darparu digon o olau i'r cywion i sicrhau eu bod yn gallu dod o hyd i fwyd a dŵr yn hawdd.

Sarn/Llaesodr

Yr holl ieir bwyta – gan gynnwys adar bridio a'r rheini mewn deorfeydd (ar wahân i'r rhai a fegir yn gonfensiynol)

Mae Rheoliad 5 Rheoliadau Lles Anifeiliaid a Ffermir (Cymru) 2007 (fel y'u diwygiwyd) yn nodi fel a ganlyn:

5 (1) Rhaid i berson sy'n gyfrifol am—

- (a) dofednod (ac eithrio'r rheini a gedwir yn y systemau cyfeirir atynt yn Atodlenni 2 i 4 a ieir bwyta a fegir yn gonfensiynol) a gedwir mewn adeilad sicrhau y cânt eu cadw ar laesodr, neu y gallant bob amser fynd at laesodr sydd wedi ei gynnal yn dda, neu fan sydd wedi ei ddraenio'n dda ar gyfer gorffwys[.]

Ieir bwyta a fegir yn gonfensiynol

Mae paragraff 7 o Ran 2, Atodlen 5A Rheoliadau Lles Anifeiliaid a Ffermir (Cymru) 2007 (fel y'u diwygiwyd) yn nodi fel a ganlyn:

- 7. Rhaid i bob iâr fedru cael at laesodr bob amser sy'n sych ac yn hyfriu ar yr wyneb.

Mae ieir bridio yn treulio eu bywydau mewn cysylltiad â sarn ac mae eu hiechyd a'u lles yn gysylltiedig â'i ansawdd. Mae cyflyrau fel llosg gar, anafiadau i badiâu'r traed a phothelli ar y frest fel arfer yn ganlyniadau ansawdd sarn gwael. Mae offer a gynlluniwyd yn dda a safonau rheoli uchel yn bwysig os yw sarn o ansawdd da yn mynd i gael ei chynnal.

Dylai'r capasiti awyru fod yn ddigonol er mwyn gwaredu lleithder gormodol. Dylai cyfansoddiad y bwyd fod yn gytbwys i osgoi problemau gyda baw gwlyb neu ludiog. Dylid ceisio cyngor arbenigol a gweithredu arno a dylai'r dwysedd stocio gael ei leihau

mewn heidiau dilynol os na ellir gwella ansawdd sarn gwael. (Gweler hefyd baragraff 27.)

Mae'n rhaid i'r deunydd a ddefnyddir mewn sarn gael ei ddethol i sicrhau ei fod o ansawdd

priodol. Mae'n rhaid ei fod yn addas i ddarparu deunydd gwely sych ac ni ddylai gynnwys unrhyw beth a allai fod yn wenwynig neu beri niwed i'r ieir. Ar gyfer ieir bwyta a fegir yn gonfensiynol, mae'n rhaid i'r sarn fod yn hyfriu (rhydd) ac yn sych ar yr wyneb, ac argymhellir hyn ar gyfer yr holl systemau cynhyrchu.

Dylid cymryd mesurau i leihau'r perygl o lwydni a phla gwiddon. Dylai sarn gael ei archwilio'n rheolaidd am arwyddion o ddirywiad, yn arbennig yn yr ardaloedd hynny o'r cwt sydd mewn

perygl, megis o dan ddalwyr diod neu gerllaw'r waliau, a dylid cymryd camau gweithredu priodol i ddatrys unrhyw broblem. Dylai sarn gael ei archwilio hefyd i sicrhau nad yw'n mynd yn rhy wlyb neu lychlyd. Dylai system dal diod sy'n lleihau sarnu dŵr gael ei defnyddio, megis tethi dŵr gyda chwpanau diferu wedi'u lleoli ar uchder priodol ar gyfer yr holl adar.

Gellir defnyddio llinellau yfed drwy dethi heb gwpanau os ydynt yn cael eu rheoli'n dda a bod y gwasgedd dŵr yn cael ei wirio'n rheolaidd i sicrhau nad oes unrhyw ollyngiad.

Offer awtomatig neu fecanyddol

Yr holl ieir bwyta – gan gynnwys adar bridio a'r rheini mewn deorfeydd

Mae paragraffau 18 i 21 o Atodlen 1 Rheoliadau Lles Anifeiliaid a Ffermir (Cymru) 2007 (fel y'u diwygiwyd) yn nodi fel a ganlyn:

18. Rhaid i bob offer awtomataidd neu fecanyddol sy'n angenrheidiol ar gyfer iechyd a llesiant yr anifeiliaid gael eu harchwilio o leiaf unwaith y dydd i sicrhau nad oes unrhyw ddiffyg arno.
19. Pan ganfyddir diffygion mewn offer awtomataidd neu fecanyddol o'r math y cyfeirir ato ym mharagraff

18, rhaid eu cywiro ar unwaith, neu os nad yw hyn yn bosibl, rhaid cymryd camau priodol i ddiogelu iechyd a llesiant yr anifeiliaid tra disgwylir i'r diffygion hynny gael eu

cywiro, gan gynnwys defnyddio dulliau amgen o fwydo a dyfrio a dulliau amgen o ddarparu a chynnal amgylchedd boddhaol.

chyflenwi bwyd, dalwyr diod, gwyntyllau awyru, unedau gwresogi a goleuo, diffoddyddion tân a systemau larwm, gael eu glanhau, eu harchwilio

20. Pan fo iechyd a llesiant yr anifeiliaid yn ddibynnol ar system awyru artiffisial —

(a) rhaid darparu system briodol wrth gefn i warantu y gellir adnewyddu'r aer yn ddigonol i ddiogelu iechyd a llesiant yr anifeiliaid pe digwyddai i'r system fethu; a

(b) rhaid darparu system larwm (a fydd yn gweithredu hyd yn oed os bydd y prif gyflenwad trydan yn methu) i rybuddio am unrhyw fethiant yn y system.

21. Rhaid i'r system wrth gefn y cyfeirir ati ym mharagraff 20(a) gael ei harchwilio'n drwyadl a rhaid i'r system larwm y cyfeirir ati ym mharagraff 20(b) gael ei phrofi o leiaf unwaith bob saith diwrnod er mwyn sicrhau nad oes unrhyw ddiffyg ar y system, ac os canfyddir unrhyw ddiffyg ar unrhyw adeg, rhaid ei gywiro ar unwaith.

Ieir bwyta a fegir yn gonfensiynol

Mae paragraff 9 o Ran 2, Atodlen 5A Rheoliadau Lles Anifeiliaid a Ffermir (Cymru) 2007 (fel y'u diwygiwyd) yn nodi fel a ganlyn:

9. Ym mhob cwt—

(a) rhaid i lefel y sŵn fod ar ei isaf posibl;
a

(b) rhaid i ffaniau gwyntyllu, peirianwaith bwydo neu beirianwaith arall fod wedi eu hadeiladu a'u lleoli, ac yn cael eu gweithredu a'u cynnal a'u cadw yn y fath fodd fel eu bod yn peri cyn lleied o sŵn ag sy'n bosibl.

Dylai'r holl offer a gwasanaethau, gan gynnwys hoprau bwyd, systemau cadwyn a

a'u cynnal yn rheolaidd a'u cadw mewn cyflwr da. Mae'n rhaid i eneraduron neu systemau ynni wrth gefn eraill hefyd fod ar gael ac mae'n rhaid iddynt gael eu profi a'u cynnal a'u cadw'n rheolaidd.

Dylai systemau awyru, gwresogi, goleuo, bwydo a dyfrio, a'r holl offer neu osodiadau trydanol eraill, gael eu dylunio, eu lleoli a'u gosod er mwyn osgoi perygl o niweidio'r adar.

Dylai'r holl offer awtomataidd y mae lles adar yn ddibynnol arno gynnwys dyfais ddiogel na all fethu neu ddyfais wrth gefn a system larwm i rybuddio'r ceidwad o fethiant. Mae'n rhaid datrys diffygion ar unwaith neu gymryd mesurau dros dro eraill i ddiogelu iechyd a lles yr adar tan fod y broblem wedi'i datrys. Dylai dulliau bwydo amgen ac o gynnal amgylchedd boddhaol felly fod yn barod i'w defnyddio.

Cyfoethogi'r amgylchedd

Yn y pen draw, mae'r broses o gyfoethogi'r amgylchedd yn darparu mwy o gyfleoedd i'r aderyn o ran ei weithgareddau, y gellir eu darparu'n haws mewn rhai systemau nag eraill.

Gall cyfoethogi'r amgylchedd wella iechyd a lles adar drwy leihau ymyraethau, ymddygiad ymosodol, pigo niweidiol, ymatebion ofnus a straen, a thrwy wella iechyd coesau drwy gynyddu'r lefel o ymarfer corfforol.

Gall darparu byrnau gwellt, clwydi, rhwystrau isel a gwrthrychau pigo (megis cnydau bresych, grawn cyflawn wedi'u gwasgaru a byrnau naddion) i'r adar gynyddu'n sylweddol faint o amser mae'r adar yn ei dreulio'n sefyll, cerdded a rhedeg; lleihau faint o amser mae'r adar yn ei dreulio'n eistedd ac yn gorffwys; a lleihau pigo niweidiol a'r nifer o ryngweithiadau ymosodol rhwng adar.

Dwysedd stocio a rhyddid i symud

Yr holl ieir bwyta – gan gynnwys adar bridio a'r rheini mewn deorfeydd

Mae paragraffau 9 a 10 o Atodlen 1 Rheoliadau Lles Anifeiliaid a Ffermir (Cymru) 2007 (fel y'u diwygiwyd) yn nodi fel a ganlyn:

9. Gan roi sylw i'w rhywogaeth ac yn unol ag arferion da a gwybodaeth wyddonol, rhaid peidio â chyfyngu ar ryddid anifeiliaid i symud mewn unrhyw ffordd a fydd yn peri dioddefaint neu anaf diangen iddynt.
10. Pan fo anifeiliaid yn cael eu clymu neu eu caethiwo yn ddi-dor neu'n rheolaidd, rhaid caniatáu lle priodol iddynt ar gyfer eu hanghenion ffisiolegol ac etholegol yn unol ag arferion da a gwybodaeth wyddonol.

Ieir bwyta a fegir yn gonfensiynol

Mae paragraffau 3 i 5 o Ran 2, Atodlen 5A Rheoliadau Lles Anifeiliaid (Cymru) 2007 (fel y'u diwygiwyd) yn nodi fel a ganlyn:

- 3 (1) Oni fo is-baragraff (2) yn gymwys, rhaid i'r dwysedd stocio beidio â bod yn uwch na 33 cilogram i'r m² o'r lle y gellir ei ddefnyddio.
- (2) Caniateir dwysedd stocio uwch na 33 cilogram a hyd at 39 cilogram i'r m² o'r lle y gellir ei ddefnyddio os cydymffurfir â gofynion paragraff 5.
- (4) (1) Rhaid i geidwad sicrhau bod Gweinidogion Cymru yn cael eu hysbysu o'r dwysedd stocio arfaethedig ar gyfer pob cwt y bwriedir cadw ieir ynddo ar ddwysedd uwch na 33 cilogram i'r m² o'r lle y gellir ei ddefnyddio, ac o unrhyw newid diweddarach i'r dwysedd hysbysedig hwnnw.

- (2) Rhaid i'r hysbysiad fod yn y cyfryw ddull a ffurf ag y dichon fod yn ofynnol gan Weinidogion Cymru.
- (3) Rhaid rhoi hysbysiad (gan gynnwys hysbysiad o unrhyw newid) o leiaf 15 diwrnod gwaith cyn bod stocio ar y dwysedd hwnnw neu ddwysedd wedi newid yn digwydd.
- (4) Yn y paragraff hwn ystyr "diwrnod gwaith" yw diwrnod heblaw dydd Sadwrn neu ddydd Sul, Dydd Nadolig, Dydd Gwener y Groglith neu ddiwrnod sydd yn ŵyl y Banc yng Nghymru a Lloegr o dan Ddeddf Bancio a Thrafodion Ariannol 1971.

5. Gofynion y paragraff hwn yw bod rhaid i'r ceidwad—

- (a) cynnal a chadw ac, os gofynnir iddo wneud hynny, peri bod dogfennau ar gael i Weinidogion Cymru yn y cwt yn disgrifio'n fanwl y systemau cynhyrchu, ac yn benodol yn rhoi gwybodaeth ar fanylion technegol y cwt a'r offer ynddo, gan gynnwys –
 - (i) plan o'r cwt gan gynnwys mesurau'r arwynebeddau y mae'r ieir yn eu meddiannu;
 - (ii) gwyntylliad ac unrhyw system oeri a chynhesu berthnasol (gan gynnwys eu lleoliad), a phlan gwyntyllu, sy'n dangos paramedrau ansawdd aer yr anelir atynt (megis y llif aer, cyflymder yr aer a thymheredd);

- (iii) systemau bwydo a dyfrio (a'u lleoliadau);
 - (iv) systemau larwm ac wrth gefn os digwydd i unrhyw offer sy'n hanfodol er iechyd a lles yr ieir dorri i lawr;
 - (v) math y llawr a'r llaesodr a ddefnyddir fel rheol; a
 - (vi) cofnodion o archwiliadau technegol o'r systemau gwyntyllu a'r systemau larwm;
- (b) peri bod y dogfennau y cyfeirir atynt yn is-baragraff
- (a) yn cael eu cadw'n gyfredol;
- (c) sicrhau bod yna offer gwyntyllu ym mhob cwt ac, os oes angen, systemau gwresogi ac oeri sydd wedi'u dylunio, wedi'u hadeiladu ac yn cael eu gweithredu yn y fath fodd—
- (i) fel nad yw'r dwysedd o amonia yn uwch na 20 rhan i'r filiwn ac nad yw dwysedd y carbon deuocsid yn uwch na 3,000 rhan i'r filiwn wrth gael ei fesur ar lefel pennau'r ieir;
 - (ii) pan fo'r tymheredd y tu allan wrth gael ei fesur yn y cysgod yn uwch na 30°C, nad yw'r tymheredd y tu mewn yn uwch na'r tymheredd y tu allan o fwy na 3°C; a
 - (iii) pan fo'r tymheredd y tu allan islaw 10°C, nad yw'r lleithder cymharol cyfartaleddig pan gaiff ei fesur y tu mewn i'r cwt yn ystod cyfnod parhaus o 48 awr yn uwch na 70%.

ben ei hun. Mae perthynas agos rhwng trin anifeiliaid, rheoli sarn, rheoli amgylcheddol a dwysedd stocio. Bydd adar yn cael eu cadw mewn cyflwr da os yw'r cydbwysedd yn gywir yn unig ac mae'r cyfrifoldeb ar y perchennog/ceidwad i

Mae'n rhaid ystyried ffactorau amrywiol i hyrwyddo lles da wrth osod a monitro dwyseddau stocio.

Mae glynw at unrhyw uchafswm penodol ar gyfer dwysedd stocio yn bwysig ond ni all sicrhau lles yr adar ar ei

ddangos nad yw lles yn cael ei beryglu beth bynnag y bo'r ddwysedd stocio.

leihau'r symiau o fwyd a dŵr sy'n cael eu tynnu'n ôl.

Dylai'r penderfyniad i stocio ar ddwysedd arbennig gael ei wneud ar sail cwt a dylai ystyried ffactorau rheoli cytiau penodol.

Mae nifer o ffactorau rheoli a ddylai ddylanwadu ar benderfyniad y ceidwad i stocio ar ddwysedd penodol. Mae'r rhain yn cynnwys mesurau iechyd a lles heidiau blaenorol, megis adroddiadau o'r lladd-dy, a chyfyngiadau rheolaethau amgylcheddol o fewn cwt, a allai amrywio yn ôl tymor ac amodau tywydd. Er mwyn stocio ieir bwyta a fegir yn gonfensiynol uwchlaw 33kg/m², mae'n rhaid cydymffurfio â'r ffactorau ychwanegol a nodir mewn deddfwriaeth.

Er gwaethaf y math o system, dylai'r holl ieir bwyta fod â rhyddid symud digonol i fod yn gallu sefyll yn normal, troi o gwmpas ac ymestyn eu hadenydd heb anhawster. Dylai hefyd fod ganddynt ddigon o ofod i allu eistedd heb ymyrraeth gan adar eraill.

Dylid cymryd cyngor priodol os oes problemau'n digwydd, yn arbennig o dan amodau o wres neu leithder gormodol yn sgil awyru annigonol a sarn o ansawdd gwael. Os oes clefyd neu broblemau amgylcheddol yn codi mewn adeilad neu system benodol, gallai lleihau'r ddwysedd stocio mewn heidiau dilynol lleihau'r tebygolrwydd y byddant yn digwydd eto. Dylid ystyried stocio ar ddwysedd is cyn tywydd poeth a ragwelir.

Mae teneuo yn peri straen i'r adar a dylid ei osgoi. Os oes teneuo yn digwydd, dylai gael ei wneud yn ofalus i gynnal bioddiogelwch ac i sicrhau'r ymyrraeth isaf i'r adar y mae eu bwyd a'u dŵr wedi'u tynnu nôl dros dro. Dylai protocol ysgrifenedig nodi gweithdrefnau i lleihau'r effaith ar yr adar a'r perygl bioddiogelwch, gan gynnwys y perygl o gyflwyno milheintiau i'r haid, a gweithdrefnau i

Ar gyfer ieir bwyta a fegir yn gonfensiynol, gwnaed hysbysiad i Weinidogion Cymru o'r dwysedd stocio a fwriadwyd ymhob cwt yn 2010 drwy ffurflen a anfonwyd gan yr Asiantaeth Iechyd Anifeiliaid a Phlanhigion (APHA) at yr holl geidwaid hysbys. Os bydd ceidwaid yn newid dwysedd stocio'r adar sy'n cael eu magu mewn cwt o'r hyn a hysbyswyd yn 2010 neu'n adeiladu cytiau newydd, mae'n rhaid hysbysu APHA 15 diwrnod gwaith cyn bod yr adar yn cael eu gosod. Dylid gwneud yr hysbysiad hwn drwy anfon y ffurflen y cyfeirir ati yn Atodiad 2.

Anffurfiadau

Yr holl ieir bwyta –
gan gynnwys adar bridio a'r
rheini mewn deorfeydd

Mae Adran 5 Deddf Lles Anifeiliaid 2006
yn nodi fel a ganlyn:

- 5 (1) A person commits an offence if—
- (a) he carries out a prohibited procedure on a protected animal;
 - (b) he causes such a procedure to be carried out on such an animal.
- (2) A person commits an offence if—
- (a) he is responsible for an animal,
 - (b) another person carries out a prohibited procedure on the animal, and
 - (c) he permitted that to happen or failed to take such steps (whether by way of supervising the other person or otherwise) as were reasonable in all the circumstances to prevent that happening.
- (3) References in this section to the carrying out of a prohibited procedure on an animal are to the carrying out of a procedure which involves interference with the sensitive tissues or bone structure of the animal, otherwise than for the purpose of its medical treatment
- (4) Subsections (1) and (2) do not apply in such circumstances as the appropriate national authority may specify by regulations.

Mae Rheoliadau Anffurfio (Triniaethau a Ganiateir) (Cymru) 2007 yn caniatáu i filfeddygon neu unigolion eraill a ganiateir i gyflawni'r gweithdrefnau o dan Ddeddf

Milfeddygon 1966 neu Orchymyn Milfeddygon (Esemptiadau) 2015 gyflawni nifer o driniaethau a ganiateir ar anifeiliaid penodedig, gan gynnwys dofednod.

Ieir bwyta a fegir yn gonfensiynol

Mae Atodlen 4 (A1) Rheoliadau Anffurfio (Triniaethau a Ganiateir) (Cymru) 2007 yn nodi fel a ganlyn:

A1. Ni chaniateir rhoi'r triniaethau a restrir yn yr adran ar adar yn Atodlen 1, ac eithrio tocio pigau (gweler paragraff 5), ar y canlynol—

(1) ieir bwyta a fegir yn gonfensiynol[.]

Mae holl anffurfiadau ieir wedi'u gwahardd o dan Ddeddf Lles Anifeiliaid 2006.

Mae Rheoliadau Anffurfio (Triniaethau a Ganiateir) (Cymru) 2007 yn esemptio gweithdrefnau penodol (gweler Atodiad 5) o'r gwaharddiad hwn, ar yr amod eu bod yn cael eu cyflawni gan unigolyn a ganiateir i gyflawni'r weithdrefn ac:

- yn unol â'r gofynion perthnasol yn yr atodlenni
- mewn ffordd sy'n lleihau'r boen a'r dioddefaint maent yn eu hachosi i'r anifail
- mewn amgylchiadau hylan, ac
- yn unol ag arfer da.

Gall anffurfiadau achosi poen i ieir a dylent ond gael eu gwneud pan fo'n angenrheidiol er mwyn osgoi canlyniad lles gwaeth. Dylent ond gael eu gweithredu ar ôl ceisio cyngor priodol ar ymyriadau amgen posibl ymhob achos ac nid fel arfer rheolaidd.

ganddo.

Tocio pigau

Yr holl ieir bwyta – gan gynnwys adar
bridio a'r rheini mewn deorfeydd

Mae paragraff 5 (1) i (3) o Atodlen 4
Rheoliadau Anffurfio (Triniaethau a
Ganiateir) (Cymru) 2007 yn nodi fel a
ganlyn:

- 5 (1) Ar gyfer pob dofednyn, rhaid i'r
driniaeth docio pigau gael ei rhoi gan
ddefnyddio offeryn addas.
- (2) Ar gyfer pob dofednyn, rhaid
atal unrhyw waedlif sy'n dod
o'r big yn sgil hynny drwy ei
serio.
- (3) Ar gyfer pob dofednyn, rhaid
rhoi'r driniaeth a ganlyn—
 - (a) y big isaf a'r big uchaf fel ei
gilydd, heb fod mwy na thraean
wedi ei dynnu, neu
 - (b) y big uchaf yn unig, heb fod mwy
na thraean wedi ei dynnu

Ieir bwyta a fegir yn gonfensiynol

Mae paragraff 5 (6) o Atodlen 4
Rheoliadau Anffurfio (Triniaethau a
Ganiateir)
(Cymru) 2007 yn nodi fel a ganlyn:

- 5 (6) Ar gyfer ieir bwyta a fegir
yn gonfensiynol—
 - (a) caniateir i'r driniaeth gael ei
rhoi yn unig er mwyn atal pigo
plu a chanibaliaeth;
 - (b) ni chaniateir i'r driniaeth gael
ei rhoi i adar sy'n 10 niwrnod
oed neu drosodd;
 - (c) rhaid i'r driniaeth gael ei rhoi
gan berson a gafodd
wybodaeth,
cyfarwyddyd a hyfforddiant
addas a digonol fel ei fod yn
gymwys i roi'r driniaeth; ac
 - (ch) rhaid i'r driniaeth gael ei rhoi yn
unig ar ôl ymgynghori â
milfeddyg a chael cyngor

Dylid rhoi ystyriaeth i gyfoethogi'r amgylchedd fel ffordd o osgoi'r angen i docio pigau.

Dylai dulliau posibl o gyfoethogi'r amgylchedd gael asesiad risg yn erbyn cyflwyno pathogenau a chynnwys darparu byrnau gwellt neu gnydau bresych neu wasgaru grawn cyflawn. (Gweler tudalen 25.) Dylai diffygion maethol mewn bwyd gael eu hymchwilio fel achos posibl dros unrhyw ddigwyddiad o bigo niweidiol.

Nid yw tocio pigau ieir bwyta'n cael ei argymhell ac ni ddylai fod yn angenrheidiol oherwydd maent fel arfer yn cael eu lladd cyn cyrraedd aeddfedrwydd rhywiol. Fodd bynnag, os yw'n angenrheidiol, dylai hyn gael ei wneud gan ddefnyddio technoleg is-goch cyn deg diwrnod oed, a gorau oll os ydynt yn ddiwrnod oed.

Dylai tocio pigau adar hŷn ond gael ei wneud mewn argyfwng pan gaiff hynny ei gynghori gan filfeddyg. (Gweler tudalen 36 am ganllawiau ar dorri pigau adar bridio.)

Cadw cofnodion

Yr holl ieir bwyta – gan gynnwys adar bridio a'r rheini mewn deorfeydd

Mae paragraffau 7 ac 8 o Atodlen 1 Rheoliadau Lles Anifeiliaid a Ffermir (Cymru) 2007 (fel y'u diwygiwyd) yn nodi fel a ganlyn:

7. Rhaid cadw cofnod —

- (a) o unrhyw driniaeth feddyginiaethol a roddir i anifeiliaid; a
- (b) o'r nifer o farwolaethau a ganfyddir ymhob archwiliad o'r anifeiliaid a gyflawnir yn unol ag unrhyw un o'r darpariaethau canlynol...
 - (iv) mewn unrhyw achos arall, paragraff 2(1) neu (2) o'r Atodlen hon.

8. Rhaid cadw'r cofnod y cyfeirir ato ym mharagraff 7 am gyfnod o dair blynedd o leiaf o'r dyddiad pan roddwyd y driniaeth feddyginiaethol, neu ddyddiad yr archwiliad, a rhaid ei roi ar gael i arolygydd os gofynnir amdano.

(ch) o nifer yr ieir a gafwyd yn farw, gan nodi achosion y farwolaeth (os yw'n hysbys), ynghyd â nifer yr ieir a gafodd eu difa, gyda'r achos, ar bob arolygiad; a

(d) o nifer yr ieir sydd ar ôl yn yr haid wedi symud ieir ymaith i'w gwerthu neu i'w cigyddu.

(2) Rhaid dal gafaél ar y cofnod am o leiaf 3 blynedd.

Mae cofnodion ychwanegol yn ofynnol ar gyfer ieir bwyta a fegir yn gonfensiynol a gellir dod o hyd i'r rhain yn adrannau "Awyru, tymheredd a straen gwres" a "Monitro a digwyddiadau dilynol yn y lladd-dy" y cod hwn.

Yn ogystal â'r gofynion cadw cofnodion hyn, mae nifer o ddarpariaethau deddfwriaethol eraill yn bodoli ar gyfer cadw cofnodion ar fferm. Nodir y rhain yn Atodiad 1.

Ieir bwyta a fegir yn gonfensiynol

Mae paragraff 13 o Ran 2, Atodlen 5A Rheoliadau Lles Anifeiliaid a Ffermir (Cymru) 2007 (fel y'u diwygiwyd) yn nodi fel a ganlyn:

- 13(1) Rhaid i geidwad gadw cofnod ar gyfer bob cwt—
- (a) o nifer yr ieir a gyflwynir iddo;
 - (b) o'r lle y gellir ei ddefnyddio;
 - (c) o groesryw neu frîd yr ieir (os yw'n hysbys);

Cynllunio wrth gefn

Dylai mesurau hefyd gael eu rhoi ar waith ar gyfer cynllunio wrth gefn yn dilyn asesiad o beryglon posibl. Dylai cynlluniau o'r fath ddelio â digwyddiadau megis:

- tarfu ar gyflenwad bwyd, pŵer neu ddŵr, gan gynnwys methiant systemau awtomataidd
- straen gwres
- trychinebau naturiol megis llifogydd
- tanau
- trefniadau er mwyn caniatáu mynediad cyflym at adeiladau dan glo mewn achosion brys, er enghraifft drwy ddarparu cyfarwyddyd clir ar fanylion cyswllt brys
- trefniadau ar gyfer ymdrin â chyfyngiadau a osodwyd mewn achos o glefyd hysbysadwy, gan gynnwys ymdrin ag oediadau o ran symud adar i'w lladd a darparu llety dros dro gorfodol ar gyfer adar maes, a
- threfniadau ar gyfer lladd a gwaredu heidiau pan fo dadboblogi yn ofynnol mewn achos o glefyd hysbysadwy neu yn sgil llygru bwyd neu dir pori gyda gwenwynau.

Adran 2: Argymhellion ychwanegol ar gyfer systemau maes

Yr holl ieir bwyta –
gan gynnwys adar bridio a'r
rheini mewn deorfeydd

Mae paragraff 17 o Atodlen 1
Rheoliadau Lles Anifeiliaid a Ffermir
(Cymru) 2007 (fel y'u diwygiwyd) yn
nodi fel a ganlyn:

17. Pan na chedwir anifeiliaid mewn
adeiladau, rhaid eu hamddiffyn pan fo
angen a phan fo'n bosibl rhag tywydd
gwael, ysglyfaethwyr a risgiau i'w
hiechyd, a rhaid iddynt gael cyfle bob
amser i fynd i fan gorwedd sydd wedi'i
draenio'n dda.

Gall tir y mae adar maes yn cael eu cadw
arno am gyfnodau hir gael ei lygru gydag
organebau sy'n achosi neu'n cario clefyd i
raddau a allai beryglu iechyd yr adar ar y tir
yn ddifrifol.

Dylai adar gael eu monitro'n rheolaidd i
wirio am arwyddion o gynnydd mewn
pathogenau ar y tir.

Mae'r amser a gymerir i dir gael ei lygru fel
hyn yn dibynnu ar y math o dir a'r dwysedd
stocio. Dylid cymryd mesurau priodol i atal
llygredd o'r fath neu ddarparu ardal
grwydrol newydd drwy symud y cytiau (yn
achos unedau symudol) neu drwy
gylchdroi'r ardal grwydrol y tu allan
i gytiau sefydlog.

Dylai cytiau digonol fod ar gael i'r adar ar
bob adeg. Gallai fod yn angenrheidiol
eithrio adar o'r maes, er enghraifft mewn
tywydd garw neu pe bai gorchymyn tai
gorfodol (Parth Gwarchod Ffliw Adar) yn
cael ei gyhoeddi yn ystod achos o glefyd
hysbysadwy, os oes pryder y bydd eu
hiechyd a'u lles yn cael eu peryglu.

Dylai adar gael eu hannog i ddefnyddio'r
ardal tu allan. Bydd darparu llystyfiant
digonol ac addas a reolir yn briodol,
gorchudd uwchben sy'n ffurfio coridorau
sy'n arwain allan o'r cwt ac yn cael eu
dosbarthu o amgylch y maes,
a chyflenwad o ddŵr ffres i ffwrdd o'r
cwt yn helpu i ddenu'r adar i grwydro.
Ni ddylid
darparu bwyd yn rheolaidd yn yr awyr
agored, ond lle nad oes modd osgoi hynny,
dylid cymryd mesurau i osgoi denu adar
gwyllt, llygod ac anifeiliaid eraill i'r haid. Os
oes pyllau'n cael eu lleoli ar y maes neu
gerllaw, dylid gosod ffensys neu rwydi o'u
hamgylch rhag annog adar gwyllt, yn
arbennig adar y dŵr, rhag glanio.

Mae ffactorau megis y math o bridd,
draeniad, maint y nythfa ac amlder
cylchdroi'r haid yn bwysig iawn wrth
benderfynu faint o adar y gall ardal
arbennig eu dal. Gall pridd trwm sy'n
draenio'n wael gefnogi llai o adar na thir
sy'n ysgafn ac yn draenio'n dda.

Adran 3: Argymhellion ychwanegol ar gyfer ieir bwyta ac ieir teidiau a neiniau

Mae adar bridio ar gyfer ieir bwyta wedi cael eu dethol ar sail cydbwysedd o nifer o nodweddion, gan gynnwys y rheini sy'n ymwneud â chynhyrchu wyau ffrwythlonedig a'r rheini sy'n ymwneud â chynhyrchu cig ieir. O ganlyniad, mae eu gofynion hwsmonaeth yn dra gwahanol i'w hepil. Mae trin anifeiliaid yn gymwys iawn, safon uchel cytiau ac offer, a rheoli amgylcheddol da yn hanfodol.

Gweithdrefnau bridio

Yr holl ieir bwyta – gan gynnwys adar bridio a'r rheini mewn deorfeydd

Mae paragraffau 28 a 29 o Atodlen 1 Rheoliadau Lles Anifeiliaid a Ffermir (Cymru) 2007 (fel y'u diwygiwyd) yn nodi fel a ganlyn:

- 28 (1) Rhaid peidio â defnyddio bridio neu weithdrefnau bridio naturiol neu artiffisial sy'n peri neu sy'n debygol o beri dioddefaint neu anaf i unrhyw un o'r anifeiliaid o dan sylw.
 - (2) Nid yw is-baragraff (1) yn atal defnyddio gweithdrefnau bridio naturiol neu artiffisial sy'n debygol o beri'r dioddefaint minimal neu fyrhoedlog, neu rai a allai beri bod angen ymyriadau na fyddent yn achosi anaf parhaol.
29. Ni chaniateir cadw unrhyw anifeiliaid at ddibenion ffermio oni ellir disgwyl yn rhesymol, ar sail eu genoteip neu eu ffenoteip, y gellir eu cadw heb effaith niweidiol i'w hiechyd neu eu lles.

Dylai adar ddod o raglenni bridio cytbwys sy'n hyrwyddo ac yn diogelu iechyd, lles a nodau cynhyrchu ar yr un pryd.

Dylid annog adnabod adar, er mwyn galluogi adborth o wybodaeth yn y dyfodol o fewn y pyramid bridio a gweithredu bridio gwell ar gyfer lles, yn seiliedig ar ddata o'r gadwyn gyflenwi.

Dylai mesurau ac arferion hwsmonaeth ar y fferm fridio gael eu cynllunio i leihau wyau ar y llawr ac ni ddylai wyau a drochwyd yn fawr gael eu hanfon fel wyau deor. Mae ieir bridio yn ffafrio nythod â deunydd nythu ynddynt a gallent leihau nifer yr wyau ar y llawr os yw is-haen y sarn yn cael ei gosod mewn nyth, beth bynnag y bo'r math o sylfaen (metel, pren, mat rwber).

Dylai cywion dros ben ac embryonau yng ngwastraff y ddeorfa neu'n deillio o ddeor ar fferm gael eu lladd heb boen gan unigolyn cymwys a gafodd ei hyfforddi ac yn unol â'r ddeddfwriaeth lles benodol ar adeg eu lladd.

Bwyd a dŵr

Mae magu a rheoli ieir bridio yn gydbwysedd gofalus rhwng bwydo a rheoli golau yn briodol yn ystod y cam glasoed a rheoli priodol wrth iddynt ddodwy, fel y gall yr adar gyrraedd eu twf optimaidd a chynnal parhad y dodwy.

Yn ystod y cam magu, dylid dilyn cromlin twf priodol ar gyfer y brîd. Yn ystod y magu, dylid sicrhau nad yw'r adar yn cael bwyta gormod rhag, arwain at ennill gormod o bwysau, cynnydd mewn marwolaethau, a pheryglu iechyd, lles a chynhyrchiant.

Fodd bynnag, os cyfyngir gormod ar faint o fwyd y caiff iâr ei fwyta, mae'r adar yn debygol o brofi straen a newyn. Mae cydbwysu bwyd â thyfiant a math o fwyd yn angenrheidiol er mwyn sicrhau bod yr adar yn cael y cyfnod pontio gorau i'w llawn dwf.

Pan fo'r ieir bridio a'r ceiliogod gweithredol yn y cam atgenhedlu, dylid addasu'r cyflenwad bwyd yn gyson i gynhyrchu real fel bod yr adar yn ffynnu ac yn cynhyrchu'n dda ac nad ydynt yn colli pwysau. Mae'n arbennig o bwysig fod anghenion yr adar unigol yn cael eu bodloni a dylai staff profiadol sydd â'r sgiliau priodol fonitro'r haid yn ofalus.

Dylid cynnig bwyd i'r adar o leiaf bob dydd drwy gydol y cylch cynhyrchu ac eithrio'r diwrnod cludo gan eu bod yn teithio'n fwy cyfforddus gyda chrombil gwag. Dylid cynyddu'r bwyd i'r adar sy'n bridio ar y diwrnod cyn iddynt deithio a dylid sicrhau bod dŵr ar gael hyd at adeg eu dal.

Dylid rhoi sylw arbennig i sicrhau bod swm priodol o fwyd ar gael i'r holl adar er mwyn osgoi cystadleuaeth ormodol. Dylai offer bwydo fod yn gallu cyflenwi symiau bach o fwyd yn gyflym, yn gywir ac yn gyfartal i'r holl adar yn y cwt a dylai'r faint o ofod a ddyrennir yn y cafn ganiatáu mynediad digonol i fwyd ar gyfer yr holl adar y bwriedir eu bwydo. Dylai'r bwyd feddu ar nodweddion ffisegol da, er enghraifft peledi caled. Mae gwasgaru bwyd yn lleihau ymddygiadau dadleoli ac mae'n cynyddu twrio am fwyd. Os yw'r bwyd yn cael ei wasgaru, dylai gael ei ddsbarthu dros ardal ddigonol i alluogi mynediad i'r holl adar gael eu bwydo.

Yn ychwanegol at y gwiriadau dyddiol rheolaidd, dylai pwysau corff a chyflwr yr adar gael eu monitro'n systematig bob wythnos.

Dylid gwneud addasiadau prydlon a phriodol i'r dyraniad bwyd yn unol â'r hyn a gaiff ei ganfod.

Mae'n rhaid i ansawdd maethol bwyd ieir bridio gael ei fonitro a'i reoli'n ofalus, yn enwedig o ran microfaethynnau a phrotein. Mae'n ddoeth wirio cynnwys maethol dognau i gadarnhau eu bod yn cynnwys y fanyleb gywir, yn enwedig os oes unrhyw

broblemau yn codi. Dylai'r ceidwad fod yn arbennig o wyladwrus ar ôl newidiadau i sypynnau bwyd.

Yn ystod chwe wythnos gyntaf bywyd, dylai'r lefelau bwyd fod yn ddigonol i sicrhau datblygiad ysgerbydol da. Dylai lefelau'r bwyd drwy gydol y cyfnod magu gael eu rheoli i sicrhau cyfradd twf dyddiol gyson ac ni ddylent fod yn llai na'r hyn a argymhellir yn llawlyfrau'r bridwyr.

hysgogi i fwrw plu drwy atal y bwyd a'r dŵr.

Gallai adar y mae swm eu bwyd yn cael ei reoli ddangos cynnydd o ran yfed ac ymddygiad dadleoli megis pigo amgylcheddol (er enghraifft, pigo'r cafn bwyd gwag a'r wal neu bigo "smotyn"). (Gweler tudalen 36.) Gall yfed gormod o ddŵr arwain at effaith negyddol ar y sarn. Mae cynyddu cynnwys ffibr y bwyd yn cynyddu'r amser mae'n cymryd i adar fwyta eu bwyd a gall arwain at yfed llai o ddŵr, gan felly wella cyflwr y sarn. Nid yw hyn yn cael unrhyw effaith negyddol ar gynhyrchu wyau wedi hynny na phwysau neu ansawdd yr adar bridio.

Gallai fod yn angenrheidiol reoli'r cyflenwad dŵr o ran y system a'r rhaglen fwydo i leihau gormod o yfed a chynnal ansawdd y sarn. Fodd bynnag, mae'n rhaid darparu cyflenwad digonol o ddŵr yfed ffres bob dydd. Pan fo mynediad at ddŵr wedi'i gyfyngu gan amser, mae'n hanfodol fod darpariaeth hael o ddalwyr diod gyda llif digonol i alluogi i'r holl adar yfed heb gystadlu'n ormodol.

Yn ystod y cyfnod dodwy, mae gan geiliogod ac ieir ofynion maethol gwahanol a gallant gael eu bwydo'n wahanol o fewn yr un cwt. Dylai'r offer a ddefnyddir i atal y ceiliogod rhag cymryd bwyd a fwriedir ar gyfer yr ieir gael ei addasu'n ofalus i sicrhau cynnal y mynediad ar gyfer yr ieir ac nad yw'r ceiliogod yn cael eu hanafu. Fodd bynnag, mae rhai systemau a chamau yng nghylch yr haid yn ei gwneud yn ofynnol i'r gwrywod a'r benywod gael eu bwydo gyda symiau tebyg o fwyd gyda'i gilydd ac felly efallai y gallai fod yn ddymunol gael gwared ar y gwrthodwyr ceiliogod o'r systemau bwydo benywod. Ni ddylai adar bridio gael

Ymddygiad ymosodol, pigo niweidiol a chyfoethogi

Gallai darparu cyfoethogiad megis byrnau naddion heb eu hagor, gwellt o ansawdd da, gwasgaru grawn cyflawn bioddiogel, neu gyfoethogiad arall i annog crafu ac ymddygiad pigo arferol helpu i atal neu leihau pigo niweidiol ac ymosodol yn ystod y cyfnod magu sy'n effeithio'n niweidiol ar les yr adar.

Er mwyn cyfoethogi'r amgylchedd, dylid cynnig graean annhoddadwy (naill ai wedi'i wasgaru ar y sarn neu wedi'i gyflenwi mewn cynwysyddion ar wahân, gyda symiau wedi'u mesur) pan fydd y cywion yn chwe wythnos oed. Bydd hyn hefyd yn helpu'r crombil falu unrhyw laesodr neu blu a allai fod wedi cael eu bwyta ac annog crafu. Mantais ychwanegol ymddygiad twrio am fwyd yw gwella ansawdd y sarn. Gallai clwydi addas yn y cwt magu ddarparu math o gyfoethogiad i gynorthwyo'r adar i berfformio un o'u hymddygiadau naturiol eraill. Bydd clwydi hefyd yn cynorthwyo'r adar i addasu wrth symud o sarn i loriau tyllog a godwyd pan fyddant yn symud i'r cam dodwy.

Tocio pigau

Yr holl ieir bwyta – gan gynnwys adar bridio a'r rheini mewn deorfeydd

Mae paragraff 5 (1) i (3) o Atodlen 4 Rheoliadau Anffurfio (Triniaethau a Ganiateir) (Cymru) 2007 yn nodi fel a ganlyn:

- 5 (1) Ar gyfer pob dofednyn, rhaid i'r driniaeth docio pigau gael ei rhoi gan ddefnyddio offeryn addas.
- (2) Ar gyfer pob dofednyn, rhaid atal unrhyw waedlif sy'n dod o'r big yn sgil hynny drwy ei serio.

(3) Ar gyfer pob dofednyn, rhaid rhoi'r driniaeth a ganlyn—

- (a) y big isaf a'r big uchaf fel ei gilydd, heb fod mwy na thraean o bob un wedi ei dynnu, neu
- (b) y big uchaf yn unig, heb fod mwy na thraean wedi ei dynnu.

Fel arfer, nid yw'n angenrheidiol tocio pigau cywion bridio benywaidd a chywion neiniau yn rheolaidd. Ar gyfer cywion bridio gwrywaidd

a chywion teidiau, gallai tocio pigau fod yn angenrheidiol er mwyn atal anafiadau i adar eraill oddi wrth bigo ymosodol neu niweidiol. Os felly, dim ond blaen y pig ddylai gael ei waredu o'r cywion hyn. Dylid gwneud hyn gan ddefnyddio technoleg isgoch cyn eu bod yn ddeg diwrnod oed, neu gorau oll os ydynt yn ddiwrnod oed. Rhaid i'r driniaeth tocio pigau adar hyn gael ei rhoi mewn argyfwng yn unig, yn dilyn cyngor milfeddygol.

Adeiladau a llety

Yn debyg i ieir bwyta eraill, dylai adar sy'n bridio ac adar teidiau a neiniau gael eu magu mewn cytiau lle y bo'r tymheredd, lleithder, cyfraddau awyru, lefelau golau a chyfnodau

ffoto yn cael eu rheoleiddio'n ofalus. Bydd cwt a gynlluniwyd yn dda yn cynnwys systemau awyru a gwresogi, systemau effeithiol i flocio golau a system oleuo sy'n darparu lefelau golau y gellir eu rheoli ac sydd wedi'u dosbarthu'n unffurf.

Mae'n rhaid i gyfraddau awyru, dosbarthu aer a chyflwr y cytiau fod yn ddigonol bob amser er mwyn darparu digon o aer ffres sy'n briodol ar gyfer oedran yr adar, heb ddrafftiau. Dylid rheoli ansawdd yr aer, gan gynnwys lefelau'r llwch a chrynodiadau carbon monocsid, a'u cadw o fewn y terfynau lle nad yw lles yr adar yn cael ei effeithio'n negyddol.

Mae ieir bridio ar fwyd a reolir yn fwy agored i dymereddau isel ond yn llai agored i dymereddau uchel. Os caniateir i'r tymheredd ddisgyn, gallai fod angen cynyddu'r bwyd neu ddarparu gwresogyddion.

Mae'r dwyseddau golau a chyfnodau ffoto isaf a argymhellir ar gyfer adar bridio ac adar teidiau a neiniau fel a ganlyn, ond gorau oll os oes dwysedd golau uwch yn cael ei ddarparu yn ystod y cyfnod magu:

Oedran	Dwysedd golau	Hyd diwrnod di-dor
Diwrnod oed	Isafswm o 60 lwcs, gan leihau i 10 lwcs erbyn eu bod yn 10 diwrnod oed	Isafswm o wyth awr
Hyd at adeg dodwy	Isafswm o 10 lwcs	Isafswm o wyth awr
Wrth ddodwy	Isafswm o 20 lwcs	Yn cynyddu o wyth awr hyd at uchafswm o 18 awr

Dylid mesur dwysedd y golau ar lefel uchder llygaid yr adar. Os oes ymddygiad ymosodol neu bigo niweidiol yn digwydd, dylai'r goleuadau gael eu pylu am ychydig ddyddiau a dylid ystyried mesurau eraill er mwyn lleihau'r ymddygiad.

Ar ôl yr ychydig ddiwrnodau cyntaf, dylai fod cyfnod penodedig o chwe awr o dywyllwch o leiaf, gan gynnwys pedair awr o dywyllwch di-dor o leiaf, mewn unrhyw gyfnod o 24 awr.

Dylid rhoi sylw gofalus i'r gymhareb ieir i geiliogod (niferoedd, aeddfedrwydd, pwysau) i sicrhau'r datblygiad o berthnasau gwrywaidd– benywaidd gorau oll ac i osgoi ymddygiad ymosodol oddi wrth fenywod tuag at wrywod anaeddfed, neu er mwyn

diogelu'r ieir rhag presenoldeb gormod o geiliogod aeddfed yn y cwt bridio. Pan fo problemau perthynas yn digwydd, dylid ystyried darparu rhwystrau sy'n gallu lleihau'r straen ar y benywod drwy ganiatáu iddynt gilio rhag y ceiliogod.

Dwysedd stocio a'r rhyddid i symud

Ni ddylai dwysedd stocio ar gyfer adar bridio fod yn fwy na 25kg/m^2 , wedi'i gyfrifo drwy rannu cyfanswm pwysau'r holl adar (gwrywod a benywod) yn y cwt gyda chyfanswm y lle sydd ar gael i'r adar. Wrth gyfrifo'r lle hwn, dylid rhoi ystyriaeth i'r gofod a gymerir gan yr offer yn y cwt.

Mae'n rhaid ystyried ffactorau amrywiol i hyrwyddo lles da wrth osod a monitro dwyseddau stocio. Mae glynu wrth unrhyw uchafswm penodol ar gyfer dwysedd stocio yn bwysig, ond ni all gwneud hynny ar ei ben ei hun sicrhau lles yr adar. Mae perthynas agos rhwng trin anifeiliaid, rheoli sarn, rheoli amgylcheddol a dwysedd stocio. Ni fydd adar yn cael eu cynnal mewn cyflwr da oni bai fod y cydbwysedd yn gywir ac mae'r cyfrifoldeb ar y ceidwad i ddangos nad yw lles yn cael ei beryglu beth bynnag y bo'r dwysedd stocio.

Dylai'r penderfyniad i stocio ar ddwysedd penodol gael ei wneud ar sail cwt a dylai ystyried ffactorau rheoli sy'n benodol i'r cwt.

Beth bynnag y bo'r math o system, dylai'r holl ieir bridio gael rhyddid symud digonol i allu sefyll yn arferol, troi o gwmpas, ymestyn eu hadenydd a chyflawni ymddygiadau bridio heb anhawster.

Sarn/Llaesodr

Yn debyg i'r holl ieir bwyta, mae'n rhaid cynnal y sarn mewn cyflwr da i osgoi problemau coesau posibl, anafiadau i bediau'r traed, a phroblemau anadlu ac amgylcheddol. Mae'n rhaid rhoi sylw arbennig i gynnal lefelau awyru a phatrymau symud aer er mwyn osgoi drafftiau ar lefel y sarn, yn ogystal ag ychwanegu sarn yn ôl y gofyn.

Yn y gaeaf, dylai gwresogi atodol fod ar gael os oes angen i gynnal y tymheredd cywir yn y cytiau bridio ac atal dirywiad o ran ansawdd yr aer a'r llaesodr sy'n arwain at broblemau anadlu, coes a phadiau'r traed.

Dal, trin a chludo

Pan fo adar yn cael eu cludo i gyfleusterau dodwy, dylid cymryd gofal wrth eu codi allan o gawell neu wrth eu trosglwyddo allan o gynhwysydd heb glawr. Dylai adar gael mynediad at ddŵr ar unwaith pan fônt yn cyrraedd, yn arbennig lle y bo slatiau wedi'u gosod.

Atodiad 1: Deddfwriaeth arall sy'n effeithio ar ieir bwyta, adar bridio a deorfeydd

Mae'r prif ofynion yn cael eu crynhoi isod. Nid yw hon yn rhestr drwyadl a noder bod peth deddfwriaeth yn cael ei diweddarau a/neu ei diwygio'n rheolaidd. Gellir dod o hyd i holl deddfwriaeth y DU yma:

www.legislation.gov.uk/cy

Cludo

Am wybodaeth ar gludo ieir bwyta, gweler:

- Rheoliad y Cyngor (EC) Rhif 1/2005 (amddiffyn anifeiliaid yn ystod eu cludo a gweithrediadau cysylltiedig)
- Gorchymyn Lles Anifeiliaid (Cludo) (Cymru) 2007
- a chanllawiau cysylltiedig

Lladd

Am wybodaeth ar les wrth gigydda a lladd ieir bwyta, gweler:

- Rheoliad y Cyngor (EC) Rhif 1099/2009 (amddiffyn anifeiliaid ar adeg lladd), a deddfwriaeth a chanllawiau domestig cysylltiedig

Systemau maes ac organig

Ar gyfer meini prawf marchnata cig dofednod (e.e. gofynion ar gyfer defnyddio termau marchnata arbennig fel 'iâr fuarth'), gan gynnwys dwysedd stocio, gofynion bwydo, mynediad i'r maes ac isafswm oedran wrth ladd, gweler:

- Rheoliad y Comisiwn (EC) Rhif 543/2008

Mae'r gofynion yn cael eu gorfodi yng Nghymru drwy Reoliadau Cig Dofednod (Cymru) 2011. Mae darpariaethau gorfodi ar wahân yn bodoli ar gyfer Lloegr, yr Alban a Gogledd Iwerddon.

Am ofynion cynhyrchu organig, gweler:

- Rheoliad y Cyngor (EC) Rhif 834/2007
- Rheoliad y Comisiwn (EC) Rhif 889/2008

Mae'r gofynion yn cael eu gorfodi yn y DU gan Reoliadau Cynhyrchion Organig 2009.

Hylendid bwyd

Ar gyfer rheolau hylendid penodol ar hylendid deunyddiau bwyd, gweler:

- Rheoliad (EC) 853/2004 Senedd Ewrop a Chyngor Ewrop

Mae Adran III Atodiad II y rheoliad hwn yn ei gwneud yn ofynnol i weithredwyr busnesau bwyd sy'n gweithredu fel lladd-dai, fel y bo'n briodol, i ofyn am, derbyn, gwrio a gweithredu ar wybodaeth am y gadwyn fwyd fel yr amlinellir yn yr adran hon o ran yr holl anifeiliaid, ar wahân i anifeiliaid hela gwyllt, a anfonwyd neu y bwriedir eu hanfon i'r lladd-dy.

Cadw cofnodion

Gweler y canlynol:

Mae Rheoliadau Ffliw Adar (Mesurau Atal) (Cymru) 2006 yn ei gwneud yn ofynnol i'r rhai sy'n cadw 50 o adar neu fwy i gofrestru eu haid gydag Asiantaeth Iechyd Anifeiliaid a Phlanhigion (APHA).

Mae Gorchymyn Rheoli Salmonela mewn dofednod (Cymru) 2008 yn ei gwneud yn ofynnol gadw cofnodion penodol (gan gynnwys mewn deorfeydd) a phrofi salmonela ar gyfer heidiau bridio a dodwy.

Mae Gorchymyn Rheoli Salmonela mewn Heidiau o Frwyliaid (Cymru) 2009 yn ei gwneud yn ofynnol gadw cofnodion penodol a phrofi salmonela ar gyfer heidiau ieir bwyta.

Mae clefyd Newcastle yn cael ei gwmpasu gan Orchymyn Clefydau Dofednod (Cymru) 2003, sy'n ei gwneud yn ofynnol i'r rheini sy'n cadw heidiau o 250 o adar o leiaf gadw cofnodion penodol.

Mae Rheoliadau Meddyginiaethau Milfeddygol 2013 yn ei gwneud yn ofynnol gadw cofnodion ar ddefnyddio a rhoi meddyginiaethau a gwaredu meddyginiaethau sydd heb eu defnyddio. Mae'n rhaid cadw cofnodion am o leiaf bum mlynedd.

Noder: Mae Rheoliadau Lles Anifeiliaid a Ffermir (Cymru) 2007 (fel y'u diwygiwyd) yn ymwneud â chofnodi pa feddyginiaeth a gaiff ei rhoi a phryd (at ddibenion lles) ac mae'n berthnasol i'r holl anifeiliaid fferm. Mae gofynion cofnodi Rheoliadau Meddyginiaethau Milfeddygol 2013 yn disgrifio'n fanwl yr hyn sy'n rhaid ei gofnodi a pha mor hir y mae'n rhaid cadw'r cofnodion ac mae'n cynnwys y gofyniad ar gyfer cofnodi ble a phryd y cafodd y meddyginiaethau eu caffael yn ychwanegol at y gofyniad am gofnodion ar adeg rhoi'r meddyginiaethau.

Sgil-gynhyrchion anifeiliaid

Ar gyfer y gofynion o ran storio, cludo a gwaredu sgil-gynhyrchion anifeiliaid megis carcasau marw, tail a sarn, gweler:

- Rheoliad y Cyngor (EC) Rhif 1069/2009
- Rheoliad y Comisiwn (EU) Rhif 142/2011

Mae'r gofynion yn cael eu gorfodi gan Rheoliad Sgil-gynhyrchion Anifeiliaid (Gorfodi) (Cymru) 2014.

Atodiad 2: Ffurflen i'w defnyddio i hysbysu'r Asiantaeth Iechyd Anifeiliaid a Phlanhigion (APHA) o newid mewn dwysedd stocio ieir bwyta a fegir yn gonfensiynol

Mae'r ffurflen hysbysu WF90 ar gyfer ieir bwyta (Lloegr a'r Alban) ar gael ar wefan GOV.UK ar y ddolen ganlynol: www.gov.uk/government/publications/meat-chicken-notification

Atodiad 3: Lefelau sbarduno

Proses 1

Mae adroddiad sbarduno yn cael ei gynhyrchu os yw lefel cyflwr post-mortem yn eithriadol uchel (wedi'i diffinio fel yn fwy na chwe gwriad safonol uwchlaw'r cyfartaledd).

Cyflwr post-mortem	Lefel sbarduno Proses 1 (%)
Dropsi'r bol/chwydd gwyn	2.02
Llid yr isgroen a dermatitis	3.00
Yn farw wrth gyrraedd (DOA)	1.51
Teneuder	0.67
Anafiadau i'r cymalau	0.43
Gwenwyn gwaed/trafferthion anadlu	9.28
Cyfanswm y gwrthodiadau	11.76
Y gyfradd farwolaeth ddyddiol gronnus	11.85
Sgôr dermatitis ar badiâu'r traed (FPD)*	167

*Nid yw'r sgôr FPD yn ganran ond yn sgôr o ddifrifoldeb a graddau anafiadau (rhwng 0 a 200) yn seiliedig ar sgorio 100 o draed.

Proses 2

Mae adroddiad sbarduno yn cael ei greu os yw'r gyfradd farwolaeth ddyddiol gronnus yn anarferol o uchel (wedi'i diffinio fel mwy na thri gwriad safonol uwchlaw'r cyfartaledd = 7.37%) ac, ar ben hynny, fod lefel tri neu fwy o gyflyrau post-mortem eraill yn uchel (wedi'i diffinio fel uwchlaw'r cyfartaledd).

Cyflwr post-mortem	Lefel sbarduno Proses 2 (%)
Dropsi'r bol/chwydd gwyn	0.21
Llid yr isgroen a dermatitis	0.20
Yn farw wrth gyrraedd (DOA)	0.12
Teneuder	0.04
Anafiadau ar y cymalau	0.02
Gwenwyn gwaed/trafferthion anadlu	0.49
Cyfanswm y gwrthodiadau	1.11
Sgôr dermatitis ar badiâu'r traed (FPD)*	60

*Nid yw'r sgôr FPD yn ganran ond yn sgôr o ddifrifoldeb a graddau anafiadau (rhwng 0 a 200) yn seiliedig ar sgorio 100 o draed.

Atodiad 4: Y gyfradd farwolaeth ddyddiol gronnus: enghraifft weithiol

Cyfanswm y marwolaethau yn yr enghraifft hon – sied gyda 20,200 o adar wedi'u gosod, un achos o deneuo a chyfanswm o 549 o adar marw – yw $549/20,200 \times 100 = 2.72\%$. Y gyfradd farwolaeth ddyddiol gronnus yw 2.85%. Yn yr enghraifft hon, nid oes llawer o wahaniaeth rhwng y ddau ffigur, ond gallai hyn fod wedi bod yn fwy pe bai marwolaethau uwch yn y cwt, er enghraifft.

Oedran yr adar/ diwrnod	Nifer yr adar yn y cwt ar ddechrau'r diwrnod	Nifer yr adar a gafodd eu difa A nifer yr adar a ganfuwyd yn farw bob diwrnod	Y gyfradd farwolaeth ddyddiol	Y gyfradd farwolaeth ddyddiol gronnus	
1	20200	29	0.1436	0.1436	
2	20171	20	0.0992	0.2427	
3	20151	15	0.0744	0.3172	
4	20136	15	0.0745	0.3916	
5	20121	19	0.0944	0.4861	
6	20102	10	0.0497	0.5358	
7	20092	15	0.0747	0.6105	
8	20077	20	0.0996	0.7101	
9	20057	10	0.0499	0.7600	
10	20047	12	0.0599	0.8198	
11	20035	10	0.0499	0.8697	
12	20025	8	0.0400	0.9097	
13	20017	10	0.0500	0.9596	
14	20007	9	0.0450	1.0046	
15	19998	20	0.1000	1.1046	
16	19978	15	0.0751	1.1797	
17	19963	9	0.0451	1.2248	
18	19954	8	0.0401	1.2649	
19	19946	10	0.0501	1.3150	
20	19936	19	0.0953	1.4103	
21	19917	10	0.0502	1.4605	
22	19907	8	0.0402	1.5007	
23	19899	10	0.0503	1.5510	
24	19889	9	0.0453	1.5962	
25	19880	21	0.1056	1.7019	
26	19859	14	0.0705	1.7724	
27	19845	27	0.1361	1.9084	
28	19818	12	0.0606	1.9690	
29	19806	6	0.0303	1.9993	
30	19800	22	0.1111	2.1104	
31	19778	31	0.1567	2.2671	

Oedran yr adar/ diwrnod	Nifer yr adar yn y cwt ar ddechrau'r diwrnod	Nifer yr adar a gafodd eu difa A nifer yr adar a ganfuwyd yn farw bob diwrnod	Y gyfradd farwolaeth ddyddiol	Y gyfradd farwolaeth ddyddiol gronnu	
32	16548	19	0.1148	2.3819	Teneuwyd
33	16529	21	0.1270	2.5090	
34	16508	12	0.0727	2.5817	
35	16496	10	0.0606	2.6423	
36	16486	8	0.0485	2.6908	
37	16478	26	0.1578	2.8486	Cliriwyd

Atodiad 5: Triniaethau a ganiateir

Gwaherddir anffurfio ieir o dan Ddeddf Lles Anifeiliaid 2006. Mae Rheoliadau Anffurfio (Triniaethau a Ganiateir) (Cymru) 2007 ac eithrio triniaethau penodol o'r gwaharddiad hwn. Mae'r triniaethau a ganiateir ar gyfer ieir bwyta a fegir yn gonfensiynol ac ar gyfer yr holl ieir bwyta eraill ac ieir bridio yn cael eu rhestru isod. Er bod rhai anffurfiadau heb eu gwahardd, dylai arferion da sicrhau mai ychydig iawn o le sydd iddynt mewn system cynhyrchu dofednod fodern. Mae'r rhestrau yn gywir ar adeg eu cyhoeddi.

Ieir bwyta a fegir yn gonfensiynol

Os glynir at ddarpariaethau penodol, gellir tocio pigau ieir bwyta a fegir yn gonfensiynol.

Mae'r gyfraith yn nodi os oes torri pig yn cael ei wneud, dylai ddigwydd fel a ganlyn:

- ni chaniateir i'r driniaeth gael ei rhoi heblaw am resymau atal pigo plu a chanibaliaeth
- ni chaniateir i'r driniaeth gael ei rhoi i adar sy'n 10 niwrnod oed neu drosodd
- rhaid i'r driniaeth gael ei rhoi gan rywun sydd wedi cael gwybodaeth, cyfarwyddyd a hyfforddiant addas a digonol fel ei fod yn gymwys i roi'r driniaeth
- rhaid i'r driniaeth gael ei rhoi yn unig ar ôl ymgynghori â milfeddyg a chael cyngor ganddo
- rhaid i'r driniaeth gael ei rhoi gan ddefnyddio offeryn addas
- rhaid i'r driniaeth gael ei rhoi ar y big uchaf a'r big isaf fel ei gilydd, heb fod mwy na thraean o bob un wedi ei dynnu, neu'r big uchaf yn unig, heb fod mwy na thraean wedi ei dynnu, a
- rhaid atal unrhyw waedlif sy'n dod o'r big yn sgil hynny drwy ei serio.

Yr holl ieir bwyta ac ieir bwyta at fridio

Gellir cyflawni dulliau eraill o adnabod adar sy'n cynnwys anffurfiad sy'n ofynnol gan y gyfraith

Tocio pigau – mae'r gyfraith yn nodi os yw'r driniaeth hon yn cael ei rhoi, mae'n rhaid iddi ddigwydd fel a ganlyn:

- mae'n rhaid iddi gael ei rhoi gan ddefnyddio offeryn addas
- mae'n rhaid iddi gael ei rhoi ar y big uchaf a'r big isaf fel ei gilydd, heb fod mwy na thraean o bob un wedi ei dynnu, neu ar y big uchaf yn unig, heb fod mwy na thraean wedi'i dynnu, a
- rhaid atal unrhyw waedlif sy'n dod o'r big yn sgil hynny drwy ei serio.

Torri bysedd traed – mae'r gyfraith yn nodi fel a ganlyn:

- ni chaniateir rhoi'r driniaeth hon i aderyn sy'n 3 diwrnod oed neu'n hŷn oni bai fod llawfeddyg yn barnu ei bod yn angenrheidiol ei rhoi
- rhaid rhoi anesthetig pan fo'r anifail yn 3 diwrnod oed neu'n hŷn na hynny.

Torri crib – mae'r gyfraith yn nodi fel a ganlyn:

- ni chaniateir rhoi'r driniaeth hon i aderyn sy'n 3 diwrnod oed neu'n hŷn oni bai fod llawfeddyg yn barnu ei bod yn angenrheidiol ei rhoi
- rhaid rhoi anesthetig pan fo'r aderyn yn 3 diwrnod oed neu'n hŷn na hynny.

Laparosgopi (archwilio'r ceudod abdomenol drwy osod offeryn a elwir yn laparosgop) – mae'r gyfraith yn nodi fel a ganlyn:

- gellir rhoi'r driniaeth hon os oes anesthetig yn cael ei rhoi yn unig
- Gellir cyflawni microsglodynnu at ddibenion

adnabod.

Tagio adenydd ar gyfer adnabod –
mae'r gyfraith yn nodi y dylai'r
driniaeth hon gael ei rhoi fel a
ganlyn:

- caniateir rhoi'r driniaeth i adar a ffermir
at ddibenion rhaglenni gwella brîd neu
brofi am bresenoldeb clefyd yn unig.

Ffynonellau gwybodaeth bellach*

Cod Argymhellion Cyngor Ewrop

Mae'r cod hwn yn ystyried argymhellion Cyngor Ewrop o ran ieir domestig (*Gallus gallus*).

Mae'r rhain yn amlinellu egwyddorion cyffredinol hwsmonaeth a gofal ac mae'n cynnwys adran ar ieir bwyta.

Gweler: www.rm.coe.int/16805165ec

Lladd

Mae gan Gymdeithas Lladd Heb Boen God Ymarfer ar gyfer Gwaredu Cywion mewn Deorfeydd.

Sgil-gynhyrchion anifeiliaid

Am ragor o wybodaeth am sgil-gynhyrchion anifeiliaid, gweler:

www.gov.uk/guidance/animal-by-product-categories-site-approval-hygiene-and-disposal

Asesiadau canlyniad lles

Gellir gweld cyngor ar fesur canlyniadau lles ar:

www.assurewel.org

Dal a thrin

- Gellir dod o hyd i gyngor ar ddal a thrin yn Nodyn Technegol 15 Dal a Thrin Dofednod y Gymdeithas Lladd Heb Boen
- www.hsa.org.uk/shop/publications-1/product/-poultry-catching-and-handling (dogfen PDF am ddim)

Gwrthficrobiaid a brechlynnau

Gellir dod o hyd i ganllawiau ar y defnydd cyfrifol o wrthficrobiaid a brechlynnau ar:

www.ruma.org.uk/poultry

www.farmantibiotics.org/media-news-updates/progress-by-sector/poultry/

Cofrestru dofednod

Gellir dod o hyd i ganllawiau ar gofrestru dofednod yma:

www.gov.uk/guidance/poultry-registration#how-to-register

* Mae'r ffynonellau gwybodaeth bellach hyn er gwybodaeth yn unig ac ni ddylid ystyried eu bod yn rhan o'r Cod Ymarfer. Mae'r ffynonellau gwybodaeth hyn yn gyfredol ar y dyddiad y cafodd y cod hwn ei gyhoeddi (gweler y dudalen olaf ar gyfer y dyddiad cyhoeddi). Dylech fod yn ymwybodol y gallai unrhyw ffynonellau gwybodaeth a restrir yma newid.

Explanatory Memorandum to the Code of Practice for the Welfare of Meat Chickens and Meat Breeding Chickens

This Explanatory Memorandum has been prepared by the Animal Welfare and By-Products Branch, Office of the Chief Veterinary Officer and is laid before the National Assembly for Wales in conjunction with the above subordinate legislation and in accordance with Standing Order 27.1

Minister's Declaration

In my view, this Explanatory Memorandum gives a fair and reasonable view of the expected impact of the Code of Practice for the Welfare of Meat Chickens and Meat Breeding Chickens.

Lesley Griffiths AM
Minister for Environment, Energy and Rural Affairs
21 January 2020

1. Description

Under the Animal Welfare Act 2006 (“the Act”), if someone is responsible for an animal they have a legal duty to take reasonable steps to ensure its welfare needs are met. The Code explains what needs to be done to meet the standard of care the law requires.

Breach of a provision of the Code is not an offence in itself but, if proceedings are brought against someone for a welfare offence under the Act, the Court may take into account the extent to which they have complied with the Code in deciding whether they have committed an offence or have met the required standard of care. Unnecessary suffering to any animal could constitute a serious offence under the Act.

2. Matters of special interest to the Constitutional and Legislative Affairs Committee

None

3. Legislative background

This Code of Practice is issued under section 14 of the Animal Welfare Act 2006 (the “Act”). This Code applies in Wales only, is issued by the Welsh Ministers and comes into force on 9 March 2020. It applies to all Meat Chickens and Meat Breeding Chickens for which a person is responsible.

The Code is being laid under the ‘Negative Procedure’.

4. Purpose & intended effect of the legislation

The existing Code of Practice for the Welfare of Meat Chickens and Meat Breeding Chickens reflected the science and legislation in force at that time and was made under The Animal Welfare Act 2006. A review was required to capture any changes in these areas and to ensure the standards being advised are still appropriate.

By not reviewing and amending the Code regularly to reflect any changes made to legislation and recognised minimum best practice standards, animals could be put at risk of harm.

The purpose of the Code is to ensure that those who are responsible for an animal are aware they have a legal duty to take reasonable steps to ensure its welfare needs are met. The Code of Practice explains what you need to do to meet the standard of care the law requires.

5. Consultation

Welsh Government officials worked with Animal Welfare Network Wales to review and update the Code for consultation.

A twelve week public consultation took place between 20 November 2017 and 12 February 2018. The consultation was published on the Welsh Government website with a press release alerting the general public to the launch. Known stakeholders i.e. enforcement agencies and special interest groups, were also contacted individually by email or post.

A Summary of the Responses to the Consultation can be found at the attached link –

<https://gov.wales/code-practice-welfare-laying-hens-and-code-practice-welfare-meat-and-breeding-chickens>

Comments and suggested amendments were taken in to account when updating the Code (e.g. checking frequency good practice is currently set at once a day but have changed this to at least twice a day to ensure animal welfare standards are being met) and a number of additions were made as a direct result of the consultation.

6. Regulatory Impact Assessment (RIA)

There are no costs associated with the making of the Code. Mandatory parts of the RIA have been completed.

Mick Antoniw AC
Cadeirydd y Pwyllgor Materion Cyfansoddiadol a Deddfwriaethol
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Bae Caerdydd
CF99 1NA

Ein cyf: PO798/EJ/OR

27 Ionawr 2020

Annwyl Mick,

Tynnu offerynnau statudol yn ôl

Diolch yn fawr am eich llythyr dyddiedig 13 Ionawr 2020 ynghylch tynnu offerynnau statudol yn ôl a'r materion sy'n ymwneud â Gorchymyn Draenio Cynaliadwy (Gorfodi) (Cymru) (Diwygio) 2019.

Cytunaf â'ch barn nad yw'n briodol i Lywodraeth Cymru ddefnyddio Rheol Sefydlog 27.11 i dynnu offerynnau statudol sydd wedi'u cymeradwyo gan y Cynulliad yn ôl yn unochrog. Cytunaf hefyd y dylai Llywodraeth Cymru dynnu offerynnau yn ôl mewn rhai amgylchiadau yn unig.

Fy nehongliad i yw y bwriedir i Reol Sefydlog 27.11 fod yn gymwys i is-ddeddfwriaeth sydd wedi'i gosod ond nad yw wedi'i gwneud eto gan Weinidogion Cymru na'i chymeradwyo gan y Cynulliad. Fodd bynnag, mae ei eiriad presennol hefyd yn ddefnyddiol wrth roi digon o hyblygrwydd ar gyfer yr amgylchiadau prin iawn hynny lle y gallai fod yn briodol tynnu offerynnau yn ôl ar ôl iddynt gael eu gwneud neu eu cymeradwyo, a lle nad oes dirymiad nac opsiynau eraill ar gael. Yn yr achosion hyn, byddwn bob amser yn disgwyl i'r Llywodraeth esbonio'r rheswm dros dynnu'n ôl, yn gyntaf i mi, ac yna i'r Cynulliad.

Ers i'r Gweinidog ysgrifennu ataf ynglŷn â'r mater hwn ar 11 Rhagfyr, deallaf fod Llywodraeth Cymru wedi penderfynu peidio â thynnu'r gorchymyn gwreiddiol yn ôl cyn gosod gorchymyn diwygiedig ar 14 Ionawr i'w drafod yn y Cyfarfod Llawn ar 4 Chwefror.

Elin Jones AC, Llywydd

Cynulliad Cenedlaethol Cymru

Elin Jones AM, Presiding Officer

National Assembly for Wales

Serch hynny, byddwn yn dal i ddisgwyl i'r Gweinidog roi esboniad yn ystod y ddadl yn y Cyfarfod Llawn yn amlinellu pam y mae angen trafod gorchymyn newydd, a pham na wnaed yr un cyntaf er iddo gael ei gymeradwyo gan y Cynulliad.

Yn gywir,

Elin Jones AC

Llywydd

Croesewir gohebiaeth yn Gymraeg neu Saesneg / We welcome correspondence in Welsh or English

Eitem 8

Yn rhinwedd paragraff(au) vi o Reol Sefydlog 17.42

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Newid enw a chylch gwaith y Pwyllgor Materion Cyfansoddiadol a Deddfwriaethol

Diben

1. Yn unol â Rheol Sefydlog 11.7(iv), mae'r Pwyllgor Busnes yn gyfrifol am wneud argymhellion ar arferion a gweithdrefnau cyffredinol y Cynulliad, gan gynnwys cynigion ar gyfer teitlau a chylchoedd gwaith pwyllgorau.
2. Mae'r adroddiad yn nodi'r rhesymeg dros y cynnig o dan Reol Sefydlog 16.3 i newid teitl a chylch gwaith y Pwyllgor Materion Cyfansoddiadol a Deddfwriaethol.

Cefndir

3. Yn ei gyfarfod ar 21 Ionawr 2020, nododd y Pwyllgor Busnes argymhelliad diweddar y Comisiwn ar Gyfiawnder yng Nghymru y dylai'r Cynulliad fod yn fwy rhagweithiol o ran craffu ar y ffordd y mae'r system gyfiawnder yn gweithio ac y dylai fonitro ac adolygu'r cynnydd a wneir ynghylch diwygio cyfiawnder.

4. Hefyd, fe nododd y Pwyllgor gyfarfod y Llywydd a Chadeirydd y Pwyllgor Materion Cyfansoddiadol a Deddfwriaethol ar 11 Rhagfyr lle y cytunwyd nad oes capasiti ar hyn o bryd ar gyfer pwyllgor cyfiawnder ar wahân fel y'i darlunnir yn yr adroddiad, ond y gallai'r Pwyllgor Materion Cyfansoddiadol a Deddfwriaethol fod yn gyfrwng addas ar gyfer ymgymryd â gwaith yn y maes hwn o ystyried bod ganddo gylch gwaith cyfansoddiadol eang. Cytunwyd hefyd y byddai angen eglurder ynghylch swyddogaethau a chyfrifoldebau'r Pwyllgor o ran cyfiawnder, ac y dylai'r Materion Busnes ystyried y materion hyn.

Penderfyniad

5. Cytunodd y Pwyllgor Busnes i gynnig y dylai'r Cynulliad newid enw'r Pwyllgor Materion Cyfansoddiadol a Deddfwriaethol i'r Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad. Cytunodd hefyd i gynnwys cyfeiriad at gyfiawnder yn ei gylch gwaith, fel a ganlyn:

I gyflawni swyddogaethau'r pwyllgor cyfrifol fel y'u nodir yn Rheol Sefydlog 21 ac ystyried unrhyw fater arall yn ymwneud â deddfwriaeth, cyfiawnder a'r cyfansoddiad sydd o fewn cymhwysedd y Cynulliad neu Weinidogion Cymru, neu sy'n gysylltiedig â chymhwysedd y Cynulliad neu Weinidogion Cymru, gan gynnwys ansawdd deddfwriaeth.

6. Nododd Rheolwyr Busnes fod swyddogaethau mewn perthynas â chyfiawnder sydd o fewn cymhwysedd y Cynulliad ac sydd o fewn cylch gwaith pwyllgorau eraill - megis gwasanaethau i gefnogi troseddwy'r a chyn-droseddwy'r, a hyrwyddo adsefydlu sy'n ymwneud â thai, addysg a hyfforddiant, datblygu economaidd a llywodraeth leol - yn parhau'n gyfrifoldebau'r pwyllgorau hynny.